

РБ-гэй Правительства элдэб Һалбарийн Асуудалнуудаар

Буряадай Правительствын үнгэрхэн зүблөө Түрүүлэгшын Нэгдэлхи орлогин И.М.Егоров хүтэлбэрлөө.

Ажлын болон социальна хүгжэлтын министр В.В.Хингелов хүтэлбэрлэдэг албан зургаанайнгаа - республикын социально-экономическа хүгжэлтын программые болон Буряадай Правительствын хэмжээнүүдэй түсэбье бэелүүлгын дүнүүдтэй хабаадагшадые танилсуулаа.

Удаань Уялгата медицинскэ страхованиин Буряадай территориальна жасын гүйсэдхэхы директор Д.Н.Самбуев Правительствын гэншүүдэй үзэмжэдэ жасынгаа бюджет тухай хуудин тұлэб дурадхаа.

Республикын болон нютагай бюджетүүдхээ мүнхэн зөөри абалтадай уялануудта хабаатай сүүдэй шиндхэбэрлнүүд хэр бэелүүлэгдэжэ байлаб гэжэ сүүдэй приставүүдэй федеральна албанай Буряадтахи управлениин хүтэлбэрлэгшэ А.В.Даниев элдхээ.

Нуралсалай болон эрдэм ухаанай министр С.Д.Намсараев Буряадай дэбисхэр дээрэ ЕГЭ нэбтэрүүлэгын туршалаа хэр үнээрөөб гэжэ тодорхойгоор хөөржэ үгөө.

Россин хүдэлсэгүй зөөрин Буряадтахи управлениин хүтэлбэрлэгшэ А.М.Шевченко «Буряад Республикада гүрэнэй газарай кадастр эрхилэлгын болон хүдэлсэгүй зөөрин объектинүүдые гүрэнэй бүридхэлдэ абалтын автоматизированиэ байгуулаа тогтооло (2003-2007)» гэнэн республиканскэ тухай зорилготой программа бэелүүлхэ талаар үнгэрэгдэжэ байһан хүдэлмэри тухай элдхээ.

Наталья КОВАЛЬЧУК.

РОССИН ФЕДЕРАЦИИН ПРЕЗИДЕНТЫН ЗАРАЙГАА БУУЛАГАБАРИ

Россин Федерацийн гүрэнэй шагналнуудаар шагнаха тухай

Эрдэмэй ажал ябуулгада габьяатай байһанайнь түлөө «Буряадай гүрэнэй университет» гэнэн дээдэ мэргэжэлэй нуралсалай гүрэнэй эмхи зургаанай профессор, хэлэ бэшгэй эрдэмэй доктор БАДАНОВ Саян Жимбеевичтэ «РОССИН ФЕДЕРАЦИИН ЭРДЭМЭЙ ГАБЬЯАТА АЖАА ЯБУУЛАГША» гэнэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо.

Россин Федерацийн Президент В.ПУТИН

Москва, Кремль
2006 оной октябрийн 3
№ 1062

Буряадай гүрэнэй университетэй профессор Саян Жимбеевич Бадановай үндэр нэрэ зэргэдэ хүртгэн ушараар халуунаар амаршалаад, ажалдатнай, ажабайдалдатнай найн найхагинеи хүсээнүбди.

«Буряад үнэн»

Хэблэлэй байшангай коллектив.

«ЗУНАЙ САГАЙ»

Зугасаа түгэхэдөө хүрээб

Тухай нэгэ хэмжээ тогтоодог Буряадай түбэй мэдээсэлээр, Россин Федерацийн Правительствын байгуулан саг тоолодог хэбэй хэмжээндэ бүхы Россин дэбисхэр дээрэ «зунай сагай» хугасаа 2006 оной октябрийн 29-дэ түгэхэдөө хүрэхэ. Тиммэхээ энэ үдэр газар бүхэнэй хүнини 03.00 часа саг нэгэ часаар хойшоо болохо юм.

Сагай шэнэ хэмжээ эхилхын тула Россин нислэл хотын метрологин институтта нэгэ часаар хойшонь болгохо ёһо бин. Имэ гурим 40 жэлэй саана нэбтэрүүлэгдэнэ байна.

Үбэлэй ханада оруулаха уялга агууехэ поэт Пушкинай гуша Сергей Борисовичта даалагдана. Тэрэ Россин саг сахигша болон. Гүрэнэй гол час болбол юрэл стрелкэнүүдтэй тоонууд бэшэ, орёо электрононьон хэрэгсэлнүүдтэй хэдэн компанатууд болодог.

Сагай тон найдамтай тодо байхын түлөө олон тоото приборнууд байха ёһотой. Тухай програмуудай ашаар лабораториуудта тэдэинхээ хүүлэй хүүлдэ Россин үндэлэн сагай шкала байгуулагдана.

Тийгэжэ гүрэнэй сагай эталон руу баримтанууд дуулагдажа, тодо саг бүридхэгдэнэ. Тэрэнэ Москвагай бэшэ, бүхы дэлхийн хэмжээнэй. Илгаань - 4 час болодог.

Багахан компата соо гүрэнэй түрүү тодо саг харуулдаг гол часунууд байдаг. Тэрэнэ нэгэ бэшэ, хоёр юм. Юуб гэхэдэ, нэгэнэйнь алдуу гаргабал, нүгөөдэнэ зүб саг харуулжа байха болоно бшуу.

Имэ гурим 1967 онһор эхитэй. Эдэ хэрэгсэлнүүд дууһаагүй электрын нөөсэтэй, тэндэ тухай агаар тааруулан сахигдадаг.

Зунай саг үбэлэй болгохо хэрэг аргагүй хэрэгтэй. Саг нэлгэхэ үшар хүнэй бээдэ муугаар үлөөлдэг гэлэн ханамжанууд буруу. Юуб гэхэдэ, эртэ үе сагнаа хүн түрэлтэн сагаа нэлгэдэг лэ байгаа: үүрэй сайхада һэрэд, наранай ороходо, ултаридаа ородог бэлэй. Мүнөө уласхоорондын хэлсээнэй ёһоор, октябрийн һүүлшын суботодо хүнини 3 часа саг нэлгэгдэнэ.

Нэгэ часаар саг нэлгэгдэ гэжэ булта мэдэдэг һаа, жэлэй туршада 3 удаа саг хубилагдадаг гээд олонхи зон ойлгодоггүй. Жэлэй туршада үлүү нэгэ секунда бин болодог, тэрэнэ Шэнэ жэлэй үдэнэ саг сахигшад бидэндэ бэлгэдэдэг байна.

С.А. БЕЛЬКОВА,
түбэй директор.

Вниманию широкой общественности

ЛИТЕРАТУРНЫЙ КОНКУРС

«БУРЯАД ҮНЭН» -

«ДУХЭРИГ»

и СОЮЗА ПИСАТЕЛЕЙ

БУРЯТИИ

Общенациональная газета «Буряад үнэн» - «Дүхэриг» и Союз писателей Республики Бурятия проводят II, завершающий этап литературного конкурса «Юнэн тугай һүлдэ» («Символ девяти знамен»), посвященный 85-летию газеты «Буряад үнэн» и 800-летию единой Монгольской государственности.

ЦЕЛЬ КОНКУРСА: пропагандировать непреходящую ценность исторических и историко-культурных достижений монгольских народов, содействовать развитию бурятского языка и литературы.

КОНКУРС ПРОХОДИТ ПО 9 НОМИНАЦИЯМ:

1. Литературоведческая работа малой формы (Шэнжэлэл, шүүмжэлэл) - 2-3 стр.
2. Из мифов и преданий старины («Нютагай домогуудһаа»).
3. Моя родословная («Уг изагуури») - 1-2 стр.
4. Юмор и сатира у Бадма баабай («Бадма баабайнда баяртай, хүхиюутэй даа»).
5. «Невероятное в вероятном» («Жэгтэй ушарал болоһон юм»).
6. «Я помню чудное мгновенье» («Мини мүнхэн шини мүнхэгтэй...»)
7. Бурят-монголы и мировое сообщество («Бүхэдэлхэйн харилсаан: буряад-монголнуудай хуби заяан»). О земляках, живущих и работающих в других регионах России, в ближнем и дальнем зарубежье.
8. Как я понимаю духовное наследие Чингисхана (Чингисхаанай ёһо нургаалууд, хуулинууд тухай).
9. Астрология и мистика в моей жизни. Вещие сны (Зурхай судлал миини ажабайдалда. Зүгтэй зүүдэн).

В КОНКУРСЕ МОГУТ ПРИНЯТЬ УЧАСТИЕ ВСЕ ЖЕЛАЮЩИЕ.

Основные критерии: содержательность материала, краткость и образность изложения.

Особую ценность будет иметь своеобразие видения проблемы, оригинальность подхода к форме и содержанию.

В каждой номинации - по 1 лауреату.

Итоги конкурса подводит независимое общественное жюри, состоящее из известных литературоведов, писателей и журналистов.

Лауреаты награждаются Дипломами и ценными призами.

Материалы принимаются на русском и бурятском языках.

Уважаемые читатели! Торопитесь отправить свои письма с пометкой «На конкурс «Юнэн тугай һүлдэ» («Символ девяти знамен»).

Редакционная коллегия,
правление Союза писателей
Бурятии.

Уважаемые читатели!
Продолжается прием материалов на конкурс «Ахын Агууехэ Шарлай»,
итоги которого будут подведены 16 декабря с.г. в театре «Ульгэр».
Призы и премии - 3 призовых, поощрительные - учреждает внук Ш.У. Аюшеева - из-
вестный спортивный деятель и бизнесмен Зоригто Саханов.
Публикации будут завершены к 1 декабря с.г.

Вниманию наших читателей и общественности республики

газета «БУРЯАД ҮНЭН - ДУХЭРИГ»
проводит конкурс

«БУРЯАД ҮНЭН - ДУХЭРИГ»:
«ЛУЧШИЕ ЛЮДИ БУРЯТИИ»

Конкурс объявлен с 1 ноября 2006 года.

ЦЕЛЬ КОНКУРСА

Красота души и тела, ум и талант, успех и достижения в деятельности, приносящей добро обществу и личности, и все то, что возвышает человека, должны быть достоинством не только ближних, но и широкого круга людей.

I. КОНКУРС ПРОХОДИТ ПО 8 НОМИНАЦИЯМ:

- 1 «Наран Гоохон-2006» («Мисс Дүхэриг-2006»)
- 2 «Баатар Мэргэн-2006» («Буряад үнэн-Баатар-2006»)
- 3 «Гуа сэсэн хатан-2006» («Женщина года-2006»)
- 4 «Сагаан үбгэн-2006» («Вершина мудрости-2006»)
- 5 «Аламжа Мэргэн Ариун Гоохон хоёр-2006» («Современная семейная пара-2006»)
- 6 «Будамшуу-2006» («Улыбка фортуны-2006»)
- 7 «Аласай холбоон-2006» («Мир и Бурятия-2006»)
- 8 «Буян хэшэг-2006» («Меценат-2006»).

II. ЧТО НУЖНО ДЛЯ УЧАСТИЯ В КОНКУРСЕ?

- 1) Рассказ о герое конкурса - 3-4 листа.
- 2) Фотография героя конкурса размером не менее 6х9 см.

III. В КОНКУРСЕ УЧАСТВУЮТ КАК АВТОРЫ КОНКУРСА ВСЕ ЖЕЛАЮЩИЕ

IV. УСЛОВИЯ КОНКУРСА ПО НОМИНАЦИЯМ ГЕРОЯМИ КОНКУРСА МОГУТ БЫТЬ:

1. «Наран Гоохон-2006» («Мисс Дүхэриг-2006») - девушки до 25 лет, красивые и обаятельные, имеющие определенный успех в учебе и в труде, в области науки, литературы и искусства и т.д.
2. «Баатар Мэргэн-2006» («Буряад үнэн - Баатар-2006») мужчины до 50 лет, добившиеся заметных успехов в своей деятельности, в т.ч. в учебе и спорте, в науке и искусстве, на государственной, муниципальной и военной службе;
3. «Гуа сэсэн хатан - 2006» («Женщина года-2006») - женщины делового круга, из мира культуры и спорта, образования и медицины, производства и социальной сферы, также женщина - мать (старше 25 лет);
4. «Сагаан үбгэн-2006» («Вершина мудрости-2006») - мужчины старше 50 лет, достигшие вершин мудрости, имеющие значительные и выдающиеся результаты в творческом, созидательном труде на благо народа.
5. «Аламжа Мэргэн Ариун Гоохон хоёр-2006» («Современная семейная пара-2006») - мужчина и женщина, создающие счастье и благополучие семьи, современные деловые и интересные люди;
6. «Будамшуу-2006» («Улыбка Фортуны-2006») - человек, которому улыбнулась Фортуна, а она дарит счастливые минуты и дни в большом и малом, в серьезных делах и в ситуациях из разряда самых неожиданных, даже смешных.
7. «Аласай холбоон-2006» («Мир и Бурятия-2006») - государственные и политические деятели, люди культуры и спорта, науки и техники, бизнеса и предпринимательства, живущие за пределами республики и внесшие заметный вклад в экономическое и культурное развитие Республики Бурятия.
8. «Буян хэшэг-2006» («Меценат-2006») - бизнесмены и предприниматели, занимающиеся меценатской деятельностью.

В каждой номинации будут выявлены по 1-2 лауреата.

От одного автора принимается один очерк.

Прием материалов завершается 1 декабря с.г.

Итоги конкурса будут подведены 21 декабря в Бурятском театре драмы им.Х.Намсараева.

Оргкомитет конкурса.

БУРЯАД ХЭЛЭНЭЙ ҮДЭР

«Диктант-2006» гэхэн конкурс буряад хэлэнэй хайндэрэй гол хэмжээ ябуулагануудай нэгэн болоо. Нүүлшын шатада 50 хүн хабаадаһан байна.

Буряад хэлэнэйнгээ дүрмүүдые хэр зэргэ һананаб, тиихэдэ түрэл хэлээ мэдэнэ гү, али үгэ гү гэжэ ойлгохо гэхэн зорилготойбди, - гэжэ буряад хэлэнэй кафедрые даагша Валентина Дугаровна Патаева хэлэнэ.

ДИКТАНТ БЭШЭЛГЭН

Түрүүн буряад хэлэндэнь хургаа, һүүлдэнь диктант бэшүүлжэ байг лэ, - гэжэ нэгэ хүн хэлээ. Тиимэхээ арад зоной дунда түрэл үндэһэн хэлые нэбтэрүүлэлгэн зорилго конкурсн урда табигдаа.

Буряад хэлээ яһала хайнаар мэдэдэг хүн зон суглараа гээд хэлэхэ шухала. Булта өөрынгөө шадал соо бэшээ. Ехэ олон алдуу хэлэн хүнүүд үсөөн, нэгшье процент болохогүй, - гэжэ педагогикын эрдэмэй кандидат Сергей Гармаевич Ошоров хэлэнэ.

Эмхидхэгшэдэй хэлэнэй ёһоор, нэгшье алдуу гаргаагүй хүн олдоогүй. Харин энэ манай зүрхэ сэдхэл ханаа зобоохол ёһотой.

Хабаадагшадай дунда манайшье Хэлэлэй байшанай

хүдэмэрлэгшэд диктант бэшэлгэндэ хабаадаа. Татьяна Рабдановна Дугданова, Эльвира Ендоновна Дамбаева, Ирина Александровна Галтаева, Дыжит Цыбыдоржиевна Мархадаева, Сэсэг Владимировна Дабаева ба Туяна Баясхалановна Гыргенова гэгшэд бэшэлгын дүрмүүдые харуулжа шадла. Манай редакциин ветеран Бата-Мүнхэ Жигжитович Жигжитов эдэб-

хитэй хабаадаа. Захаминай 2-дохи дунда хургуулийн багша Бальжидма Дашиевна Содномова бүхы хабаадагшадай дунда оройдоол нэгэ алдуу гаргаа. Буряадай гүрэнэй академическэ драмын театрай артист Жажан Динганорбоева ба литературна таһагые даагша Николай Шабав мүн лэ буряад хэлээ хайнаар мэдэдэг байһанаа гэршэлээ.

Мурьсөөнэй һүүлээр шаг шууян болон алдаа. Юуб гэхэдэ, Хэжэнгын аймагнаа уг гарбалтай хоёр наһатайшуул диктантын үедэ нүдэнһөө нөлбоһо гаргажархёод нуугаа. Дүүрэмсээрнэ тэдэ энэ текст бэшэжэ абахамнай гээ. Арсаха аргагүй байшооб.

Үншэн хүн тухай уншагдаһан текст бултанай зүрхэ сэдхэл хүлгөөгөө ёһотой. «Ямар хай-

Бүгдэ Буряадай үндэһэн соёлой эблэлэй үүсхэлээр республикадаманай «Буряад хэлэнэй үдэр» үргэн хэмжээндэ үнэргэгдэбэ.

Программанды: «Магтан дууланаб, буряад хэлээ!», «Уран үгын шэмэг», «Диктант-2006» гэхэн мурьсөөнүүдэй дүн гаргалга; «Онһото мэдээсэлэй буряад ном», «Буряад уран зохёолой сайт» зохёон найруулагшадые хүндэлэгэ;

- концерт. Буряадай гүрэнэй филармонидо октябрийн 27-до үдэһын 17 сагта «Буряад хэлэнэй үдэр» гэхэн хайндэрэй түгэсхэлэй хэмжээн үнэргэгдэхэ.

ратай хүн бэ? Бидэһи энээнине бэшэжэ абаад, аша эзэнэртээ уншажа үгэхэбди, - гээд тэдэ нүдэнэйнгөө нөлбоһо аршаа хэн. Хоёр хүгшөөдэйн бэшэжэ байхада, олон хүн буулгажа бэшэнэ гэжэ ханаа. Энэ ушар булганда ойлгуулжа үгөөб. Энэл даа, буряад түрэл хэлэнэймнай үгын хүсэн, - гэжэ Сергей Гармаевич Ошоров хөөрэнэ.

Дүнгүүд Буряад хэлэнэй хайндэрэй һүүлшын үдэр согсологдохо.

**Борис БАЛДАНОВ,
Р-Н.БАЗАРОВАЙ
фото-зурагууд.**

ТҮРҮҮШЫН ХАЙНДЭР

Бүмбэрсэг дэлхэйн амитанай Буян хэшэг арьбажуулааг бурхан багшадаа мурғэнэб, Ууган монгол арадуудай Угайнь һудые сахидат үндэһэн хэлэндэ һүгдэнэб...

Түрэл буряад хэлэмнай, Түригдэһэн зандаал ябанаш даа. Энэ гэрэ булан руу Этэрүүлһэн хэбээрээл байнаш даа.

Түбшэн налгай шамайгаа Түрэл арадһи дэмжэдэг хаань, Түби дэлхэйн хэлэнүүд соо Түрүү зэргэдэ ябахал хэнш.

Эрдэм ном руу шармайһан Эндэхи тэндэхи буряадууд Эдэд хэлэ шудалашье, Эхэ хэлээ тоодоггүй.

Түбэтэй энэ дэлхэйдэ Түбэргөөнэй гэгтэ болоо хаань, Түрэл арадаа нэгтгүүлэхэ Түтнай боложо магадгүйл ха. Энээнине мэдээд ябаа хаа, Эгээ үлүү байхагүйл ха.

Үнэхөөрөөшье, юун болоно гэшэб?

Умсын зөөри нүжэржэ, «Үйлэ маани» болобол даа. Үзүүртэ шунатай жадые Үлүүсэ ехээр үргөө хаа, Гэдэргээ жадан эрьежэ, Гэмэлтээжэ магадгүйл...

Мүнөөмнай юун болоно гэшэб?

Мүнгэн, зөөри, хоршо, Хулгай, худал, хуурмаг, Архи, тамхин, хаарта, Алаха, тонохо, буляха - Алишье талаһаань харахада, Арьбажаха, баяжагые бодоод лэ, Арадай ёһо заншалһаа Алта, мүнгэн гарахагүй гээд, Миинтэ юумэ хараа хаа, Миисгэйн хэлээр шииганахаар, Бариншатай юумэ олоо хаа, Баахалдайн хэлээр бүрхирхөөр Умсын зөөрин хойноһоо Үхэдэлэйшье хэлэндэ орохоор Үсөөн бэшэ буряадууд Үникэнэй бии болонхойл даа.

Юртэмсэ эрьелдэжэл байдаг даа,

Юумэн хубилжал байдаг даа. Эхэ хэлэнэймнай түүхэдэ Эдэд ушарнууд тохөөлдоол даа. Сэлмэг арюун үдэрнүүдые Сэхын хэлэхэдэ, байгаал даа. Арадайнгаа түүхэ удхалһан «Абай Гэсэр» туужаяа Гаһатай тамхияа ууюулан, Галтоухан түүрээжэ һуудат Хурса һонор ухаатай Хуурша үбгэд бии бэлэйл.

Үлыгэр домогто дуратай Үзэлэй һонюуша заримашууд Үдэр һүние һэлгэжэ, Үргэһэ нойроо мартажа, Үхэдэн хоногоор шагнажа, Хэмгүй сэдхэлээ ханажа, Оройтожо гэртээ бусахадаа,

Отогоорхиноо баһа баясуулжа, Эды тэдэнь хөөрэхэдэнь Энеэдэн, зугаа тарадаг хэн. Эрьежэл байгаа дэлхэй дээр Энэ мэтээр буряадууд Аман үгын хүсөөр Алдаагүй ёһо заншалаа - Үеһөө үедэ дамжуулаар Үнөө? хүртээр асараал даа.

Баһа нүгөө талаһаань Баабай эжынгээ хэлые Байгалай тунгалаг уһантай, Басаганай нугархай бзетэй, Байгаалин бүхы нюусануудтай Жэшээлжэ дээшэн үргэлэн Жэгтэй хурса гуурһатай Үлэһтын Доңдог, Дамбын Даша, Үшөө хэдэн хууяа, харамтай.

Баран зонийнгоо түлөө Баһашье ехээр оролдоһон Баатар хүбүүдэймнай нэгэн Баяртуев Бата байгаал даа. Арадайнгаа хэрэгэй түлөө Ами наһаа табижа түлөө.

Ехэ эдэбхитэдэй дундаһаа Егоров Евгений шалгараа хэн. Арадай Конгресс байгуулжа, Айхабтар ехэ ажалые Ара нюргандаа үргэлөө хэн. Тинимэ ашаа зүдэхэ Тэмээн бэшэ хэн хойноо Бүдэржэ харамтайгаар унабал даа.

Бүгдэ арадайнгаа түлөө.

Бэлиг түгэс хүбүүдээ Бэлэхэнээр алдажа байхадаа, Үри хүүгдэһингөө урдахи Үйлэ хубиньне бодомжолходоо, һанаан ехээр зобожо, һаншаг түргөөр сайһандал, Аюул ехэтэй байдалһаа Айдаһан хүйтөөр үлээһэндэл, Бүрэнхы манатай ерээдүйһөө Бүлэржэ унаһаа байһандал...

Тинбэ яабашье хаань, бурхан Тэнсүүдэг юм даа юумые, Унтаржа байһан түүдэгүүдые Удхала нэгэн олдохо юм, Унажа байһан тутые Үргэхэ нэгэн олдохо юм.

Арадайнгаа ёһо заншалые Арадайнгаа хэлэ, соёлые Арсалтагүй хайнаар мэдэдэг Алишье талаһаань тааруухан: Ялас гэмэ харасатай, Яб гэмэ үгтэй, Шанга эрын шэнжэтэй, Шадал шамбай бзетэй, Сугтаа баталһан түсбүүдээ Сухарилтагүйгөөр бүтээжэ Зориг түгэс бэхижэһэн, Зохидахон энэ хүмнай Маанадайнгаа дундаһаа гэгтэ Мандажа гараһан нарандал, Малагар һарын шарайтай Манжуев Геннадий гэжэ хүн Зонийнгоо үйлые зохидохонор Зонхило гэжэ ерзэл даа. һаналһан, зоринһон хэрэгтнай хайнаар бүтээжэ байхал даа. Арадайнгаа түлөө оролдоһотнай Амжалтын толоор яархал даа. Буряад хэлэнэйнгээ хайндэрые Бултадаа нотагаархин, дэмжэе, Жэл бүрийн хэмжээнэй Жэнхэни хайндэр болго!

1. ажиотаж, хаос, беспорядок.
2. монг. үнөө - бур. мүнөө

Л.НАМЖИЛОН,
англи хэлэнэй багша,
Буряад Республикын эрдэм гэгээрэлэй габьяата хүдэмэрлэгшэ, хэлэ бэшгээй эрдэмэй кандидат.

«УРАН ҮГЫН ШЭМЭГ»

Ямаршье буряад хэлэнэй хайндэр уран хайханай уншалгагүйгөөр үнгэрдэггүй. Энэһье удаа октябрийн 23-да буряад болон бусад арадай поэдүүдэй шүлэгүүд Буряадай гүрэнэй университетэдэй гол тайзан дээрэ эдэлээ.

Дээрэ нэрлэгдэһэн конкурсдо ганса оюутад хабаадаһанин харамтай. БГУ-гай, ВСГАКИ-гай, ВСГУ-гай, багшанарай болон хүгжэмэй колледжын, культпросветучилищын 15 түлөөлэгшэд энэ мурьсөөнэй хоёр шата дабажа гараа. Нэн түрүүн хабаадагша бүхэн уран гоёр мэдээжэ поэдүүдэй шүлэг гү, али баснирүүдые уншаха зорилготой байгаа. Олон хүнүүд өөрынгөө зохёһон шүлэг жорин урда дурадхажа байһаниннь тон хайшаалтай гээд хэлэхэ хэрэгтэй. Хоёрдохы шатада буряад литературын алтан жасада ороһон туужа, расказууд соохи хэлэг хүн бүхэн сээжээр уншаа.

«Уран үгын шэмэг» гэхэн конкурсдо Зүүн Сибириин гүрэнэй соёлой ба искусствын академин Саяна Дашинмаева ба Буряадай гүрэнэй университетэдэй факультетэдэй Соёлма Дылыкова гэгшэд 3-дахи шатын дипломдо хүртэхэ. Хүгжэмэй училищын Алдар Дашиев болон үндэһэтэнэй-гуманитарна институтдай Бэлигто Цырендоржиев гэгшэд 2-дохи шатын диплом абаа. Энэл институтдай 4-дэхи курсын оюутан Дарима Дулмаева түрүүлжэ гараһан байна. Бэлэг сэлэгүүд буряад хэлэнэй хайндэрэй һүүлшын үдэр барюулагдаха.

Борис БАЛДАНОВ.

Диктантын үедэ.

С.Г. Ошоров

БУРЯАДАЙ ЕРЭЭДҮЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ

Улаан-Үдэн 29-дэхи гимназийн хурагшад жэнхэни буряад хэлэн дээрэ нээмэл хэшээл үнэргэгжэ, айлашаа баясуулаа. 11-дэхи классай хурагшад Аяна Дамбаражеева Андрей Гармаев хоёр энэ хэшээл хүтэлбэрлэхэдөө, уран хайханаар уншадаг, хоорондоо хөөрэлдэдэг байһанаа гэршэлээ.

Хотын ухибүүд олонхи ушарта түрэл хэлэндэ муушаг байдаг гэжэ мэдээжэ. Харин тус гимназийн хурагшад буряад, ород хэлэнүүдые жэгдэ хайнаар мэдэдэг байһанаа харуулаа. Арадай аман үгын абдарһаа абтагдаһан онһон үгэнүүдые, сууга уран зохёолшоодой - Николай Дамдиновай, Доңдог Улзгыгүвай - шүлэгүүдые тэдэнэр уранаар хөөрөжэ, үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө.

Хэшээлэй түгэсхэлдэ буряад хэлэ ямар аргаар шудалжа боломоор бэ гэхэн урлал бэшгэ соогоо хурагшад олон дурадхалнуудые оруулаа. Тэдэнэй нэгэниннь гэхэдэ, гэртээ эхэ эсэгтээ түрэлхи хэлэн дээрэ хөөрэлдэхэ гэхэн мэдүүлгэ гол шухала гэжэ ханамаар.

29-дэхи гимназийн буряад хэлэнэй ба литературын багшанар Б.Ц.Цыремпилова, Б.Г.Гармаева, Ц.Р.Баниева, Т.С.Бадмаева гэгшэд эрхим хайнаар ажалаа ябуулжа байһаниннь тэмдгэлгэтэй. Ухибүүд өөһэдын хүсөөр түрэл хэлээ шудалжа, хайн дүнгүүдые энэ талаар харуулжа байһаниннь тон лэ хайшаалтай.

Ешигма ЦЫБЕНОВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: буряад хэлэнэй нээмэл хэшээл 29-дэхи гимназида. Авторай фото.

ГЭР БҮЛЭНҮҮДЭЙ КОНКУРС

Саһаа сагта хүндэлхэ сэнгүүхэн Агынгаа тала, түрэлһэн тоонто нютаг тухайгаа гүн сэдхэлэй оёорһоо дуулажа, Ага нютагһаа гарбалтай илагшад Батомунко Сандакович Удамбра Очировна Зыдрабынтан, Янжима Баировна Базарон гэгшэд гэр бүлэнүүдэй дунда үнэргэгдэһэн конкурсдо шалгарба.

Түрүүшынхээ үнэргэгдэжэ байһан энэ хэмжээ ябуулга аргагүй удах шанартай. Одоол Алайр, Боохон, Ярууна, Агын гэхэдэ боломоор, Буряадай эдэд нута нютагуудай түлөөлэгшэд суглараа. Шэнэхээн буряадай урданай дуу шагнахада, гоё даа. Тэрэ ород онһон үгэнүүдые буряадшалха даабаритай шата һонин байба.

«В тихом омуте черти водятся» - «Дуутай хүн дороо нойтон» гэжэ оршуулбабди. «Булхар» гэжэ үгэ тайлбарилга баһал һонин даабари байгаа, - гэжэ Удамбра Очировна Зыдрабын һанамжаа мэдүүлээ.

Гэр бүлэнүүдэй конкурсн түгэсхэлэй шатада 6 бүлэ хабаадаа.

Булгадаа тайзан дээрэ түрүүшынхээ гарабашье, түрэл арадайнгаа ёһо заншал, дуу, сээсн мэргэн үгэнүүдые тон хайнаар мэдэдэг байһанаа гэршэлээ.

Ешигма ЦЫБЕНОВА.

Манай корреспондентын асуудалнуудта Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ А.Г.ЛУБСАНОВ харюусана.

- Александр Гомбоевич, Арадай Хуралай делегацийн Ханты-Мансийн автономно тойрогээр ябажа ерэнэнэй дүнгүүднээ хөөрөлдөөгөө эхилхые дурадханаб.

- Делегацимнай гэшүүд Ханты-Мансийн автономно тойрогой - Юграгай Дүүмын түрүүлэгшэ Василий Сондыковтой уулзажа, хуулинууды болбосоруулха талаар харилсаа холбоотойгоор хүдэлмэрилхэ тухай хэлсээн байна. Уулзалгын түгэсхэлдэ Буряад Республикын Арадай Хурал болон Ханты-Мансийн автономно тойрогой - Юграгай Дүүмын хоорондо хэлсээн баталагдаа. Тэрэнэй ёһоор, федеральна хуулинуудай түлэбүүдые суг хамта бэлдэхэ, бэе бэеынгээ федеральна засагай зургаануудта хандалганууды болон эдэбхи үүсхэлүүдые дэмжэхэ, түрүүшын ээлжэндэ зүбшэн хэлсэхэе оролдохо болонобди. Тиихэдэ бэе бээдэмнай аша тунхатай, шухала асуудалнуудаар уулзалганууд, зүбшэн хэлсэлгэнүүд, суг хамтын хүдэлмэрийн бүлэгүүд эмхидхэгдэхээр хараалагдана. Хоёр субъект хоорондоо хуулинуудаар, бусад хуули ёһоной актнуудаар, тэдэнэй түлэбүүдээр, хуули гаргалгын асуудалнуудта хабаатай шэнжэлхы, методическа болон бусад материалнуудаар андалдаха аргатай. Мүн бага арадууд тухай хуулинууднай Юграгай Дүүмын хонирхол татана. Ханты-Мансийн автономно тойрогто хоёр бага яһатан ажаһуудаг - ханты болон манси. Тэдэнэй хамтын тоо - дүшөөд мянган хүн.

Гадна республикымнай парламентын депутадууд Эрхүүгэй, Шэтын, Томско областнуудай хуули гаргалгын сутлаануудтай дүй дүршлөөрөө андалдаһаар зандаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. 1999 ондо байгуулагдаһан Буряад Республикын, Агын болон Усть-Ордын Буряад автономно тойрогуудай Парламентнуудай эблэлэй хэмжээндэ региональна удха шанартай асуудалнуудта хабаатай зууршалганууды болон хуули гаргалгын үүсхэлүүдые бэлдэхэ талаар нилээд ехэ суг хүдэлмэри ябуулагдажа байна. Буряад Республикын Арадай Хуралай болон Монголой Агууехэ Гүрэнэй Хуралай хоорондо нягта харилсаа холбоонууд тогтоогдонхой. Парламентнууднай жэл бүхэндэ делегацинуудаар андалдадаг, дүй дүршлөөрөө хубаалдадаг, бэе бээдэ туһалдаг. Монголой Сэлэнгын аймагай Хуралтай хуули гаргалгын дүршэл тухай мэдээсэлээр саг үргэлжэ андалдажа байдагбди, мүн автономно Крым Республикын Верховно Радатай харилсаа холбоонууд тухай меморандум баталагданхай. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, Федерацийн субъектнүүдэй болон Монгол гүрэнэй парламентаринууд харилсаа холбоотойнууд, дүй дүршлөөрөө андалдажа байдаг юм. Энэмнай сагай эрилтэ гэшээл даа.

- Сентябрь нарада Эрхүүдэ Байгалай экономика форум үнгэргэгдөө. Та Буряад Республикын делегация толгойлоот. Тус форум бидэндэ ямар аша тунхатайб?

- Ехэнхидэ республикымнай эээлдэг Байгалай регион Россин регионуудай дунда нилээд ехэ хонирхол татадаг. Тус форумдо ошоходоо, Сибирийн болон Алас Дурнын хүгжэлтэдэ тусхай экономика зонануудай үүргэдэ зориулагдаһан «дүхэриг шэрээдэ» хабаадааб. Тиин Буряад Республикада аяншалгын-амаралтын тусхай экономика зона тогтоолгын хараа бодомжонууд тухай элдхээ хүм: Мүнөө дээрээ энэ зорилгодо. Прибайкалийн аймагтахи Байгалай эрьеын зүүн тээхи 70000 гектар талмайтай дэбисхэр шэлэгдэнхэй. Канадын шэнжэлэгшэдэй тобшолһоор, тус дэбисхэр сааһаа дэлхэйн эгээл ехэ курорт боложо магадгүй. Форумдо хабаадаһан федеральна засагай зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, гүрэнэймнай бизнесэй түлөөлэгшэд Буряад орондо аяншалга хүгжөөхөн тон таатай гэжэ ойлгоно. Дүрбэдэхие зарлагдаһан Байгалай экономика форум хадаа Сибирь болон Алас Дурны хүгжөөлгын зорилгонууды, хараа түсэбүүды табидаг хэлсэлгын талмай болоно гэшээ. Гадна Экономика политика талар Арадай Хуралай комитедэй түрүүлэгшэ Вячеслав Германович Ирильдеев болон депутат Иринчей Эдуардович Матханов пленарна зүблөөнүүдтэ хабаадалсаһан байна.

Сибирийн болон Алас Дурнын регионууд промышленна, эрдэмэй-техническэ болон эрдэм ухаанай талаар аргагүй ехэ хүсэ шадалтай гэжэ эндэ тэмдэглэгдээ. Сибирийн субъектнүүдтэ тусхай экономика зонануудай тогтоогдоло, Росси болон регионууд, илангаяа республикамнай Азийн-Номгон далайн регионууд тээшэ хараха.

- Республикын 2007 оной бюджет ямар байхаар багсаамжалагданаб?

- 2007 ондо республикын бюджетнэ политикын гол шэглэлүүд бюджетнэ халбарин салын түлбэри, бюджетнэ хангалгануудай шанар, пенсионернүүдэй, эрэмдэг бээтэй, үгытэй зоной социальна хамгаалгын хэмжээ дээшлүүлгэ хангалгада хабаатай. Ерэхэ жэлэй бюджет, мүнөөнэйхидэл адили, социальна

шэглэлтэй байха: 80 процентнь социальна асуудалнууды шийдхэлгэдэ гаргашалагдаха. Энэнь Эрхүүгэй болон Шэтын областнуудта орходоо ехэ.

Республикын мүнгэн хангай голдансын бэлдэхэлгэ түлэг дундаа. Республикын бюджет тухай хуулин түлэб Арадай Хуралай ноябрийн сессидээр түрүүшын уншалгаар хэлсэгдэхэ. Зүгөөр тэрээнхээ урид, ноябрийн 10-да, Арадай Хуралда энэ асуудалаар олоной үмэнэ хэлсэлгэнүүд эмхидхэгдэхэ. Тэрээндэ Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаануудай, нотагай өөһэдын хүтэлбэрийн зургаануудай түлөөлэгшэд, олоной үмэнэ хэлсэлгэдэ хабаадаха тухай мэдүүлгэнүүдэ саг соогоо тушааһан эмхинүүд болон эрхэтэд хабаадаха.

Республикын бюджетэй олзо

Шухала асуудалнуудаар хөөрөлдөөн

САГАЙНГАА ЭРИЛТЭЭР

оршонуудай горитой хубине федеральна бюджетэй мүнгэн туһаламжа бүридхэхэ. Дотацинуудай хэмжээн 2006 онойхидо орходоо, 15-18 процентээр дээшлэхэ.

Бүхыдөө республикын 2007 оной бюджет байгша онойхидо орходоо, нэгэ миллиард түхэригөөр ехэ баян болохо.

- Александр Гомбоевич, октябрийн 13-да үнгэргэгдэн Арадай Хуралай ээлжээтэ бэшэ сессидээр байгша оной бюджеттэ хубилалтанууд оруулагдаа. Тодорхойлон хэлэжэ үгыт даа.

- Сессидээр абтаһан захибаринууды хараада абахада, республикын бюджетэй олзо оршонууд арбан долоон миллиард гаран түхэриг бүридхэхэ. Республикын Президентын олзо оршонууды 733 миллион 900 мянган түхэригөөр дээшлүүлхэ тухай дурадхал оруулахадан, депутадууд тэрэниень зүбшөөгөө. Энэ ургалта өөрын олзо оршонуудһаа болон федеральна бюджетдээ ороһон мүнгэн зөөриһөө уламжалаа. Тиихэлээрээ бюджетэй гаргашын хуби дээшлээ юм ааб даа. Энэ мүнгэнэй хубинь республикын бюджетэй мүнгөөр дутагдалы (дефицит) хороологдо шэглүүлэгдэхэ, нүгөө хубинь хойшолуулашагүй социальна хэрэглэмжэнүүдтэ гаргашалагдаха. Жэшээлбэл, ниитын аюулгүйе сахилгын милицийн байгуулануудай материално-техническэ хангалгын гаргашанууд ургаха, тиихэдэ салын түлбэрийн дээшлүүлэгдэн ушарһаа бүхы статьянуудаар шахуу гаргашанууд ехэ болохо. «2004-2007 онуудта Буряад Республикын агропромышленна комплексые хүгжөөлгэ» гэнэн программын «АПК-гай кадрнууд» гэнэн подпрограмма бээлүүлгэдэ нэмэлтэ мүнгэн һомологдонхой, хүүгэдэй республиканска больница компьютерна томограф болон бусад хэрэгсэлүүдые худалдан абахын тула 15 миллион түхэригтэ хүртэхэ.

- Ээлжээтэ хорин наймадахи сессид ноябрийн 15-да ажалаа ябуулжа эхилхэнь. Ямар асуудалнууд хэлсэгдэхээр хараалагданаб?

- Асуудалнууд яһала олон. «Рес-

публикын 2007 оной бюджет тухай» хуулин түлэб түрүүшын уншалгада хэлсэгдэхэ. Экономика политика талар комитедэй оруулан «Буряад Республикада экономика талаар хайн байдалтай региональна зононууд тухай» хуулин түлэб хоёрдохи уншалгада хэлсэгдэхэ. «Буряад Республикын гүрэнэй эгээл бага социальна болон финансова нормативуудай тоолбори болон тоо тухай» шухала гэгшын хуулида оруулагдаха хубилалтанууд хоёрдохи уншалгада хэлсэгдэхэ. Тус хуулин түлэб дээрэ нилээд ехэ хүдэлмэри бээлүүлгэдэ: аймагуудта зүблөөнүүд эмхидхэгдээ, һаяхана Арадай Хуралда хүдэлмэрийн зүблөөн үнгэргэгдэжэ, засагай нотагай зургаануудай дурадхалнуудаар зүбшаланууд баталагдаа.

Депутадууд нэгэдэхи болон хоёрдохи уншалгануудта «Буряад Республикада бюджетүүд хоорондын харилсаанууд тухай» хуулида хубилалтанууды хаража үзэхэ. Тиихэдэ Правительство «Буряад Республикада шэнэ юумэ нээлгын, нэбтэрүүлэлгын ажал ябуулга тухай» хуулин түлэбтэ түрүүшын уншалгада оруулаа. Депутат Цыденжап Бимбаевич Батуев «Буряад Республикын Арадай Хуралай депутадуудай мурдэлгэ тухай» хуулин түлэбтэ нэгэ доро хоёр уншалгада хаража үзэхые дурадхана байна. Гадна 2006 оной түрүүшын хахадгай туршада республикын бюджет дүүргэлгэ тухай тоосоон шагнагдаха. Сессийн эхилтэр саг бии, республикын парламентадшы, зохистой министрствэнүүд болон албан зургаануудташы хэлсэгдэхэ асуудалнууд дээрэ хүдэлмэри ябуулагдажа байна. Тэдэ Буряад Республикын Арадай Хуралай Зүблэлэй зүблөөнүүд дээрэ саг үргэлжэ хэлсэгдэхэ.

- Александр Гомбоевич, Арадай Хуралда болохоёо байһан һунгалта холимог гуримаар үнгэргэгдэхэ - хахад депутадууд партийна списогүүдээр һунгагдаха, нүгөө хахадны - нэгэмандатна тойрогуудаар. Тиихэлээрээ ямар арга хэрэглэгдэхэ гэшээб - нээмэл, хаамал?

- Даб дээрээ энэ асуудалаар хөөрөлдөөн дэлгэгдэжэ байна. Һунгагдахы хэлэхээр, нээмэл списогээр һунгахань таатай: кандидаттай нэрэ обог, тэрэнэй түлөөлһэн парти мэдэнэ ха юм. Партиецуудай һанамжа: «Һунгагша тодорхой хүнэй түлөө бэшэ, харин партиин түлөө дуугаа үгэхэ ёһотой. Миний бодоод үзэхэдэ, һунгуулин тойрог бүхэндэ тодорхой хүн байха ёһотой. Тиингэбэл кандидат Арадай Хуралай депутадаар һунгагдахадаа, һунгагдаһангаа урда уялгануудтай болоно. Би нээмэл списогүүдэй арга һайшаадагби.

Жэлэй дүүрэтэр, Арадай Хурал сессид дээрэ нээмэл гү, али хаамал списогүүдтэ хабаатай хуули ёһоной данса баталха даа.

Светлана НАМСАРАЕВА хөөрөлдэбэ. Дыжид МАРХАДАЕВА хэлбэлдэ бэлдэбэ.

Буряад Республикын Президент, Правительствын Түрүүлэгшэ А.В.ПОТАПОВ Дотоодын хэрэгүүдэй министрствын коллегийн зүблөөндэ октябрийн 21-дэ хабаадалсаба. Буряадай Дотоодын хэрэгүүдэй албан зургаануудай ажал ябуулгын байгша оной 9 харын энэ зүблөөндэ согсологдоо.

Правительствын июнь нарада үнгэргэгдэнэн зүблөөндэ республикын харьяата газарта хуули журам, олониитын аюулгүй байдал сахилгы һайжаруулха хэмжээнүүд абтаһан байгаа. Тэрэ тоодо хуули журам сахидаг албанай хүдэлмэрилэгшэдэй тоо олошоруулха, хотын болон аймагуудай дотоодын хэрэгүүдэй таһагуудай материално-техническэ байдалыень һайжаруулагда анхарал хандуулагдаа. Республикын гүйсэдхэхы засагай дээдын албан зургаанһаа дотоодын хэрэгүүдэй албан зургаануудта ажал хүдэлмэриень һайжаруулхын тула али бүхы талын туһаламжа үзүүлэгдэнэ гэжэ эндэ тэмдэглэгдээ.

Буряад Республикын Президентын дэргэдэхи Дээдын экономика соведэй зүблөө Правительствын Түрүүлэгшын уялганууды дүүргэгшэ Иннокентий Егоров октябрийн 19-дэ үнгэргэбэ.

ТОБШОХОНООР

Республика дотор ябуулагдажа байһан инвестиционно ажал ябуулгы нарийжуулха тухай экономика хүгжэлтын болон гадаадын холбоонуудай министрэй уялганууды дүүргэгшэ Сергей Мещеряков энэ зүблөөндэ элдхэхэ.

Сибирь болон Алас Дурна зүгэй үргэн ехэ нотагуудай дунда эгээл томо гэжэ тоологдодог Россин Эрдэмэй академийн Алас Дурна зүгэй таһагай Экономика шэнжэлгэнүүдэй институттай байгуулагдаһаар 30 жэл гүйсэбэ. Энэ ойн баяртайнь дашарамдуулан, Буряадай Президент Леонид Потапов амаршалжа, сахилгаан бэшэг эльгээгээ. «Регионууды экономика талаар хүгжөөхэ зорилготойгоор институттай эрдэмтэдэй хэжэ байһан шэнжэлгэнүүды үндэрөөр сэгнэдэгби» гэжэ сахилгаан бэшэг соонь хэлэгдэнхэй.

Манай республикын Баунтын эвенкийскэ аймагта хүдөө ажахын тоо бүридхэлэй хоёрдохи шатань эхилбэ. Октябрийн 15-һаа ноябрийн 15 болотор энэ аймагай 585

объектнүүд тоо бүридхэлдэ абтаха ёһотой. Аймагай хахы нотагуудта вертолёдоор хүрэхэ, шухала объектнүүд тоо бүридхэлдэ абтаха юм.

Буряад Республикын Президентын дэргэдэхи хүнэй эрхэнүүды хамгаалдаг комиссийн зүблөөн октябрийн 26-да үдэрэй 15.00 сахһаа 17.30 саг хүрэтэр үнгэргэгдэхэ. Правительствын Байшангай 406-дахы таһагта үнгэргэгдэхэ комиссийн зүблөөндэ 4 хүн хабаадаха. Буряад Республикын харьяата газарта үршөөл хайрлалгын асуудалнуудаар Комиссийн ажал ябуулгы хангадаг таһагай начальник Бүрэнзы Дандарон, республикын наркологическа диспансерэй ахамд врач Андрей Диль, «Улаан-Үдэ хото» гэнэн муниципальна байгуулгын хуули ёһоной асуудалнуудаар мэрэй зүбшэлэгшэ Екатерина Степанова, комиссийн түрүүлэгшын орлогшо Эльвира Раднаева гэгшэд эрхэтэды хүлээн абаха.

Буряад Республикын Правительствын мэдээсэлэй таһагай материалнуудаар Эльвира ДАМБАЕВА хэлбэлдэ бэлдэбэ.

2006 ондо үйлдвэрлэгдэн эрхим шанартай эдээ хоолой зүйлнүүдэд тодорхойло харалга республикын хэмжээнд үнгэргэгдэж эхилб. Шанарай бүхэдэлхэйн үдэртэй дашрамдуулан, энэ хэмжээ ябуулга үнгэргэгдэнэ. Мүн тийхэдэ хүдөө ажыхын болон эдээ хоол үйлдвэрлэгын, буйлуулгын промышленностиин хүдэлмэрлэгшэдэй мэргэжэлэй хайндэрэй манай республикада тэмдэглэгдэхээр урид энэ харалга эмхидхэгдэж, эрхим шанартай эдээ хоол үйлдвэрлэдэг предпрятинуудые, хубин олзын хэрэг эрхилэгшэдые тодруулаха зорилготой.

Хүдөө ажыхын болон эдээ хоолой министрствын, Шанарай талаар республиканска байшангай үүсхэлээр харалга эмхидхэгдэнэ. Октябрийн 24-нэй үдэр Хүдөө ажыхын министрствын суглаа зарлаха танхимда үдэрэй 2 сагтаа хилээмэ болон сагаан талхаар баригдаһан бусад зүйлнүүд элбэгээр дэлгэгдэб. Тэдэниие амталжа, сэгнэлтэ үгэхэ республиканска албан хоорондын комиссийн гэшүүд эндэ нэгэ, доро сугларжа хүдэлмэрлэб.

Дээрэ нэрлэгдэнэй комиссийн гэшүүд республикын предпрятинуудай, хубин олзын хэрэг эрхилэгшэдэй баригдан, эгээл эрхим хайн гэжэ тооложо эндэ табигдан хилээмэнэй шанар эгээл түрүүн шалгаба.

Дэлгүүрэй харилсаануудай оршондо ажамидархын, хүн зоной амтархажа хоолохын, дуратайгаар худалдан абахын тула ханаан заяанда орохоор бэш гэжээр элдэб амта оруулан хилээмэ баридаг болоо гэжэб гэжэ энэ харалга гансал гайхал түрүүлнэ. Янза бүрийн орооно, овоциин зүйлнүүдэе холихоооо эхилээд лэ, элдэб ургамалай амтатайгаар гол хоол болохо хилээмэн үйлдвэрлэгдэнэ гэжэ эндэ харуулагдаа. Талада нуугаад, үйлдвэрлэгдэнэ янза бүрийн хилээмэнэй доторой бүридэл тухай сонсохол дуулажа, шагнажа нуухада, нэгэниинь нүгөөдэнэ орёо шэнги ханагдаха юм. Эгээл эрхимыень шэлэхэ комиссийн гэшүүдтэ бүришье гайтай, хүшэр ёһотой. Тэдэ урдань табигдаһан саархан дээрээ хилээмэнэй янза бүхэндэ сэгнэлтэ табигал байгаа хэн.

Республикын албан хоорондын дегустаци хэхэ комиссийн бүридэлшье түлөөлэлгэ ехэтэй байгаа гэжэ тэмдэглэхээр. Хүдөө ажыхын болон эдээ хоолой министрэй орлогшо Баян Гончикжамсуевич Жигжитов энэ комиссийн түрүүлэгшэ хэн тула тэрэниие ударидаа. Энэл министрствын эдээ хоолой болон буйлуулгын промышленностиин талагай дарга В.Г.Нартуева, Экономическа хүгжэлтын болон гадаадын холбоонуудай министрствын худалдаа наймаанай, хангалгануудай болон олзын хэрэг эрхилэгшын талаар хорооной түрүүлэгшэ О.П.Будник гэгшэднээ гадна хилээмэ болоод бусад зүйлнүүдэе үйлдвэрлэдэг хубин олзын хэрэг эрхилэгшэд В.А.Белошапкин, В.И.Истоминна болон бусад комиссийн бүридэлдэ оруулаха хай.

Байгша ондо үйлдвэрлэгдэн эрхим шанартай эдээ хоолой зүйлнүүдэй харалга-конкурс ноябрийн 14 болотор үнгэргэгдэхэ гэжэ мэдээсэ.

Республика доторнай эдээ хоолой болон буйлуулгын промышленностиин предпрятинуудай продукция зургаан бүлэгтэ хубаарилагдажа, туд бүридэнэ шанарай талаар эрхимыень тодруулаха харалга эмхидхэгдэхэ юм. Жэшээлхэдэ, октябрийн 31-дэ элдэб янзын колбаса болоод мяханай зүйлнүүдэй, ноябрийн 2-то архийн зүйл холисогүй нэрюун ундануудай, пивын, саашадаа загаһанай продукциян гээд хэдэн шатада энэ хэмжээ ябуулга үнгэргэгдэхэн гэсэ.

Эдээ хоол үйлдвэрлэгшэ предпрятинуудай, олзын хэрэг эрхилэгшэдэй дунда хилээмэнэй зүйлнүүдэе үйлдвэрлэдэгүүдын эгээл олон гэжэ тоологдоно. Манай Буряад орондо бүридхэлдэ абтаһан 400 предпрятинуудай аяр 230-ниин хилээмэ баридаг халбарида хүдэлнэ. Ажауугшадые элбэгээр, хайн шанартай бүүдүн хоолоор, бараг сэнгээр хангаха гэжэ тэдэ оролдоно.

Сэхыень хэлбэл, үлээлэй жэлүүдтэ эдэ предпрятинуудай эзэдтэ ажал хүдэлмэридэнэ горитой бэрхшээлнүүд ушарна гэжэ энэ хэмжээ ябуулгын үедэ хэлэгдэнэ байна. Юуб гэхэдэ, хэнэйшье

мэдэхээр, элшэ хүсэ, дулаа хэрэглэнэй түлөө сэнгүүд тогтууригүй, нэмэжэл байдаг. Иимэ эрхэ байдалда бүхэли үйлдвэри тэдхэхэ гэсшэ бэрхэтэй бологдоно. Орооно таряанай ургаса багатай жэлүүд үлээлэй үедэ хубариһаар хубарина. Ондоо тээһээ асарагдаһан талхаар хилээмэ бариха гэсшэ ехэ гарзатайшье болошоно юм аабдаа. Үлээлэй үедэ хилээмэнэй сэнгүүд 7-10 процентээр нэмээ. Тийгээшье үлээлэй аргагүй. Элшэ хүсэ, дулаа хэрэглэнэй түлөө сэнгүүд 43 процент хүрэтэр нэмээ ха юм. Иимэ байдалда хилээмэ баридаг халбарийн предпрятинуудай хүгжэхэнэ үнэхөөрөөшье хүшэр лэ даа.

Энэ харалгада хилээмэ баридаг 9 предпрятинууд өөрынгөө, продукция дэлгэгшэ. Хабаадаха дуратай хилээмэ үйлдвэрлэгшэд олоншье хаа, магад, дээрэ хэлэгдэнэ бэрхшээлнүүдхээ боложо, хонирхуулаар шэнэ продукция харуулжа, бэшэнтэй мурсысэхэ тухагүй байгаа гү гэнэн асуудал гарана.

Хэмжээ ябуулгада хабаадаһан предпрятни бүхэнэй хилээмэ, талханай 3

Хүдөө ажыхын болон эдээ хоол үйлдвэрлэгын, буйлуулгын промышленностиин хүдэлмэрлэгшэдэй мэргэжэлэй хайндэрые угтуулан

түрүүшынхие харалгада хабаадалсажа, продукциятаа комиссийн гэшүүдтэй танилсуулаа. Нэрлэгдэгшэ бүлгэмэй ажалшад 110 янзын продукция үйлдвэрлэнэ.

Хилээмэ баридаг цехые даадаг Елена Гасановагай хэлэхээр, үдэртөө 240-300 бүүлэхэ хилээмэ барижа гаргана, өөһэдынгөө магазинда худалдана. Найман янзын хилээмэ баринабди, манай продукция хүн зоной дунда эрилтэ ехэтэй болонхой гэжэ тус бүлгэмэй үйлдвэрийн талаар директорэй орлогшо Вера Юрьева нэмэжэ хэлээ.

Энэ үдэрэй хүдэлмэрийн түгэхэлдэ комиссийн гэшүүд табигдаһан зүйл бүхэниие амталжа, өөһэдынгөө сэгнэлтэнүүдэ туд бүридэнэ хубааһан хуудануудта табияд тушаагаа,

Республикын ажауугшадые эдээ хоолоор элбэгээр хангаха асуудал шийдхэлгэдэ дээдын засагай зургаанууд, Хүдөө ажыхын болон эдээ хоолой министрствын талаһаа горитой анхарал хандуулагдана. Тиймэхээ эдээ хоол буйлуулдаг, болбосорулдаг предпрятинууд хэр хүдэлнэб, ямар шанартай продукция бүтээн гарганаб гэжэ хонирхуула, энэ асуудал элдэб шатын засагай зургаануудта баһал хэлсэгдэжэ, бэлэн болоһон продукциян выставкэ, харалга үнгэргэгдэжэл байдаг болонхой.

ХҮБЭРИГ ХИЛЭЭМЭН АМТАТАЙ ГҮ?

Комиссийн гэшүүдэ зүйлэнэ.

Байгша ондо үйлдвэрлэгдэн эрхим шанартай эдээ хоолой зүйлнүүдэй харалга-конкурс ноябрийн 14 болотор үнгэргэгдэхэ гэжэ мэдээсэ.

янза продукция эндэ сэгнэгдээ.

Хилээмэ, элдэб янзын бүүлхэнүүдэй, сухарь болон сушкануудай зүйлнүүд, Энэ харалгын эрилтэнь иимэ байгаа. Бүхыдөө манай республикада хилээмэнэй, сагаан талханай 30 янзын зүйлнүүд үйлдвэрлэгдэдэг юм байна. Энэнь бага гэжэ тоологдоно. Ушарынь гэхэдэ, бухы Росси дотор хилээмэ баридаг халбаряар 700 янзын зүйлнүүд үйлдвэрлэгдэнэ. Тиймэхээ бүхы ороной хэмжээндэ хүрэтэр үшөөл үды хэн хойноо продукциян янза олон болгохо гэжэ оролдон ажаллаха зорилго манай эндэхи үйлдвэрлэгшэдэй урда табигдана. Дэлгүүрэй эрилтэ хэрэглэмжэнүүдэе хараада абан, шэнэ, амтатай зүйлнүүдэе ханан үйлдвэрлэхэ, үшөөл хайхан хилээмэ бариха, дэншээтэй дэлгүүрэй нэжүүртэ дийлдэнгүй, зүрхэтэйгөөр урагшаа дабшаха ёһотой болоно.

Энэ хэмжээ ябуулгада хизаарлагдамал харьюсалгатай «Мега-Маг» гэнэн бүлгэм

ханамжануудаараа хубаалдаа.

Хэдэн шатада үнгэргэгдэхэ энэ харалгын дүнгүүдээр олонигтэдэ харуулаха ехэ хэмжээ ябуулга ноябрийн 14-дэ эмхидхэгдэжэ үнгэргэгдэхээр түсэблэгдэнхэй. Зүүн Сибирийн технологическа университетэй байшанда ноябрийн 14-дэ республикын хэмжээндэ суглаан зарлагдажа, эдээ хоолой болон буйлуулгын промышленностиин халбарийн хүдэлмэрлэгшэдэй ажалай дүнгүүдэ согсологдохо, 6 бүлэгтэ хубаарилагдажа, үнгэргэгдэнэ конкурсын илагшад тодруулагдаха. Эрхим шанартай эдээ хоолой зүйлнүүдэе үйлдвэрлэгшэдтэ дипломууд, грамотанууд, мүнгэн шангуудтайгаар барюулагдаха, - гэжэ хүдөө ажыхын болон эдээ хоолой министрэй орлогшо Б.Г.Жигжитов хэлэнэ хэн.

Энэ хэлээшэнэнь уламжалан, энэ харалга хэдэн номинацияр үнгэргэгдэнэ гэжэ онсолой. Жэлэй эрхим эдээ хоолой зүйл, бэлэн болоһон продукция шэмэглэнэ гадарай, эд хэрэглэгын дэлгүүртэ эрилтэ ехэтэй болоһоной түлөө гээд лэ 6 номинацияр дүнгүүдын согсологдохо. Тэрэ тоодо эрхим выставкэ эмхидхэгшэдые тодруулагдаха ха.

Эдээ хоолой болон буйлуулгын промышленностиин халбари бүхэнөөр жэлэй хүдэлмэрийн дүнгүүдэе согсолоһон суглаан үнгэргэгдэдэг. Мэргэжэлэй гол хайндэрые угтуулан заабол зарлагдадаг байна.

Правительствын тогтоолоор 4 жэлэй урда тээ байгуулагдаһан албан хоорондын дегустационно комисси халбари бүхэнөөр продукциян шанар шалгажа, эрхимыень онсолжо, шанарай тэмдэг олголгодо дэбжүүлжэ байдаг. Энэ комиссийн түрүүлэгшын орлогшо

Валентина Галдановна Нартуеватай энэ хэмжээ ябуулга тухай хөөрэлдэнэ байнабди.

Манай предпрятинууд шэнэ онол аргуудые нэбтэрүүлжэ, янза бүрийн продукция үйлдвэрлэхэ гэжэ шумууһан бэрхээр хүдэлхэ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Бидэ, мэргэжэлтэдэ, үйлдвэрлэгдэжэ байһан хилээмэ талханай зүйлнүүдэе бултыень бүридхэлдэ абажа байгааһье хаа, захидаһан гаража хүшхэрдэггүйбди. Үдэр бүри шахуу шэнэ зүйл бии болоод лэ байха. Тиймэхээ эды олон дурадхалнууд соһоо эрхимыень шэлэхэ гэсшэнэ ехэл хүшэр, хилээмэнэй зүйлнүүд дэлгүүртэ аргагүй элбэгжэнхэй гэжэ харана, мэдэнэ ха юмта.

Манай предпрятинууд энэ харалгада үшөө хайнаар бэлдэнэ, гол шухалань хабаадана гэсшэ ааб даа. Тэдэнэй хүтэлбэрлэгшэд, түлөөлэгшэд бэшэнэй продукция хаража, амтыень үзэжэ, шанарыень сэгнэнэ. Өөһэдынгөө үйлдвэрлэнэ зүйлнүүдтэй асуулжа харана. Саашадаа зохёохыгоор, бүтээсэтэйгөөр хүдэлхэ хэрэгтэнэ түлхисэ боложо үгэнэ. Энэнь шухала гэжэ хананаб, - гэжэ Валентина Нартуева хэлэбэ.

Табан жэлэй урда тээ дэлгүүртэ хилээмэнэй зүйлнүүд оборшог байдалтай байгаа, мүнөө ямар болонхой байна гэсшэб гэжэ тэрэ нэмэнэ хэн.

Зүб лэ даа. Юумэн бүхэн саг сагтаа... Хилээмэ, бүүлхын олон янзын зүйлнүүд элбэг дэлбэгээр дэлгүүрэй тагуудые шэмэглэдэг болонхой. Яаралтай ябаа хаа, бултыень анжаран хаража үрджигүйшэ, саг хэрэгтэй. Харин үшөө урдуурхи 70-аад, 80-яад онуудтай асуулан хэлэхэ болоо хаа, мүнөөнэйхидэл ади шэлэхэ, хунгаха арга үгы хэн ааб даа. Хара, сагаан хилээмэн, сагаанинь үшөө байгаа хаа болоо. Нийслэл хото айлшалан, хэрэгээр ошонон хүнүүд хүүгэдтэ багсаалжа уяһан сушка, баранка асаржа, ехэ баярлуулдаг саг байгаа. Урданайхида орходоо, сэнгүүдын хяма бэшэшье хаа, хилээмэ, талхаар бариган элдэб янзын амтатай бүүдүн хоол шэлээд абаха гэбэл, дуранай болоол даа. Жэрэгэр тагууд дээрэ дэлгэгдэнэ элбэг дэлбэг хилээмэнэй зүйлнүүдхээ гансал эжынэрэй бариган, халуун пезшэнхээ гаргаһан түхэрэн мондогор хилээмэн, хотирууланууд лэ үгылэгдэдэг. Хэды тийгэбэшье, хилээмэн хадаа хилээмэн. Өөрын дулаахан ольһон, халуун жэнгын мэдэрэгдэхэдэл гэдэг лэ даа.

Түгэхэлдэнэ хилээмэ, бүүлхын зүйлнүүдэй амтыень үзэжэ, хоншуханиинь, амтатайханиинь хээзэшьегүй шэлэхэ баатай энэ хэмжээ ябуулгын болоһоной удаа хүөөр буйлууһан зүйлнүүдэе үлөөдэрнын комиссийн гэшүүд амталжа, сэгнэнэ байна.

Эльвира ДАМБАЕВА. Р.Н.БАЗАРОВАЙ фото.

Буряадай Үндэштэнэй 1-дэхи лицей-интернадай 50 жэлэй ойдо

ЭРДЭМ НУРАЛСАЛАЙ ЭРХИМ ГУЛАМТА

(Үргэлжлэл. Эхинишнь ургахи гугаарта).

Үндэштэнэй хэлэ, ёно заншал нэргээн хүтжөөхэ, үндэһэн зоной түлөөлэгшэдэ Россия болон дэлхэйн кэмжэндэ зохимоор эрдэм мэдэсэ үгэхэ зорилготойгоор 1993 ондо интернат-хургуули лицей болгогдоо һэн. Урдандаа «Единый учебный план» гэгшээрнь хамаг бүхы хургуулинууд «хизаарлаатай» байһан аад, мүнөө «жолоонь» табигдажа, шэнэ түхэлэй хургуули өөрын нуралсалай түсэб өөһэдөө зохёжо баталдаг болоһон ушар хадаа одоол демократини шэнжэ бэшэ юм гү гэжэ ханамаар агша.

Энэ ехэ эмхидхэлэй болон зохёохы ажалые лицейн коллектив хүүлэй арбаад гаран жэл соо хайнаар бүтэжэ шадаа гээд тэмдэглэе. Олон тоото инновационно хургуулинуудай «фестиваль», «конкурс» гэхэн урилдаануудта дээгүүр хуруинуудые эзэлжэ, магтаал, найшаалдашые оло дахин хүртөөбди. Лицей дүүргэгшэд холын хото, оронуудта ошожо хурадаг болонхой. Америкэ, Австрали, Япони, Шанхай (КНР) гэдэнэр дэлхэйн хэмжээнэй эрдэмдэ хуража эхилэнхэй.

1993-2006 онуудай турша соо Буряад Үндэштэнэй нэгдэхэ лицей-интернат «Школа России» гэхэн конкурсдо хабаадахадаа, 1997, 1998, 2000, 2001, 2002, 2003 онуудта илажа гараа юм һэн. «Үндэштэнэй эрхим хургуули» гэхэн республикын конкурсдо шалгараа (1996 он), харин 2003 ондо «Школа века» гэхэн үндэр нэрэдэ хүртөө һэн. 2005 ондо «Лучшая школа России» гэхэн харалгада Москва хотодо хабаадахадаа, оройн гушан эрхим хургуулинуудай тоодо орожо шадаһан юм.

Лицейн директорээр удаан саг соо хүдэлһэн Ж.Б.Санжиевай, орлогшонор Р.Ц.Цыбиковагай, Т.Г.Ильинагай, В.Р.Хартаевагай аша үрэтэй хүтэлбэрлэхы ажалай дүн гээд онсолоё.

Удын хойно лицейн нуралсалай байһан руу ороходомнай, сүүмхэнүүдээ үргэлһэн гэрэйнгээ хубсаһатай үхибүүд ханада байһан хэшээлнүүдэй расписани хараад лэ томоотой янзаар классууд руугаа таража оронод. Расписанида 9-дэхи «ф-м» класс оложо үзэе. Энэ «физмат-класс» физикэ болон математика гүнзэггүүлэн үзэдэг юм байна.

Удын хойно элективнэ курснуудта хурагшад ербэ бшуу, тэдэниие заадаг багшана-рын үнгэргэдэг. Тэрээнһээ гадуур ахамад классуудай шабинар 2 спецкурсда ябана: нэгэниинь - «Олимпиадна задачануудые бодохо», нүгөөдэнь - «ЕГЭ-д бэлдэлгын спецкурс» гээд ойлгободби. «Тэдэниие уригданан БГУ-гай багшанар-эрдэмтэд хүтэлбэрлэнэ», - гээд, завуч Туяна Владимировна Ширипова хэлэжэ үгэбэ. Мүн хэшээлнүүдэнь «физмат» класста юрын классайхида орходоо, олон болгогдонхой юм байна. Баһа физикээр мүн лэ уригданан дээдэ хургуулиин багша ержэ хэнэ.

Энэ хадаа профильно гэхэ гү, али нэгэн шэглэлээр дуратай предметээ шэлэжэ, гүнзэггүүлэхэ хүн бүхэндэ арга олдоно. Нүгөө классуудынь харахаданай, «е», «и», «г» гээд литертэй-нүүд, түрүүшынхын - «естественно-научна» (биологи, хими, географи), «и» гээшэнь «историко-правовой класс», «г» нь - гуманитарна. Жэшэнь, нэгэхэн 11-дэхиин үхибүүд дүрбэн тээшээ профилеороо таража, хэшээлнүүдтээ ошоно. Журналнуудынь аминдаа, бэшэ тээн таһарнагүй, коллективээрээ байдаг байна. Энэ шэглэл (профиль) бүхэндэнь «өөрын» предметээр недели соохи хэшээлнүүдэнь (часынуудынь) олон болгогдонхой, элективнэ болон спецкурснууд уншагдана.

Тэдэнэй тоодо буряад хэлэ, литератураар элективнэ болон спецкурснуудые багшанар С.Г.Будаин, Ц.В.Лубсанова гэгшэд зохёон байгуулжа заадаг юм. Мүн спецкурс уншахаар эрдэмтэн уригданхай, ажаллана.

Һониёо буураад, нэгэ профильно нүгөөдэнь орожо болохо юм аа гү? Үхибүүдээр хөөрэдэхэдэ, тиимэ юумые зүбшөөдөггүй юм гэнэ. Завучнаа асуухада, тон ехэ адуу болоо, энэ профильдо таарахагүй байгаа хаань, шадаха тээшэнь хаа-яа оруулдагби гээд хэлэнэ. Тиимэ юумэнэй ушархагүйн тулада 8-дахи класста ойлгууламжын (профорориентациин) ажал ехээр, хайнаар ябуулагданан байна. Энэ хэрэгтэ хүмүүжүүлэгшэнэр, багшанар, гэртэжин, психологууд, врачнууд хабаададаг, хүн бүхэниие айхабтар наринаар хаража, шэнжэлжэ, дурлаһан профильдоо орохынь дуралдаг болонхой. ханаандань таарамаар шэглэл олоо хаа, саашадаа амжалтатай, урагшаа ханаатай ябах юм. «Дурлаһан мэлхэй-далай гаталха» гэжэдэмы хэлэдэггүй хаяа. Дунда классууднаа эхилжэ, үхибүүнэй түрэхын бэлиг, талаан тодоруулха ажал ото ябуулагдажа байдаг байна.

Багаһаань эхилжэ дуулаха, хатарха, зураха талаантай гү, али үгышые хаа, хүн бүхэн искусствануудай хургуулида хуража заагагүй гараха ёһотой юм. Бага классуудта общестетическэ отделени гээд хүүгэд бүхэн бүхы юумыень туршажа гараһанай удаа 5-дахи класшаа эхилжэ, буряад арадай инструмент (хуур, лимбэ, иочин, чанза) дээрэ мэргэжэхэ, хоорой, ИЗО-гой, театрай, хатарай отделенидэ орожо хураха аргатай юм. Искусствануудай 8-дахи хургуули тогтоһоор 25 жэл болобо, тэндэ 20 гаран мэргэжэлтэй багшанар хүдэлнэ гээд, директор Людмила Григорьевна Пархаеваһаа мэдэжэ абаабди.

Ялас гэхэн бэлигээ эндэ мэдэрһэн, үндэһэн заабари абанан хүбүүд, басагад искусство шэлэжэ гарадаг ушар бии юм. Мэдэжэ дуушад Бадма-Ханда Аюшеева, Зоригто Тогочиев, Дашима Цогтоева, Сэсэг Аюшеева болон залуушуулай нэрэ эндэһээ хабагшатай юм гээд омогорходогби. Тэдэнэр суута

«Наран» ансамблиин артистнар байһан.

Лицей-интернадай үшөө нэгэ тон өөрын дүршэл (опыт) гэхэ юм гү, али дээдэ үеһөө дамжан ерһэн нэгэ найшаалтай зүйл бии юм. Тэрэ болбол үхибүүд хургуулида доторой хэрэгүүдтэ хам оролсодог хайн хайхан заншалтай. Хүүгэдэй республика гэхэ гү, али самоуправлени гэлсэдэгбди. Орой дээрэнь президент, интернадай совет, бригадирнуудай совет, бригадирнуудай советэй түрүүлэгшэ, физкультура, культмассова, ажахын секторнүүд гэхэ мэтэ халбари бүхэндэ харюусалгатай хүнүүд хунгагадаг.

Харин тон манай дүршэл гэхэ болоо хаа, дежурна бригаданууд 5-дахиһаа 11-дэхи классай үхибүүд 10 бригада боложо хубаархан саг үргэлжын составтай (бүридэлтэй) юм. Табадахи классай багашуултэрэл бригада соогоо 11-дэхи класста бригадир болотороо ургадаг юм. Тиихэдээ үхибүүд хатуу журамтай, хүнэй үгэ дуулажа, хүндэ үгээ дуулгажа шадаха эмхидхэлшэ болотороо ургадаг. Тиимэһээ хожомынь манай үхибүүд уаридатгад, түрүүлэгшэд болоһон байгша. Эндэ нилээдгүй хатуужажа, элдүүлжэ гарана ха юм. Одоол лидерство гээд хүүлэй үедэ ехэ ехээр хэлсэдэг болонхой дуулдагша - «Школа лидерства» гэлсэхэ. Тиимэ юумэн манай хургуулида үнэн дээрээ үнгэрэгшэ зуунай 60-аад онһоо эхилжэ хэгдэһэн ажааймнай сэнтэй дүршэл гээшэ гээд, хүмүүжүүлгын талаар директорэй орлогшо Татьяна Григорьевна Ильина хөөрэнэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: лицей-интернадай директор Баир Баторович Жалсанов; физикын багша Одон Дашиевич Жалсараяв; Буряад Республикын габьяата багша Рина Цыденовна Цыбикова химин хэшээлдэ; Буряад Республикын габьяата багша Жамбалма Дондоковна Жамбуева; Президентын мүн-гэн шанда хүртэһэн Сэсэг Цыреновна Рабданова.

(Түгэхэлын 24-гэхи нюурта).

«Одоол лиценстүүд болообди...»

Хүдөөгэй хургуулинуудта

Маанадые тойроод байхан аргагүй найхан байгаали ганса хараад баярлана бэшэбди, тэрэ бултандамнай хүсэ шадал оруулна бшуу. Харин энэ гайхамшагта байгаалиа хэрэглэн, урагшаа давшанабди. Энэниие Ахын аймагай Орлигой дунда хургуулида хүсэд адалан абанхай. Ахын аймагы «багахан Түбэд» гэжэ мэдээжэ профессор С.Ф. Обручев хэлээн байна. Агуухэ эрдэмтэнэй үгэ урдаа барижа, Орлигой дунда хургуулийн багшанар тусхай проект бэлдэжэ, Бүхэроссин хэмжээндэ амжалта туйлаа, нэгэ миллион түхэриг шанда хүртөө.

Долоон жэлэй хүдөөгэй залуушуулай хургуули Орлигто 1933 ондо үүдээз ээлһэн байна. 1946 ондо дунда хургуули боложо, жэл болоод, түрүүшынгээ шабинарые үргэн харгыда гаргаа. Хэды сагай нэлэгдэбэшье, үндэр «хургуули» гэхэн нэрэээ тэдэ алдаагүй. 2003 ондо шэнжэлэлгын республиканска талмай болоо. Мүнөөдэр Орлигой хургуули гэбэл, 28 класс, хуралсалай дүрбэн байшан, хургуулийн дэргэдэхи интернат, 102 ажалшад, 503 хурагшад болоно бшуу.

«Алтаргана-2006» гэхэн уласхоорондын фестивалиин уран зохёолой конкурсно манай багша М.П. Галсанова шангай хуури эзэлээ. «Залуушуулай бизнес-проект-2006» гэхэн республиканска харалганда энэ жэл хургуули дүүргээн Надежда Мандагаева түрүүлжэ гараа. «Дангина - 2006» гэхэн регион хоорондын конкурсно Валентина Сайбанова гол шанда хүртөө. Эдэ хоёр басагаднай Россин Президент Владимир Путинэй «Бэлигтэй залуушуул» гэхэн тусхай шанда хүртээн юм. Арюна Аюшеева болон Долгор Георгинова хоёр «Наранай туяа» ба «Алтан гургалдай» гэхэн республиканска конкурсноудта нэгэдэхи шатын дипломуудта хүртээн байна. Энэмнай хадаа ганса 2005-2006 онуудта туйлахан амжалтамнай, - гэжэ хүмүүжүүлгын талаар директорэй орлогшо Алексей Пурбуевич Папаев хөөрэнэ.

«АХА – БАГАХАН ТҮБЭД»

Манай хургуули багшанараар хүсэд хангаданхай. Эдэмнай ажалдаа дуратай, бүхы шадалаа хэрэглэн, хүүгэдые хүмүүжүүлхэ урдаа ехэ зорилго табиһан хүнүүд мүн. 56 багшанарай 44-ниинь дээдэ хургуулигай юм. 15 дээдэ шатын болон 11 нэгэдэхи шатын багша маанадай дунда ажаллажа байдаг. Энэ тоо жэл бүри дээшэлнэ, - гээд директорэй орлогшо Лариса Яковлевна Молорова хөөрөбэ.

Хуралсалай гуламта шэнэ гуримаар хүдэлхэдөө, хургуули – комплекс гэхэн таарама алхам хэрэглэнэ. 3-17 наһатай хүүгэдые хүмүүжүүлхэ ба хургаха нэгэдэмэл хуралсалай байдал тогтоохо, алхам бүхэндэ шэнэдхэгдээн хуралсалай мүнөө үеын гурим дээрэ үндэһэлэн ажалаа эмхидхэхэ, элүүр энхэ байдал эрхилхэ болон бусад үүлэй сагта таарама зорилготойгоор хургуули хүдэлнэ гэшэ.

«Хүүлэй үедэ гүрэн дотор боложо байһан социально-экономическа нэлгэлтэнүүдые багша бүхэн ойлгоно. Мүнөөнэй саг хургуулийн урда үдэр бүри шэнэ эрилтэ табина. Тиймэхээ хурагшад ганса хуралсалай талаар үзэгдэхэ мэдэсэ абаха бэшэ, мүн бүхы

юмэ ойлгоод, хуралсалай гуламтаһаа гараха ёһотой. Манай хүмүүжүүлһэн хүүгэд хүнгэн бэшэ замда гарахадаа, тэрэндээ бэлэн хүнүүд болохо юм. Ганса өөрынгөө түлөө ханаата болохо бэшэ, мүн бүхы байдал ойлгожо, арадтаа хүндэтэй, туһатай хүнүүдые хургуулиһаан гаргаха гэжэ оролдонобди, - гээд директорэй орлогшо Лидия Шагжеевна Самбялова хэлэнэ.

Хуралсалай гуламта шэнэ технологи болон онол арга нэбтэрүүлгын талмай болошоод байха ёһогүй гэжэ багшанар тоолонод. Юуб гэхэдэ, ажалай гол анхарал үхибүүн бүхэндэ хандуулагдаха. Хурагша бүхэнэй психическэ, физическэ болон социальна байдал шэнжэлэгдэжэ, тэрэн дээрэ үндэһэлэгдэн, хургуулийн политикин ажал нэбтэрүүлэгдэхэ.

Бүхы эдэ зорилгонуудые Орлигой

хургуули гансаараа бэлүүлжэ шадахагүй байгаа. Тиймэхээ 10 жэл саада тээ Буряадай гүрэнэй университетэй нягта харилсаа баталаа. 2002 ондо дээрэ нэрлэгдэһэн дээдэ хургуулийн университетскэ хуралсалай комплексын бүридэлдэ оролсожо шадаа. Тусхай биолого-химическэ, хэлэ бэшгэй ба түүхын гимназическа классууд байгуулагдаа. «7-дохи классай үүлээр хурагша ехэ болоод, ямар мэргэжэлтэй хуби заяагаа тааруулаха хананаб гэжэ хэдэн тестнүүдэй гуримаар мэдүүлдэг. Мүн түрэлхид энэ хэрэгтэмнай хабаададаг. Гимназическа классуудта

хүндэ программа дурадхагдана. Хэды тийгэбэшье хурагшад бүхы үгтэһэн юмэ тархи соогоо хабшуулаад лэ байдаг», - гээд Лариса Яковлевна хөөрөөгөө үргэлжэлүүлэнэ.

Гол зорилгонууд урагшатайгаар бэлүүлэгдэхын түлөө эрдэмэй талаар шэнжэлгэнүүд хургуулида хэгдэнэ. «Нолонго» гэжэ нэрэтэй бүлгэм хургуулийн дэргэдэ байгуулагдаһан юм. Буряадай гүрэнэй университетэй түрүү эрдэмтэдэй ударидалга доро эдэбын ажалнуудые хурагшад бүтээнэ. Тэдэ өөһэдөө һонирхоһон темэ шэлэн абажа,

бэдэрэлгын мэдээсэлэй ажал ябуулна. «Үхибүүд шэнжэлгын ажал ябуулхадаа, олон юумэндэ хурана. Нэн түрүүн, эдэб тусхай номуудые хэрэглэнэ. Мүн тэдэ шэнжэлгын ажалай үедэ хараһан үзэһэнөө нэгэдхэжэ, хуби хубяарнь тааруулан ойлгоод, өөрынгөө ханамжа хэлэнэ бшуу», - гээд Лидия Шагжеевна тон зүб хэлэнэ.

Үхибүүдэй шэнжэлһэн ажалнууд хуралсалай болон сүлөө сагай ажалда хэрэглэгдэнэ. Шэнжэлжэ бэлдэһэн ажалнуудаа эрдэмэй-практическа конференцинууд дээрэ хурагшад хамгаална. Эгээл эрхимүүдынь республиканска «Шаг в будущее», «Созвездие» гэхэн хэмжээнүүдтэ дурадхагдана. 2005-2006 онуудта Дарима Марзаева, Виктория Галсанова ба Туяна Гергенова гэгшэд химиин талаар «Созвездие» гэхэн гурбадахи республиканска Олимпиадада шалгараа, түрүүшын хуруинуудые эзэлһэн байна.

Мүн хүмүүжүүлгын талаар олон хэмжээ ябуулганууд хургуулийн дэргэдэ эмхидхэгдэнэ. «Манай хургуули соо олон тоото кружок, секцинууд хүдэлдэг. Эдээнэй ашаар хурагшаднай республиканска болон регион хоорондын хэмжээ ябуулгануудта шалгарна.

«Эгээл спортын хургуулида хурахаар бэлэн гүш?» гэхэн уриа доро спортын талаар олон тоото хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэнэ. Хабар, намартаа заншалта «Элүүр энхын үдэр» үргэн дэлсэсэтэйгээр болоно. Хургуулийн хүүбүүд футболоор «Архан бумбэгэ» гэхэн республиканска заншалта мурьсөөндэ хоёрдохи хуури эзэлһэн юм. Дунда хургуулинуудай үбэлэй спортын наадануудта конькигаар метрэй эстафетэдэ болон бумбэгэтэ хоккейдэ шангай хуруинуудта гаража шадаа.

Хүдөөгэй хургуулида этноэкологическа хуралсалай талаар «Аха-багахан Түбэд» гэхэн хөгжэлтын программаар мүнөөдэр хургуули хүдэлжэ байнхай. «Бидэ энэ программаа зохёон абаад, «Хуралсал» гэхэн үндэһэтэй проект бэлүүлгын тула эрхим хургуулинуудай дунда үнгэргэгдэһэн конкурсно хабаадабди. Эндэ нэгэ миллион түхэриг шанда хүртэжэ, республика дотороо эгээл эрхим 29 хургуулинуудай тоодо орожо шадаабди. Түрэл Ахынгаа аймагта

хэдэн зуун жэл соо тогтоогдоһон соёлой, экологическа болон бусад заншалнуудые нэрлээн, хурагшадаа хүмүүжүүлхэ гэжэ тус программын ёһоор бэлүүлнэбди», - гэжэ олон жэл соо хургуулигай ударидажа байһан, мүнөө үедэ аймагай толгойлогшын хуури эзэлһэн Баяр Дашеевич Шарастепанов хөөрэнэ.

«Шулуунэй сэсэрлиг» гэхэн проект дээрэ хургуулийн дэргэдэхи музей ажалаа ябуулна. Ахын аймаг яагаад хүгжөөхэб гэжэ ашагта малталманууд, шулуута хаданууд харуулна. Тиймэхээ тон бага шулуун байгаалимнай хуби гэжэ байгаад, хурагшадые хүмүүжүүлгын ажал ябуулагдаа. Мүн шулуудые шэнжэлгэ хүүгэд өөһэдөө хэнэ.

«Хонгоодорнууд», «Долина вулканов», «Батогол», «Тисса», «Монголжоон», «Аква-минерале» гэхэн экспедицинуудтэ бусад шэнжэлгын ажал ябуулагдаа. Ганса эдээнэй нэрэнүүдые уншаад, ямар хэрэг бүтээгдэжэ байһые абаһаар лэ ойлгохоор.

«Аха – багахан Түбэд» гэхэн программа дотор байгаалиа хамгаала, бог шоройһоо сэбэрлэлгэ, экологическа туризм онсо хуури эзэлнэ.

Үнэхөөрөө, нимэ ехэ ажал хэгдэжэ байһые гүрэн дотор хараадаа абаһаниинь гайхалгүй.

Борис БАЛДАНОВ.
 АВТОРАЙ фото-зурагууд.
 Улаан-Үгэ-Орлиг-Улаан-Үгэ.

«Буряад үнэн» сониной 85 жэлэй ойдо

Минии хуби заяан 1950 онһоо «Буряад үнэн» (тэрэ үедэ «Буряад-Монголой үнэн») тон нягта холбоотой. Урда тээн бүри нурагша ябахандаа, мэдээсэл юу хээнүүдые гү, али шүлэгүүдые эльгээдэг байһанби. Гэбшье газетын нюурта гарадаг ушар үсөөн хааб даа.

1950 ондо би Улаан-Үдын педучилищиде нурахаяа ороһон хүм. Тэрэ оной октябрийн хорёодоор Залуу болон эхилэн бэшгшэдэй республиканска III конференци зарлагдаһан юм. Газетын соёлой таһагыг Даша-Дондок Гунзынов гэжэ хүн дааж байгаа.

Тэрэ ахатан ёлод гэнэн нюдэтэй, хүрибтэр шарайтай, дунда зэргын газарлиг бзетэй хүн һэн. Конференцийн бүлээр намайе дуудаж, таһагтаа оруулаад, иигэжэ хэлэбэ гэшэ: «Ши нэгэ шүлэгөө абаад ер!» Тиэхэдэнь: «Битнай унаса-бодосо шүүмжэлгэдэ ороһон хүн гэшэ бээбэ даа!» - гэбэб. «Хамаагүй. Асар!» - гэжэ ёборгоншогоор хэлэбэ. Үе сагайнгаа үри һэн хойноо Сталин тухай шүлэг асарбаб. Залуу зохёолшодой конференцийн дүн болгожо, уран зохёолой тусхай хууданда тэрэ шүлэгийг толилуулһан юм даа.

ТИИГЭЖЭ Даша-Дондок Гунзыновай хүнгэн гарай ашаар газетэдэ, уран зохёолой түүхэдэ түрүүшымни зүргэ татагдаа бэлэй.

Багшанарай училищиде, удаань Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ пединститутта нуража ябахандаа, Яруунын аймагай хургуулинуудта, партиин Яруунын райкомой орган болохо «Улаан-Туяа» газетэдэ хүдэлжэше байхандаа, «Буряад үнэн» очерк, репортаж, шэнжэлэл толилууддаг һэнби.

1967 оной июнийн 2-һоо «Буряад үнэн» тусхай корреспондентээр томилогдоһонһоо хойшо ото эндээ ажалажа ябааб.

«Буряад үнэн» ажалажа байһанайнгаа ашаар холо ойрын нютагуудаар ябагдаа. Наяад онуудай эхиндэ журналистнуудай бүхэсоюзна семинарта хабаадахаар Баруун Украинин түб Львов хото эльгээгдэжэ, нилээн олон хүнүүдээр танилсагдаа һэн.

Гадна театральна темээр бэшэдэг журналистнуудай бүхэсоюзна семинар мүн лэ нага гаран онуудаар Воронеж хотодо зарлагдажа, тэндэ ошожо ерэнэнэ мартагшагүйб.

Ондо ондоо яһанай зон суглархадаа, агуухэ Совет гүрэнэй аб адли эрхэтэйнууд байһанаа мэдэрһэн, хоорондоо арсадаха, зурилдэхэ гэжэ мэдэхгүй, эбтэйнууд байгша бэлэйбди.

Львов хотын зочид буудалда тогтоод, Алдар Солын гүбээ зорюута ошоо бэлэйб. Ябажа ябаханда, һонин ушар тохёолдодог даа. Алдар Солын музейдэ орохо гэжэ дубжаан өөдэ гаража ябаханда, тон лэ буряад шэгтэй хүн доошоо буужа ябал даа. Наһажаал хүн хадан түрүүн мэндэшлэб. Тэрэм харюусаба. Музей хаалтатый. Гарагай 2-то амардаг байһан байба.

Яһан танил шарайтай хүн бэ даа гэжэ һанажа ябаад, доошоо буужа ябаханда, үнөөхи хүмни урдаһаан дахин дээшлэб.

- Музей хаалтатый байба гү даа? - гэжэ наһаа тэрэм асууба.

- Амаралтын үдэр гэжэ бэшээтэй байна даа, - гэбэб.

- Тэли. Мартаад байгаалби... Энэ-тэрэ юмэ дуугаралсаһаар байгараа, тэрэм:

- Би Борсоев гэшээлби даа, - гээд гараа үгөө һэн. Бинь мүн бэшэ аа гү гэжэ тухайһаншые һаа, ухаа адажа:

- Илья Бузинаевич гэшээлби? Ревомир Баярович Гармаев Таңда ехэ мэндэ хүргөө һэн, - гэбэб.

- Хэр байнаб тэрэ нүхэрнай? - гээд, И.Б.Борсоев сзбэр буряадаар асууба.

УУГАН ЕХЭ СОНИМНАЙ УРАГШАА!

- һайн даа. «Буряад үнэн» редактор гэжэ мэдэхэ бээт даа.

- Мэдэхэ. Владимир Бузинаевичай скульптурна дүр асаржа ерэнэн юм. Мүнөө ошожо харая, - гээд, намайгаа дахуулаад, дүтэхэнэ байһан хүшөөдэ абаашаа бэлэй. Ямаршые урилгагүйгөөр фотограф ерээд, дүръемнай буулгаба. Тэрэ дүрүе газетэдэ барлуулһан хүм. Һонин гэхэдэ, дары түргэн фото-зурагъемнай бэлэн болгоод үгэхэдөө, фотограф мүнэ абаагүй бэлэй.

- Байг. Мүнгэн хэрэггүй. Нютагайтнай баатар хүбүүнэй хүндэлдэ бэлэг болгожо абагты, - гээд олон фото-зураг бэлэглэ һэн.

Тиигэжэ зол боложо, мухар талаангаар адарта Геройнгоо дүүтэй танилсажа, сзсэрлиг соо удаахан хөөрэлдэжэ нуугаа бэлэйбди.

Намайе Яруунын гэжэ мэдэхэдэ, залуудаа манай нютагта, партиин райкомдо ажалаһанаа дурдаа бэлэй даа. И.Б.Борсоев ута наһа наһалаа, ахынгаа хүдөөлэгдэһэн хотодо бүхы наһаараа ажалаа, ажаһуугаа...

Наяад онуудай һүүл багта гэшэ һэн ха. Мүн лэ Журналистнуудай бүхэсоюзна семинарта хабаадахаа Воронеж хото ошогдоо һэн. Львовто танилсаһан нүхэдтэе тэндэ уулзажа баярлаа һэмди.

ЭСЭГЭ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадажа, ами наһаа үгэнэн хүнүүдэй ехэ хүшөөдэ мание абаашаа бэлэй.

Герой-нуудай нэрэнүүдэй дунда Бадмаев, Базаров гэжэ нэрэнүүдые обёоржо, дурасхаалыень хүндэлжэ, аман соогоо маани уншаа бэлэйб: буряадууд юм һэн гү, хальмагуудшые байжа болоо, хэншые хадаа агуухэ Эхэ оройнгоотүлөө, арад зонойнгоо түлөө ами наһаа үгэнэн баатарнууд ааб даа!..

Буряад Уран зохёолшодой холбооной командировкбор Яхад ошожо, Зүүн Сибирийн болон Алас-Дурнын уран зохёолой һайндэртэ хабаадаа бэлэйб. Яхад Уран зохёолшодой холбооной правленийн түрүүлгшээр Семен Данилов, харюусалгата секретаряар Моисей Ефимов гэгшэд хүдэлжэ байгаа. Мүнөө тэдэ түрэл урилжа ошонхой даа. Шэтын уран зохёолшодһоо Шуя-Ханда Базарсадаева Яхад ошонон юм.

1990 оной нажар Монгол туургата хүүгэдтэ зорюулжа бэшэдэг уран зохёолшодой ехэ һайндэр Улаан-Үдэдэ эхилээд, (Арьяа-Сүрэн, Сэмжэд, Даш-дондог болон бусад манда ерэнэн байгаа) Монгол орондо хүдэлмэрэе түгэсхэнэн юм. Советскэ Союзһаа Цыденжап Жимбиев, Богдан Чалый (Украина), Николай Санджиев (Хальмагай АССР), Наумов («Детская литература» сэтгүүлэй редакторай орлогшо байгаа), Рахмет Шоймарданов, би гээд Улаан-Баатар ошоо бэлэйбди. Тэндэ Губи-Алтай, Губи, Улаан-Баатар мэтын газарнуудаар ябажа, ехэл юмэ хаража, үзэжэ бусаһан зомди. Би Цыденжап

Арсалановичтай атар-тутар гэлдэжэ байгаад, басагаа абаад ошонон хүм. Губийн Жинст хотһоо холо бэшэ, тэндэхи Богдо уулын тушаа урда (Монгол орондо Богдо ууланууд олон юм ха гэжэ ойлгогдоо һэн) элһэн соо саксаул модоной сагдуулануудые һуулгаа бэлэйбди. Минии Альбина басаган ехэл ханалгатайгаар саксаулхание һуулгажа: «Халуунда хатангүй ургаарай», - гэнэн юм. «Минии тарихан саксаул хэр ургажа байна ха?» - гээд лэ дурдадаг бэлэй. Мүнөө ходел һанаандам ородог...

МИНИИ ажалда орохо, М.Ц.Цибудеев редактор байгаа. Удаань Р.Б.Гармаев ороо, арба һайса гаран жэлдэ ажалаа. Тэрэнэй һүүлээр - 1991 ондо залуу журналист, уран зохёолшо Ц.Б.Цырендоржиев орожо, 1997 он болотор ажалаһан юм. 1997 ондо уран зохёолшо, Буряадай гүрэнэй шангай лауреат, уласхоорондын нэрэтэй түрэтэй болоһон А.Л.Ангархаев редактораар томилогдоо.

Шэнэ хүн шэнэ нюдөөр газетын үйлдбэриие хаража, шэнээр бодомжолон, эрид хубилалтануудые хэнэн юм. Засаг түрын тогтоолнуудые, зарлигуудые толидог нимгэхэн «Буряад үнэн» (гарагай 4-дэ), «Буряад үнэн» - «Дүхэриг» (гарагай 5-да гарадаг, 24 хуудатай, заримдаа 16 нюур дээрэ барлагдаха), «Бизнес-Олзо», «Спорт-Тамир» газетэнүүднай уншагшадай анхарал татанхай даа.

ЭКОНОМИКО, соёл хүгжөөлгэдэ ехэ габыатай байһанайнгаа түлөө А.Л.Ангархаев сзбэр Алтан тэбхэнсгээр адагынь гурбан удаа шагнагдаа! Тиигэжэ манай газетын уласхоорондын нэрэ хүндэ эрид үргэгдөө гэшэ!

Гэбшье «Буряад үнэн» хуби заяан саашаа ямар байха юм гэжэ һанаан зобогдодог. һайн лэ байһай даа. Хойто үеын гэхэ гү, али 50-60-аад онуудта «эдеэшэһэн» журналистнууд сооһоо би эгээл удаан «Буряад үнэн» ажалаһан хүн гэшэб. Редакцида моторлогдоһон зарлигай ёһоор, 1967 оной июнийн 2-то корреспондентээр абтаһан байнаб. Тэрэ гэнээр мүнөө хүрэтэр редакцийн боого элээжэл ябанаб даа. Намтай хамта ажалаһан хүнүүд мүнөө үсөөн үлэнхэй.

Түрэл коллективиймни дэмжэлгэ ехэ. Мүнөө үедэ шэнэ үүргэтэй болонхойб: «Буряад үнэн» Хэблэлэй байшанда А.Л.Ангархаевай үүсхэлээр бии болгогдоһон «Морин хуур» гэжэ сэтгүүлэй редакторби. Жэлдэ 6 дугаар гарана. «Вершины» (ород хэлэн дээрэ), «Одон» (хүүгэдэй, холимог хэлэн дээрэ) баһал 6-6 дугаар жэл соо гарадаг.

Буряад арадай нэрэ хүндэ, нюур шарай болоһон газетэмнай, журналууднай һайнаар гарадаг һай, уншасатай байһанхай гэжэ оролдогшобди.

Наян табан жэлэй туршада наршынгүй гаражал байһан газетэмнай улам һонин боложо, улам мандал бай гэжэ үрээхэ дуран хүрэнэл даа.

Ууган ехэ Сонимнай, урагшаа!..

Цырендулма ДОНДОГҮЙ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: «Морин хуур» журналай редактор Ц.Дондогой; *һуужа һуугшаг (зүүн гарһаа):* Чингис Гомбоин, Цыремпил Доржиев, Ким Цыденов, Чимит-Рэгзэн Намжилов, Цырендулма Дондогой, Булат Жанчипов, *зогсогшо (зүүн гарһаа):* Лопсон Тапхаев, Зэгбэ Гомбожабай, Бато Цэрэндэлгэй, Бадма Найдоров, Владимир Галсанов, Владимир Базаржапов, Федор Манжиханов, Георгий Дашабылов.

(Энэ зураг 1960 оной сентябрь һарага залуу уран зохёолшодой V конференцийн үедэ буулгагһан байна).

«Буряад үнэн» сониной 85 жэлэй ойдо

Арад түмэндэ айхабтар ехэ гай тодохор тохёолдуулан, үйлын хараалта дайнай түгэсээн түрүүшын Илалтын хабар хэн. Удын тэн багта ногоон вагоной хуугайлан ерээд, Оронго тосхой баруун тээ халта зогсон тогтоходонь, ала хайрата аха дүүнээрээ, эсгээ үгылэн зарим нэгэнэй хасар нюурень гашуун нулимсанууд хайран мэлмэрдэг хэн. «Хорхой Дашанима энгэртээ хоёр медальтай, Бумбүү Митан, Жапов Намжил-Цырен, Нимын Самбуу, үшөө хэд нэм бэ, ялагар гоё ордентойнууд ерээ» гэлсэхэ даа. Тэрэл үеэр «Угтамжын дээр» гэнэн шүлгөө «Үнэнэй» нюурта нэгтэ хараад, үнгэ орогорнь уншагша бэлэйб.

Толгой холбоон шүлэгүүдээ дэбтэр дээрээ нэгтэ ехэл ханамжатайгаар сагаалжа бэшээд: «Намайгаа горад, редакцияда абаашыш даа», - гэжэ эльгэн хайрата эжгээ гуйбаб. Уданшьегүй халсан иишэг гуталтай, долоон класс дүүргэн хүбүүн Улаан-Үдэ хотын үйлсөөр гэшхэлбэ. Редакцияе бэдэржэ орохо-домнай, стол тойрожо хууһан сэрбэгэр сарюун хүнүүд абдад тухагүй хүдэлжэ байба. Ехэ ноёной үүдэ эжынын тоншожо ороод, ерэнэн ушараа тайлбарилба.

- Байха газар бии юм гү? - гээд, салитар үргэн шанаатай, томо хүн һонирхобо.
- Даб дээрэ абгындаа байхаб, - гэбэб.
- Абгашни хэн бэ?
- Намжил Балдано...
Хажуудань байһан хурса нимгэн зүһтэй, шуран янзын хүн үгынь тодожо абаад: - Жанабадаре-вич, намда подчитчик хэрэгтэй, - гэбэ.

- Гармажап Луудупович, энэ асуудал хая зүбшөө бэшэ гүн гүбди? - гээд, үргэн столой саана хууһан хүн гайхалхан хэбэртэй нанаагаа тулаба. - Тездэ... най-хууһан хүмнай гурбадахи үдэрөө үгы даа, - тэн сасуу, түргэн хэлтэй хүн ябаха тээшээ абдаба. Томо хүн ном худар сооһоо түүбэрилэн юумэ уншуулжа, бэшүүлжэ туршанай удаа:

- Энээхэн хүбүүн редакцияда хүдэлжэ шадаха, - гэн сасуу, мэнэ байса туһалагшяа дуудба. Тиигэжэ арбан табатайхан наһандаа, тодорхойлол, 1946 оной октябриин 16-да, сонин бэшэгын газарай ажалшан болоһон намтартайб. Хожомоо үндэр тэгшэ бээтэй, салитар шанаатай хүн энэл сониной дарга - Дамдинжапов Цырен-Доржо Жанабадаревич боложо элирбэ. Эндээ жэл тухайтай хүдэлөөд байхадани, Ц.-Д. Дамдинжапов Москва ВПШ-да хураха болоод, орлогшонь - Хармажап нотагһаа гарбалтай Лубсанов Даша Дашапилович харюусалгата редактораар томиолодобо.

Уе саг аяараа ябжал байгаа. «Буряад үнэнэй» бии болоһонһоо хойшо нотаг оронойнай нюур шарай хубилаа, шэнэ үеын шэнжэтэй болоо, онсоллодо, түүхэдэ түбэгтэйше, гашуудалтайше ушар үйлын дайралдаһыё наань, хужгэлтын зам огто мухардаагүй. «Түмэр» ороной нюрган дээрэ Буряаднай түбнам мордонхой, онһон аргын оншыё табан хургандаа тааруулжа шадаа, мал ажалаа, таряалан хадалангаа үргэхдөө, үлдэһэн дааранан, ядаһан тулиһан, харанхы балар байдалда хэзээшье орохогүй үндэһэ хууриһа табяа гэжэ лаб хэлэхээр...» - гээд, үндэһэн һонингойгоо түүхэ, үлгөөдэрэйнгөө зорилго мүн гаталһан зам тухайнь ахмад редактор А.А. Ангархаев дурдаһан байдаг.

Уянгатайхан тэрэ найруулга бэшгэ уншаад байхадаа, хуби заяанай хурданхан харгыда олон бодол шэбшэбэб. Үнэхөөрөөл уран шадамар, хурса «ноёотой», хурдан ухаатан Ленинэй гудамжын 26-дахи гэртэ олон хэн. Хуряангыгаар тайлба-

рилбал, Бэсүүр нотагһаа гарбалтай Бата Дашиев, Ноёхон нотагһаа Иван Очиров, тодо мэргэн оршуулагша байһан, Александр Невскийн орденто Галан Данзанаев, Ленинэй орденто Намдак Цыбенев, «Улаан Сэлэнгэ» сониной түрүүшын редактор, нотагайһи хүхэр Г.Б.Нимбуев, хоротой хурсаар бэшэдэг Василий Петрович Галданов, Буряадай түрүүшын лирик Бавасан Абидуев, бусад хүхэд большевик хэблэлэй тугые дээрэ үргэн ябаал даа.

хэнэйшьеб һонирхон, таһалгын саана дуугаргыё элихэн һанадагби. Илангаяа миний үеын хүнүүддэйн дажарай хёрбоһондо дайруулжа, олонхын үншэн хэнээ үлэһэн, хүсэд эрдэм номтойшыё боложо шадаагүй хэн даа. Сагай эрхэ табилаангыё хэншыё хубилгаагүй юм.
Балшархан наһанайм заяанда арюун гунгалаг мэдэрэл орхихон «Буряад-Монголой үнэн»... Одоол эндэ, һүбэлгэн зон нүхэдэй дунда, ураг үгын нюуса шудалжа,

Балар бүдэхи баримта мэдээнүүд сооһоо онсо зүйльень обёорон шэлэхэнээ эхилээд, шуудам түргөөр, һайнаар бэшэхэ эрилтэ табигдадаг. Ушарын гэхэдэ, газетгээшэ удаарха унжагайрха ябадалыё тээсэдэггүй ха юм. Энэ талаар харюусалгата редактор бултандамнай жэшээ болодог хэн. Арсан Жамбалон, Чимит-Рэгзэн Намжиллов, Даша-Жамс Гунзынов, Дамнин Ошоров, Алексней Бадаев, Барадий Мунгонов, Цырендулма Дондогой, Галина Базаржапова-

Гаһар дорюун жэлнүүдтэ гуурһаа хаяагүй - Баргажанай, Сэлэнгын, Яруунын аймагай сонинуудта яһала хүдэлгэдөө. Юундэшьеб Баргажан нотаг ухаан сэдхэхэдэмни һайхан домог орхихон, мүн баһа бэрхэ журналист, сэлмэг сарюун шарайтай Степан Доржиевич Очировтай гурбан жэл суг хүдэлһэн зомди. Хүмэг томо шулуунуудай дундуур шургажа, оёоргүй гүнзгы жалгын эрьсээр, Икадай хадын хаяагаар - холын малшадта хүрэдэг бэлэйбди.

Залуу ябахада, заяанһаа юумэн урагшатай, бүтэмжэтэй байдаг гэшээ ха. Уялгата албая дүүргээд, нотагһаа агрономоор, комсоргоор хүдэлжэ үедөө Оронгын залуушуулай омогорхолто хэрэгүүд тухай «Үнэн» сониндоо үргэлжэ бэшэдэг, холбоогоо таһалаагүйб. Тиигээд үйлэбэриёе яажа үргэжэ тухай бодомжолододог, парткомой гэшүүн тула холо ойрын отара, культбазануудта ханын сонин гаргадаг, ходошыё бэшэ һааны, комсомол түрэй найр эмхидхэдэг һэмди.

Зуу гаран комсомолшуудыё ударидажа ябахада, зугаатайшыё, түбэгтэйшыё хэн. Парткомой секретарь байһан Б.Б.Доржиев тулгардаха үедэмни туһалдаг, үнэн хурса үгөөрөө зоригжуудаг хэн. Малшадтай үдэр гү, «Алтан анзаһан» гү, залуу гэр бүлэ заяагаа холбоно гү - Бадма Будаевич заатагүй байлсажа амаршалаг, тиихэ зуураа нотагайһаа дуу уянгатайханаар татадаг юм хэн.

«Үнэн» сонин гэшээ ямаршыё үедэ үүдээ үргэнөөр селиһэн ёһото арадай гуламта байһан гэе. Шанга дуутай Д.Батожабай сүлөө саг олодобол, дойбод сохин шатар эмхидхэхэ, Гунгаа Чимитов «Гэдэбэй Гомбо» гэнэн ара нэрэтэйгээр шог ёрто үгүүдэл дурдахаха... Халуутайхан нэгэ үндэр хүн үдын тэн багаар үзэгдэхэ... Мэхэтэйхэнээр энээбхилһэн Ширав-Сэнгэ Бадыев соёлой таһагта ороод, тамхяа бааюулан, даамгайханаар хөөрэхэ даа. Одоо юу хэлэхэб, жаргалтай хаһын саданар ябаалди даа.

Өөр тухайгаа тобшоллодо, нимэ байна. «Буряад үнэн» сониной үүсхэлээр соносхогдон «Манай үеын хүн», мүн «Буряадай түрүү хүнүүд» гэнэн конкурснаудта хэдэн удаа хабаадаһан байна. Шүлэг дуунда шүтэтэй байгаа гүб, альганай шэнэн табан ном гаргуулааб. Мүнгэ танганай мүлюухэн сагта хүсэһэн зорихоноо бэлүүлхэл һайдалтай хүдэлгэдэжэл байна даа...

Наян табанайһаа оёе найр-лахая байһан «Үнэнэй» түүхэ баян даа. Болоһон ушар үйлэ хэрэг, толотомо туйлалтануудынь бултынь эндэ дурдахын аргагүй байна. Далан табан наһанай дабаан дээрһээ гүн ехэ хайра баяраа элир-хэйлжэ, харгыемни олгоһон ханидаа урэлээ табяад, энээхэн дурсалга дүүргэһүү даа:

Аласайһни зам арюухан,
утгана ерээдүй.
Алсагар Мархай,
Сэсэн Сэнгэтээ үелжэ,
«Жалжагы гэшхэдэг» шулдаг
шолом этэгэдэды
Жада гуурһандаа зада
шоролон үлгэжэ,
- Уйлын заяагаар энхэ Абарал
үршөөлсэжэ,
Үндэһэн урлал, хүсэтэ хэлээ
хүгжөөлсэжэ
/Үргэлжэ дээрэш сэлмэг
майхан огторгой/,
Үргэмжэ тулгатай
үнэржэхэһни болтогой!

Чимит-Цырен САНЖИЕВ,
Буряадай Уран
зохёолшодой болон
Россин Журналистнуудай
холбоной гэшүүн,
Буряад Республикын
соёлой габыята
хүдэлмэрилэгшэ.

ХАРГЫЕМНИ ОЛГОҠОН ХАНИ

Буряадай журналистнуудай тэгжээтэ хуралдаһанай үедэ.

Энэл сониндо анхан хүдэлһэн, хожомоо элитэ эрдэмтэд болоһон Г.А.Санжиев, Б.Б.Батуев, Д.Д.Лубсанов, Ц.-Д.Будаев, тиихэдэ миний үетэн сооһоо Б.Т.Цыремпилов табин жээдэ таһалгаряагүй, үнэн сэхээр ажалаа. Энэмнай ёһотойл баатаршалга гэмээр. Мүнөө һанахадам, Мунко Нимаев, Кеша Бальдилов, Иван Очиров - бидэ дүрбэн үүрэй сайтар үгын «булуудхануудыё» түүжэ һуугша бэлэйбди. Эдэ гурбанай саһаа урид наһа бараһыё мүнөө болотор шаналжа, зүрхэндөө дулаанаар һанажа ябадагби... һайхан сагай һалхин дахда эрьсэд үлэхэжэ бэшэ даа, хүшэршыё һаа, хүхюун зугаатай, һонин һорьмой саг байгаа даа.

Залуу хүнэй зали ехэ. Мунко Нимаевич /тиихэдэ омог солгөөн яба/ сүлөө забһар һамбаашалан, горсад руу гүйхэ даа. Үтэр уншагдаха, шалгагдаха ёһотой даалбагар хууданан /«үнэнэйхидэй» хэлэн дээрэ полоса/ «ээзээ» хүлээгээд, эбхээтэй заанда хэбтэжэл байха, типографияһаа утаһан дохёо жэнгиржэл байха! «Зай, зай, мэнэ гэнээр асархабди» гэжэ һанаань заһаад, корректорэй эрэхыё хүлээжэл һуухаш... Үүдэн гэнтэ зааран нээгдээ, үндэр нарин бээтэй хүн орон сасуугаа:
- Полоса ерээ гү, алин бэ?
- Хахад час хэбтэжэ байна...

Нимгэн сурхигар шарайтай нүхэрни «оригиналаа бушуу хара» гээд, торон тогтонгүй дужаганаса уншаха даа. «Ааляр, Мунко Нимаевич, үрдингүйб» гэхээс түбэгтөөхөш. Тухашаруу үенүүд тохёолдогшол бэлэй... Онсо удхатайгаар, уянгатай-ханаар бэшэдэг хүнүүдэй «зөөрин» миний дура сэдхэл буялагша хэн. Зарим үедэ бишыхан зураглал, шүлэг найруулаад, газетэдээ «нар-байгша» хэм. Тэрэл үеэр буряад дунда хургуулида хуража байһан Цэрэн Галанов, Солбон Ангабаев гэгшэд баһал «Үнэн» руу харгылагша хэн. Жэрбен үнгэрһэн тэрэ үе саг үсэгдээр мэтэ зүүдэндэмни үзэгдэхэдэ гэдэг.

- Халсан иишгэ гуталтай энэ хүбүүн хаанаһаа ерээ хаб? - гэжэ

һанал бодолоо зүбөөр найруулжа, буряадаар бэшэжэ шадаха болооб. Энэмни миний гол туйлалта гэхэ байнаб. Хаанашыё, ямаршыё ажал хожомоо хэжэ, эрхилжэ ябахада, «жэбэрхэгүй хурса зэбсэгни» ехэл туһатай, мэргэн, хурса, зарим үедэ залхуу забхайнарые залд гүүлээдшыё абадаг юм хэн.

Тэмдэглэлтэй зүйл гэхэдэ, редакциян байшанай нэгэ булан соо республикын Уран зохёолшодой холбоон байрладаг юм хэн. Үдэ багта, Хоца Намсараевай бии болоходо, хошон зугаа, энеэдэ наадан, мүнөө һанахадам, огто таһалдагшаргүй хэн. «Үбгэн Хоца бүхэршээл ха, үүдээ үтэр бүхэлэгты», - гээд, үлирбэ хурса үргэтэн хоорондоо яригша бэлэй. Ходошыё бэшэ һаань, зохёолшодой таһалгын үүдэн үдэ-шэндөө дэлээтэй байдаг хэн. Сталиной шанда табигдаһан Чимит Цыдендамбаевай «Бан-зарай хүбүүн Доржо» гэнэн туужа тушаа үргэн ехэ зүбшээг-хөөрлэдөөн нэгэтэ болоһон юм. Би урда тээнь уран зохёолшодой ажабайдал, ажал гэшээ тиимэ хүндэ хүшэр юм гэжэ һайнаар мэдэхэгүй ябаһан дээрһээ, тэрэл үдэшэ олон юумэ ойлоһон, ухаандаа хаха эсхэн хадууһан байнаб.

Үншэн хабһанайм забһарта үшөө юун үлэнхэй гэшээб? Тэрэ үеын редакторнууд сооһоо Д.Д.Лубсановыё /хожомоо философиин эрдэмэй доктор болоһон ааб даа/ онсолон дурдаха хүсэлэнтэйб. Даша Дашапилович арюун нэбэр ябадалтай, ажалдаанарин нягта, тиигээд эгээ шухалань гэхэдэ, газетын нюур тала, нугалбариме бүри гоё, тодо, уншахада ульгым болгожорхидог онсо харасатай хүн байһынь, үшөө тиихэдэ «Үнэнэйнгөө» 25 жэлэйн жабхаланта оёе республикын олонойтын үргэнөөр тэмдэглэһэн үйлэ ушарыё уринаар сэдхэн һанадагби. Бишыё тиихэдэ, үрээгэрхэн хүбүүн Хүндэлэлэй грамотаар урмашуулагдаһан хүм.

Хэблэл сонин гэшээ өөрын хэлбэришээгүй хуули номнолтой.

ЗОРИГ ХҮСЭЛЫЕМ ЗАЯАГААЛ

Шэнэ байшан

Байгша оной ноябриин 3-да Агын автономито округой Зугаалайн дунда хургуули 95 жэлэйнгээ ойн баяр тэмдэглэхэнь. Энэ найхан нютаг округой бусад нутаг нютагуудтал адли хүүлэй үедэ найжаран хүгжэжэ байна. Баяр баясхаланта найндэрэй үедэ нютагай соёлой, тамирай байшангууд нэлэбэн шэнэдхэгдэжэ нээгдэхэ юм.

Эртэ урдын сагһаа буряад арадай ерээдүйн эрдэмтэд дасанай дэргэдэхи хуварагай хургуулида гү, алишые наа, ямар нэгэн миссионернүүдэй, церковно приходскойн дэргэдэхи эрдэмэй гуламтануудта үзэг бэшэг шудалжа гарадаг байгаа. 1826 ондо Зугаалайн дасанай нээгдэхэ үедэ Агын буряадай арга шадалтайшуул эндэл түрүүшынхөө эрдэмэй үүдэ нээжэ, үхибүүдээ хургуулида үгэдэг байһан гээшэ.

Зугаалайн дунда хургуулийн дэргэдэхи музей соо түүхын үйлэ ушарнуудые гэршэлхэн баян экспонадууд, дансанууд бии юм. Тэрэниие иран харахада, 1911 ондо Зугаалай нютагай Баруун-Шэбээ газарта баяшуулай нэгэнэй тоодо ородог Гал-Загда Абидуевай үүсхэлээр нэеы гэртэ эхин хургуули нээгдэхэн түүхэтэй. Һүүлээрнь багахан, хоёр сонхотой модон гэр баригдаһан байна. Музейн тагуудай нэгэн дээрэ тэрэ үеын табан сонхотой модон гэр эхин хургуулийн байшан байһан юм гэжэ гэршэлхэн фото- зураг бии.

Нютагай эхин хургуулийн түрүүшын директорээр

1936 он

Цыренжап Батомункуев хүдэлхэн юм. Тэрэ Шэтэ можын Угдаан нютагта түрэнэн намтартай. Түрэнэн эсэгэнь - Батомунко Баяндаев түбэд монгол эрдэм шэнжэлэлгээр дээдэ гарай эрдэмтэн байһан гэжэ түүхэтэй. Тиигэжэ ори ганса Цыренжап хүбүүгээ Шэтын гимназида үгэнэн байна. 1909 ондо тус хургуули Цыренжап Батомункуев эрхим найнаар дүүргэһэн. Шэтэдэ хуража байхадаа, тэрэ олонийтын ажаябуулгада эдэбхитэй хабаадажа, 1905 оной ород дайнда хабаадалсаһан, Сергей Лазотой ехэ хани нүхэд байһан юм.

1911 ондо Шэтэһээ Цыренжап Батомункуев Зугаалай нютаг эльгээгдэжэ, багшын ажалай намтар эхилээ. Эдэ үнэтэ мэдээнүүдые Шэтэ можын архив соо олоһон тухайгаа Цыренжап Батомункуевай зээ басаган Галина Цыренжаповна Бальжинимаева мэдүүлжэ, нютагай музейн архивда дамжуулан байна.

түүхын музейн ажалшад үри хүүгэдтэнь, түрэлхидтэнь хандажа, тэдэнэр тухай бэшэг мэдээсэлнүүдые эльгээхыень гуйна. Зугаалайн хургуулийн эхин үеын хурагшад нарин нягтаар, ехэ оролдосотойгоор эрдэм шудалдаг байһан ха. Тэдэнэй эрдэм мэдэсэ шалгахаяа Шэтын инспекторнүүд ердэг байгаа. Тиймэһээ хэзээшье эдиршүүлэй урда шанга эрилтэнүүд табигдадаг байгаа.

Саашадаа Зугаалайн эхин хургуулида директорээр олон жэлэй туршада П.Н.Богданов хүдэлхэн юм. 1946 ондо СССР-эй Верховно Советэй депутадаар хунгагдһан Чимитдоржо Дагбаевич Дагбаин хүдөөгэй зондо аргагүй туһа хүргэһэн шуу. Тэрэ үедэ хүдөөгэй малшад, хонишодой үхибүүд сэлэндээрээ байха байрагүй шалтагаанһаа боложо, долоон класс дүүргээд лэ хургуулияа хаяха баатай байгаа. Энэ хүшэр байдал

усадахынь тула Ч.Д.Дагбаин Министрнүүдэй Советтэ хандажа, Шэтэ можын Агын Бурят-Монголой хургуулинуудай дэргэдэ хамтын байрануудые бариха тухай зүбшэл абажа, энэ хэрэгтэ гүрэнэй зүгһөө мүнгэн номологдоһон байна. Тиигэжэ 1947 оной январийн 1-һээ Могойтын райондо 720 хууринай интернат нээгдэжэ, тэндэ байһан хүдөөгэй үхибүүд гүрэнэй тэдхэмжэ доро ажаһуугаа.

Мүнөө энэ интернат сагай эрилтээр харуул-томо байшан болгогдонхой. 1981 ондо шэнэ байшан ашагалгада тушаагдажа, байрн 10 таһалга, уншалгын кабинет, элүүр энхын таһаг, ёһо заншалай музей нээгдэнхэй. Интернатта үхибүүд элдэб һонирхолтой кружогуудта ябадаг, найр нааданууд эмхидхэгдэжэ гээшэ.

1960 ондо Зугаалайн дунда хургуулийн түрүүшын выпуск бээе даанги ажалай үргэн замда

гараһан юм. Тэрэ гэхээр хорин жэлэй һүүлээр тус эрдэмэй гуламта шэнэ байшанда ороһон. 1980-1990-ээд оноор Зугаалайн хургуули эрдэм шудалалгаар, хуралсалай ябасаар үрэ дүнтэйгөөр хүдэлжэ, округ дотор эрхим хургуулинуудай нэгэн гэжэ алдаршаа. Жэшээтэ базова эрдэмэй гуламта гэжэ нэрлэгдээд, тэрэ үедэ Зугаалайн хургуулида 600 гаран үхибүүд хурадаг байгаа.

2004 онһоо тус хургуули үндэһэтэнэй культурологическа шэглэлээр хуралсалаа ябуула. 240 үхибүүд дүй дүршэлтэ 40 багшанарай хүтэлбэри доро эрдэмэй шэдитэ ороной онсо нюусануудтай танилсана. Баян түүхэтэй, алдартта шабинартай Зугаалайн хургуулида олон жэлэй туршада залиршагүй аза талаантай үхибүүдые хурган, ажалай үргэн замда үдэшэжэ байхыень хүсэе.

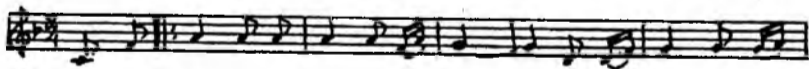

Хуушан байшан

Хамтын байранууд

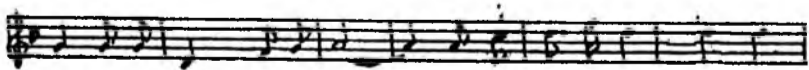
Гүн сэдхэлһээ

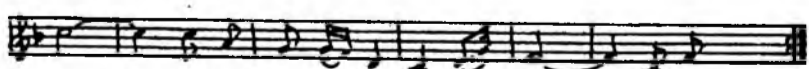
Эр - дэ - мэй бэ - ли - гэйм гу - лам - та эн - дэ - һээ э - хи -

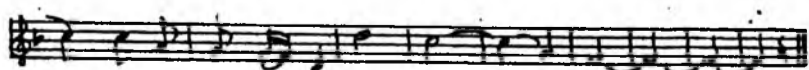
-сэ а - бан - хайл. Э - дир - хэн на - һа - найм жар - га - лан эн - хэр -

гэн баг - ша - һаам ү - рел - тэйл Зо - риг, хү - сэ - лым үр - гэ -

-һэн Зу - гаа - лайм най - хан хур - гуу - ли. // 2. На - яр - //

3. Зу - гаа - лайм най - хан хур - гуу - ли.

Зугаалайм найхан хургуули

Үгэнь Гарма-Доди ДАМБАЕВАЙ Хүгжэмьнь Дагба РИНЧИНОВЭЙ

Эрдэмэй бэлигэйм гуламта Эндэһээ эхиеэ абанхайл. Эдирхэн наһанайм жаргалан Энхэргэн багшаһаам үрээлтэйл. Зориг, хүсэлым үргэһэн Зугаалайм найхан хургуули.

Наяржал ябаһан наһатан, Наймахан наһаяа һанатты. Халуунхан зүрхэндөө ахатан, Хэдыдэш сэдхэжэл ябатты. Зориг, хүсэлым үргэһэн Зугаалайм найхан хургуули.

Ходоодо шэхэндэш дууджа, Хонхошни зэдэлэн жэнгирил. Холоһоош, дүтэһөөш уряалжа, Хүрээжэл ерэхым хүлээнл. Зориг, хүсэлым заяһан Зугаалайм найхан хургуули.

Мүнөө үедэ

Объявление

Глава администрации села Зугалай, дирекция Зугалайской средней общеобразовательной школы приглашают всех выпускников и бывших учителей на юбилейный вечер в честь 95-летия родной школы 3 ноября 2006 г. в 11 часов в здании школы.

Гарма-Доди ДАМБАЕВ. Ечигма ЦЫБЕНОВА хэблэдэ бэлдэбэ.

В последнее время в серии «Жизнь выдающихся людей Бурятии» изданы книги, посвященные жизни и деятельности известных общественно-политических деятелей республики - Агвана Доржиева, Цэвэна Жамцарано, Элбэк-Доржи Ринчино, Гомбо Бельгаева, Ильи Балдынова, Вандана Базарова и других.

Только что в Издательстве Бурятского научного центра СО РАН вышла очередная книга «Один из руководителей Бурятской республики» (автор С.А.Максанов - доктор исторических наук, профессор), посвященная одному из замечательной послевоенной плеяды общественно-политических деятелей Бурятии Николаю Буиновичу ПИВОВАРОВУ.

«ОН РАБОТАЛ, НЕ СТЫЖАЯ СЕБЕ СЛАВЫ»

ПРЕДСТАВЛЯЯ человека, более посвящая ему автобиографическую книгу, обычно принято перечислять его награды и заслуги, а также занимаемые им ранее посты. Так получилось бы веселее. Однако у нас в Бурятии были такие известные государственные деятели, как Михай Ербанов, Дажуб Доржиев, Ардан Маркизов, Александр Хахалов, Доржо Цыремпилов, Андрей Модогоев, Владимир Саганов, Константин Барьядаев, чьи имена самодостаточно и без этих регалий. Они не требуют наградных уточнений, дополнений в заслугах и словесных украшательствах. Именно к их числу относится Николай Буинович Пивоваров.

Его имя известно и знакомо всем в Бурятии: более 30 лет он являлся одним из известных и авторитетных советско-партийных лидеров Бурятской АССР. Н.Б.Пивоваров в течение 31 года находился на высоком государственном посту: начинал с заместителя министра местной промышленности БМАССР, и ушел на пенсию с должности Председателя Совета Министров Бурятской АССР.

Имея большой жизненный опыт, глубокие теоретические и практические знания, он внес весомый вклад в развитие экономики республики, а также в процветание национальной культуры бурятского народа. Из статей, представленных в книге С.А.Максанова, а также из воспоминаний самого Николая Буиновича, его соратников по работе в правительстве видно, что в жизни и деятельности Н.Б.Пивоварова в концентрированном виде отражена целая эпоха жизни Бурятской АССР и всего Советского Союза, важнейшие вехи великой и единой судьбы многонационального советского народа, особенно послевоенного времени.

Николай Буинович по праву относится к числу ярких и талантливых партийно-хозяйственных руководителей Бурятии, появившихся в трудное послевоенное время, когда в кратчайший срок нужно было восстанавливать разрушенное войной народное хозяйство. Он работал в период расцвета социализма в нашей великой стране. Это была эпоха, наполненная духом устремленности к победе социалистического строя под руководством КПСС. Значимость названного периода времени очень велика. Имя Николая Буиновича Пивоварова тесно ассоциируется с его активным и непосредственным участием в возрождении и расцвете национальной культуры и развитии народного хозяйства Бурятии в послевоенный период.

Будучи заместителем министра и министром местной промышленности БМАССР, Н.Б.Пивоваров часто по служебным командировкам приезжал в Ленинград. Он обязательно навещал свою племянницу Нину Миронову Битаеву, которая училась с нами на Восточном факультете Ленинградского государственного университета. Всех нас, студентов, он водил в шикарные рестораны города на Неве, такие, как «Астория» и «Европейский», где он нас щедро угощал. А потом уже в Улан-Удэ, когда я работал в Институте общественных наук БНЦ, а также в Бурятском пединституте, я часто встречался с ним, и как старые знакомые мы подолгу беседовали обо всем происходящем не только в нашей республике, но и во всем мире.

Николай Буинович, будучи

Н.Б.Пивоваров

ортодоксальным коммунистом, сетовал на то, что в постсоветское время сознание россиянина, в том числе бурят, претерпело болезненную ломку: если человек советской эпохи гордился своей Родиной (он посетил более 50 стран нашей планеты), ее историей, культурой, Советской армией, заботой о человеке, то теперь всех россиян принуждают стыдиться собственной страны и ее прошлого. Он говорил, что критика недостатков советской действительности трансформируется в патологическую ненависть к своей стране и своему народу. Тем самым масштаб национального самосознания бурят, по его мнению, от сознания принадлежности к монолитной, многонациональной советской стране, якобы ставшей чуждой национальным интересам, снижается до переживания только национальной проблемы.

Тем самым, он говорил, теряется ощущение не только малой родины, но и всей нашей великой страны - России. Слыша эти его горькие слова, я мысленно восторгался тем, что со мной разговаривает великий патриот, истинный коммунист. С досадой и сожалением он еще говорил о том, что в нашей стране, имея в виду постсоветский период, появляются тенденции к шовинизму и национализму, осознание непосильной тяжести для страны существования государства с многонациональным, мультикультурным народом. Отсюда, на мой взгляд, и стремление некоторых высокопоставленных политиков (типа Жириновского) к губернизации страны с последующей ликвидацией национальных республик в России.

Н.Б.Пивоваров искренне и тяжело переживал по поводу того, почему Ленинская Коммунистическая партия, будто бы монолитная и интернациональная, имевшая величайший авторитет во всем мире и называвшая себя не иначе как «ум, честь и совесть нашей эпохи», наш рулевой, бросила свой руль, тихо и смиренно развалилась?

Однажды Николай Буинович поведал мне с большой радостью, что из рук самого Президента А.В.Потапова получил памятный для коммуниста значок «50 лет пребывания в КПСС».

Человек, носивший в своем кармане более 60 лет партбилет члена КПСС, никак не мог быть равнодушным ко всему, что происходило в нашей многонациональной стране.

Ныне, по-моему, врать и охватывать наше доброе советское время можно без ограничения, потому что, говорят, пришло

время для свободы творчества. Поэтому неизвестные, анти-советские телеведущие типа Познера и Сванидзе во всех своих вылазках на телеэкран с тенденциозными «Подробностями» или деформированным «Зеркалом» безнаказанно, рьяно, развязно, злонамеренно клеветают и обвиняют во всех возможных грехах КПСС, КПРФ. О какой свободе может идти речь, оглянитесь, господа, кругом ужасающая пропаганда, построенная на расчетливой лжи: настроить людей, особенно подрастающее поколение против нашего светлого советского прошлого.

Меня как старого коммуниста (члена КПСС с 1943-го) глубоко волнует все, что происходит у нас в Бурятии. Меня как ветерана Великой Отечественной войны, прошедшего с боями от Москвы до Берлина, недавно глубоко потрясло кощунственное выступление одного из артистов «Аншлага», спевшего: «...четыре года мать без «сыра» (вместо без «сына»). Ведь этим самым была принижена патриотическая песня, слыша которую, у нас, солдат-фронтовиков, на глаза навораживались горькие слезы. Этот беспрецедентный факт подтверждает, что нашу молодежь ежедневно, ежедневно одурманивают, обманывают средства массовой информации - радио и телевидение.

Ознакомившись с книгой С.А.Максанова «Один из руководителей Бурятской республики» (Улан-Удэ, 2006 г.), посвященной жизни и деятельности известного государственного руководителя, видного партийного работника Николая Буиновича Пивоварова, хочу отметить, что он в 40-70-е годы двадцатого столетия в политическом истребительстве Бурятии представлял собой весьма яркую фигуру и Человека с большой буквы, который, будучи крупным и незаурядно талантливым организатором, многоопытным и компетентным хозяйственником, внес неизмеримо большой вклад в социально-экономическое и культурное развитие республики. Из представленных в книге высказываний его коллег, а также рассуждений автора книги видно, что на каком бы высоком государственном посту он ни работал, всегда были присущи Николаю Буиновичу четкость и деловитость, честность и скромность, патриотизм и высокая гражданская ответственность.

В Николае Буиновиче никогда и никто не замечал той славней заисчивости, которую приобретают иные люди, внезапно и случайно вознесшиеся на высокий жизненный олимп. О таких людях, как Николай Буинович, в народе говорят: «Он работал не покладая рук, не стыжая себе славы».

До конца своей жизни верный своей великой Родине, горячий патриот, коммунист, беспрельдно преданный идеям марксизма-ленинизма, выдающийся государственный деятель - таким представляется в рецензируемой нами книге политический портрет Николая Буиновича Пивоварова в изложении профессора Сергея Алексеевича Максанова.

Улзы-Жаргал ДОНДУКОВ, член КПСС с 1943 г., ветеран Великой Отечественной войны, доктор филологических наук, академик Академии наук высшей школы, заслуженный деятель науки Российской Федерации, профессор БГУ.

Б.Б.ЯМПИЛОВАЙ түрэхөөр
90 жэлэй ойдо

ХҮГЖЭМЫНЬ КЭТЭ МҮНХЭДЭ ЗҮРХЭ СЭДЬХЭЛДЭМНИЙ

Саг түргэн даа. Шэнэ үйлэ хэрэгүүдэе, баримтануудэе дээрэ дээрэһэнэе дабхасуулан, ажабайдалаймнай урадхалые эршэдүүдэг. Энэ хүлгөөн соо тогтохошье, гаталхан замаа эрьежэ харахашье, дурсахашье забда олодохогүй, халаг...

Булганда мэдээжэ Баудоржи Базарович ЯМПИЛОВАЙ наһа бараһаар арбан наймадахы жэл боложо байна, сентябрь соо суута хүгжэмшэн 90 наһанайнгаа ойн баяр тэмдэглэхэ хэн. Тэрэ байгаалиһаа үгтэһэн бэлигээ

гүйсэд хэрэглэжэ урднгүй ябаа: эсэшэ сусамагүй, ажабайдалда тон дуратай, түсэбөөр дүүрэн хүн бэлэй.

Ямпилловай нэрэ амиды мэндэ сагтань үргэн Буряадтаа мэдээжэ болоһон, сууда гараһан, үндэр амжалтые, арад зоной хүндые тэмдэглэдэг байһан юм. Ямар олон хүгжэм зохёогоо гээшэб! Тэдэниинь булта «ута наһатай», бидэнэй шэхэ хужарлуулаһаар зандаа.

Бау Базаровичай дүрбэн зуу гаран зохёолынь жүжэгэй болон камерна, симфоническа болон дуунай-симфоническа жанруудтай: долоон оперо, гурбан балет, долоон кантата, дүрбэн оратори, хори гаран симфоническа сюита, поэмэ, увертюра, драматическа жүжэгүүдтэ болон кинофильмүүдтэ, буряад арадай инструментүүдэй оркестртэ хүгжэмүүд, камерна ансамбльнууд, романсууд, хоёр зуу гаран дуун.

Тэрэнэй бүтээлүүд буряад хүгжэмэй соёлой шухала шата боложо үгөө. Композитор шэнэ жанруудые, дүрэнүүдые, уран аргуудые нээгээ: «Шэдитэ дараса» («Чудесный клад») - хүүгэдэй түрүүшын үндэһэн оперо, «Шэнхинээтэ нарһад» («Гудящие сосны») - түрүүшын үндэһэн оратори, «Прозрение» оперо - уянгата-психологическа драма зохёохо түрүүшын туршала, «Патетическая баллада» балет - мүнөө үедэ зорюулагдаһан түрүүшын балет... Ямпилловай зохёолнууд бусадһаа урид республикын хылын саана гараһан байна: «Красавица Ангара» балет Львов хотодо табигдаа, «Шэдитэ дараса» оперо долоон хаһын туршала Москвагай Хүүгэдэй хүгжэмэй түбэй театрай репертуарта ородог хэн, гадна Монголой гүрэнэй оперо болон баледей театр хүртээр ошоо.

Хэнэйшье мэдэһээр, «Красавица Ангара» - буряад баледей хүлдэ тэмдэг. «Цветуций край», «Симфонические танцы», «Эпическая поэма» гэхэн симфоническа сюитэнүүд, «Первопроходцы» гэхэн симфоническа зураглал буряад симфоническа хүгжэмэй эрхим зохёолнуудай тоодо ороно. «Шэнхинээтэ нарһад» оратори буряад хүгжэм шэнхэлэгшэ Олег Куницын «60-аад онуудай буряад хүгжэмэй эгээл шухала зохёол» гэжэ тоолоно. Композиторай бүтээлүүд түбэй хүгжэмэй хэблэлүүдтэ гаранхай, пластинканууд дээрэ буулагдаһанхай. Бүхэроссин радиогой жасада оронхой. Буряад мэргэжэлтэ хүгжэмэй түүхэдэ Баудоржи Ямпиллов үндэһэн композиторска хургуулийн хуури табигшадай нэгэн болоно.

Тэрэнэй намтар - түрэл республикымнай намтар. Хэжэнгын голой малшадай хүбүүнэй бэлигые П.М.Берлинский тон зүб таажа, нилээд дэмжэһэн юм. Тэрэ колхозой учетчигоор хүдэлжэ байһан хүбүүе Верхнеудинскийн театрално-хүгжэмэй училищиде урижа, хүгжэмэй шэдитэй танилсууһан габыятай. Саашадаа залуу хүгжэмшэнэй Уралскийн консерваторийн окутан болоод байхадань, П.М.Берлинский тэрэниие «Баир» гэжэ түрүүшын хүгжэмэй драма зохёолгодо хабаадуулаа. Хуралсалайнгаа үедэ, 1940 ондо Москва хотодо үнгэртэгдэһэн I буряад декадада Ямпиллов «Буряад-Монгол» гэхэн түрүүшын симфоническа сюита дурадажа, ерээдүйн суута композитор болон дирижер байһанаа гэршэлээ.

Саашанхи зохёохы замданы дэйн наалта хээ. Саперно батальонной бүридэлдэ Баудоржи Базарович Ленинградска фронт дээрэ дайладалан намтартай. Удаань табяад онуудаар эрхим зохёолнуудаа бүтээһэн байна: скрипка болон фортепианын поэмэ, «Цветуций край», «Симфонические танцы» сюитэнүүд, «Эпическая поэма», «Красавица Ангара» балет.

Республикын хүгжэм Ямпилловтай тон нягта холбоотой. Тэрэ республиканска филармонийн, хэдэн хүгжэмэй коллективүүдэй уран найханай хүтэлбэрлэгшэ ябаа, хүгжэмэй училищиде хэдэн жэлэй туршалаа заагаа. Шабинарайнь тоодо буряад хүгжэмэй элитэ ажал ябуулагшад Гур Дашипылов, Анатолий Андреев, Юрий Эрдынеев гэгшэд ороно. Олон жэлдэ Буряадай композиторнуудай эмхине толгойлоо, гурбан зарлалай Верховно Советэй депутадаар, хоёр зарлалай Верховно Советэй Түрүүлэгшээр, хотын Советэй депутадаар, КПСС-эй Буряадай областной комитэдэй гэгшүүндэ кандидадаар хунгагаһан, уран найханай Советүүдэй болон коллегинүүдэй гэгшүүн байгаа.

СССР-эй арадай артист, Социалис Ажалай Герой, М.Глинкын нэрэжэтэ РСФСР-эй Гүрэнэй шангай болон республикын шангуудай лауреат Баудоржи Базарович Ямпилловай хүгжэм - Буряадай арадай түүхын болон окуун бодолай соёлой таһаршагүй хуби мүн.

О.А.РУСИНОВА,

Буряад Республикын искусствын габыата ажал ябуулагша, ВСГАКИ-гай хүгжэмэй түүхын болон теорин кафедрэе даагша.

Дыжид МАРХАДАЕВА хэблээдэ бэлдэбэ.

Понедельник, 30

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00 НОВОСТИ
10.05 «МАЛАХОВ»
11.10 Т/С «СЕСТРЫ ПО КРОВИ»
12.10 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ»
13.00 НОВОСТИ
13.20 «ЛОЛЛИТА. БЕЗ КОМПЛЕКСОВ»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 ДРУГИЕ НОВОСТИ
15.30 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
16.00 НОВОСТИ
16.20 «ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ»
17.00 Т/С «ЛЮБОВЬ КАК ЛЮБОВЬ»
18.00 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
19.00 НОВОСТИ
19.20 Т/С «ПЯТЬ МИНУТ ДО МЕТРО»
20.10 ЖДИ МЕНЯ
21.00 Т/С «СЕСТРЫ ПО КРОВИ»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ»
00.10 «РУССКИЕ МИЛЛИОНЕРЫ. РАСПЛАТА ЗА УСПЕХ»
01.20 НОЧНЫЕ НОВОСТИ
01.30 «ВЛАСТЬ ТОЛПЫ»
02.20 «ГЕНИИ И ЗЛОДЕИ». НИКОЛАЙ ПРЖЕВАЛЬСКИЙ
02.50 Х/Ф «КАПИТАН КОНАН»
05.00 Х/Ф «ПОКОРИТЕЛИ БЕЗДНЫ»

«РОССИЯ»

06.00 «ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!»
КАНАЛ БГТРК
07.45, 08.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
08.15, 09.15 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
КАНАЛ РТР

Вторник, 31

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00 НОВОСТИ
10.05 «МАЛАХОВ»
11.10 Т/С «СЕСТРЫ ПО КРОВИ»
12.10 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ»
13.00 НОВОСТИ
13.05 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 ДРУГИЕ НОВОСТИ
15.30 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
16.00 НОВОСТИ
16.20 «ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ»
17.00 Т/С «ЛЮБОВЬ КАК ЛЮБОВЬ»
18.00 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
19.00 НОВОСТИ
19.20 Т/С «ПЯТЬ МИНУТ ДО МЕТРО»
20.10 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
21.00 Т/С «СЕСТРЫ ПО КРОВИ»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ»
00.10 «ХОЗЯИН КРЕМЛЕВСКОГО ПЛЯЖА»
01.20 НОЧНЫЕ НОВОСТИ
01.30 ИСКАТЕЛИ. «АДСКАЯ МАШИНА ПОЛКОВОДЦА КУТУЗОВА»
02.20 УДАРНАЯ СИЛА. «ОКНО» В КОСМОС
03.00 Х/Ф «СТАРЫЕ КЛЯЧИ»
04.50 Т/С «МЕРТВАЯ ЗОНА»

«РОССИЯ»

06.00 «ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!»
КАНАЛ БГТРК
07.45, 08.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
08.15, 09.15 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
09.45 БАМБААХАЙ
10.00 «ТАЙЗАН»
10.15 «УЛГУР». НОВИНКИ ЭВЕНКИЙСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ ИЗДАТЕЛЬСТВА БГУ
10.30 СПОРТ-ЦЕНТР
КАНАЛ РТР
10.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
11.00, 12.50 «ОПЕРА. ХРОНИКИ УБОЙНОГО ОТДЕЛА». «САФАРИ ДЛЯ ПОКОЙНИКА»
12.00 ВЕСТИ
КАНАЛ БГТРК

09.45 Х/Ф «ГАРАЖ»
11.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
12.00 ВЕСТИ
КАНАЛ БГТРК
12.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
КАНАЛ РТР
12.50 «КОМНАТА СМЕХА»
13.50 «ЧАСТНАЯ ЖИЗНЬ»
14.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.00 ВЕСТИ

КАНАЛ БГТРК
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
КАНАЛ РТР
15.40 Х/Ф «САМАЯ КРАСИВАЯ»
18.00 ВЕСТИ
КАНАЛ БГТРК
18.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
КАНАЛ РТР
18.40 Т/С «ОБРЕЧЕННАЯ СТАТЬ ЗВЕЗДОЙ»
19.40 Т/С «ВОЛНИЦА»
20.40 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
21.00 ВЕСТИ

КАНАЛ БГТРК
21.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
КАНАЛ РТР
22.05 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
22.15 «ОПЕРА. ХРОНИКИ УБОЙНОГО ОТДЕЛА». «САФАРИ ДЛЯ ПОКОЙНИКА»
00.15 «ГОРОДОК»
01.15 «ВЕСТИ»
01.35 «НЕСТЫЙ ДЕТЕКТИВ»
02.05 «СИНЕМАНИЯ»

НТВ

07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
10.00 «СЛЕДСТВИЕ ВЕЛИ...»
11.00 «СЕГОДНЯ»
11.25 «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ. ОБЗОР ЗА НЕДЕЛЮ»
12.00 «КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК»
12.55 «КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС»
14.00 «СЕГОДНЯ»
14.35 Х/Ф «ТРЕВОЖНЫЙ ВЫЛЕТ»
16.30 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИС-

ШЕСТВИЕ»
17.00 «СЕГОДНЯ»
17.35 Т/С «ОПЕРА. ХРОНИКИ УБОЙНОГО ОТДЕЛА»

КАНАЛ БГТРК
19.35 «ТВОЙ ШАНС»
19.45 «ВАШЕ ПРАВО». ОТВЕТЫ НА ВОПРОСЫ ТЕЛЕЗРИТЕЛЕЙ
КАНАЛ НТВ

20.00 «СЕГОДНЯ»
20.40 Т/С «АВТОНОМКА»
21.45 Т/С «СИНДИКАТ»
22.45 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
23.00 «СЕГОДНЯ»
23.40 Т/С «ЖИЗНЬ И СМЕРТЬ ЛЕНЬКИ ПАНТЕЛЕЕВА»

01.35 «ШКОЛА ЗЛОСЛОВИЯ»
02.30 Х/Ф «ВСЕ ЛЕДИ ДЕЛАЮТ ЭТО»
04.00 СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО. ИНФОРМАЦИЯ К РАЗМЫШЛЕНИЮ: «ТАЙНАЯ ВЛАСТЬ ШАМБАЛЫ»
04.45 ПРОФЕССИЯ - РЕПОРТЕР
05.10 Т/С «ВЕРОНИКА МАРС-2»
05.55 Т/С «ЛЮБОВЬ ВДОВЦА-2»
06.35 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»

Ариг Ус

07.30 «С УТРА ПОЛЕЗНО». ПОГОДА
08.15 «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»
08.20 «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
08.25 «ГЛОБАЛЬНЫЕ НОВОСТИ»
08.30 «ЖИЗНЬ С УЮТОМ»
08.35 М/С «ДИКАЯ СЕМЕЙКА ТОРНБЕРРИ»

09.00 М/С «КРУТЫЕ БОБЕРЫ»
09.20 ПРЕДПРИИМАТЕЛЬ
09.35 НАШИ ПЕСНИ. ПОГОДА
10.00 Т/С «ЗАМУЖ ЗА МИЛЛИОНЕРА»
11.00 ШКОЛА РЕМОНТА
12.00 «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
13.00 «ЖИЗНЬ, ПОЛНАЯ РАДОСТИ»
13.30 М/С «ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ»

14.00 «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»
14.05 «ЛЮБОВЬ И ТАЙНЫ САНСЕТ БИЧ»
15.00 «ДЕНЬГИ НА ПРОВОДЕ»
16.00 Х/Ф «ВОЛЧОНОК». «ЖИЗНЬ С УЮТОМ»
18.00 ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО

18.30 «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
18.45 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
19.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ». «ЖИЗНЬ С УЮТОМ»
20.00 «ТАКСИ»

Отдел рекламы • 21-62-62 • Отдел рекламы •

12.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
КАНАЛ РТР
13.50 «ЧАСТНАЯ ЖИЗНЬ»
14.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.00 ВЕСТИ
КАНАЛ БГТРК
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
КАНАЛ РТР
15.40 «СУД ИДЕТ»
17.00 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
17.40 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
18.00 ВЕСТИ

КАНАЛ БГТРК
18.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
КАНАЛ РТР
18.40 Т/С «ОБРЕЧЕННАЯ СТАТЬ ЗВЕЗДОЙ»
19.40 Т/С «ВОЛНИЦА»
20.40 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
21.00 ВЕСТИ
КАНАЛ БГТРК
21.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
КАНАЛ РТР
22.05 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
22.15 «ОПЕРА. ХРОНИКИ УБОЙНОГО ОТДЕЛА». «СЛУЧАЙНАЯ ВСТРЕЧА»
00.15 «МОЙ СЕРЕБРЯНЫЙ ШАР»
01.15 «ВЕСТИ»
01.35 Х/Ф «ТРУДНАЯ МИШЕНЬ»
03.25 ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ

НТВ

07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
10.05 «НАШЕ ВСЕ»
11.00 «СЕГОДНЯ»
11.20 «ЧИСТОСЕРДЕЧНОЕ ПРИЗНАНИЕ»
11.55 Т/С «ВСЕ ВКЛЮЧЕНО»
12.55 «ДВЕ ПРАВДЫ»
14.00 «СЕГОДНЯ»
14.30 Т/С «АВТОНОМКА»
15.30 Т/С «СИНДИКАТ»
16.30 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
17.00 «СЕГОДНЯ»
17.20 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
КАНАЛ БГТРК
19.35 ПРЯМАЯ ЛИНИЯ ПИЕБД
КАНАЛ НТВ
20.00 «СЕГОДНЯ»
20.40 Т/С «АВТОНОМКА»
21.45 Т/С «СИНДИКАТ»
22.45 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
23.00 «СЕГОДНЯ»

23.40 Т/С «ЖИЗНЬ И СМЕРТЬ ЛЕНЬКИ ПАНТЕЛЕЕВА»
01.35 «TOP GEAR»
02.05 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
04.00 «КРИМИНАЛЬНАЯ РОССИЯ»
04.25 «КОМА: ЭТО ПРАВДА»
05.10 Т/С «ВЕРОНИКА МАРС-2»
05.55 Т/С «ЛЮБОВЬ ВДОВЦА-2»
06.35 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»

Ариг Ус

07.00, 08.55, 18.45 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
07.25 «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»
07.30 «С УТРА ПОЛЕЗНО»
08.15 «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
08.20 «ГЛОБАЛЬНЫЕ НОВОСТИ»
08.25 «ЖИЗНЬ С УЮТОМ»
08.30 М/С «НАСТОЯЩИЕ МОНСТРЫ»
09.20 ЗВЕЗДА НА ДОРОГЕ
09.35 НАШИ ПЕСНИ
10.00 Т/С «ВЫЙТИ ЗАМУЖ ЗА МИЛЛИОНЕРА»
11.00 ЗАПРЕТНАЯ ЗОНА
12.00 «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
13.00 «ЖИЗНЬ, ПОЛНАЯ РАДОСТИ»
13.30 М/С «НАСТОЯЩИЕ МОНСТРЫ»
14.00 «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»
14.05 «ЛЮБОВЬ И ТАЙНЫ САНСЕТ БИЧ»
15.05 «ДЕНЬГИ НА ПРОВОДЕ»
16.00 Х/Ф «НОЧЬ ЖИВЫХ». «ЖИЗНЬ С УЮТОМ»
18.00 ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО
18.30 М/Ф «НЕХОЧУХА». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ». «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»
«ЖИЗНЬ С УЮТОМ»
20.00 «БУДНИ»
20.25 «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»
20.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
«ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
21.00 «ГОЛЫЕ СТЕНЫ». «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»
22.00 «ДОМ-2. ОСЕНЬ = ЛЮБОВЬ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
23.30 Х/Ф «МАЛЕНЬКИЙ НИККИ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»

Тивиком

07.00 МУЗЫКАЛЬНЫЙ КАНАЛ

20.25 «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»
20.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
«ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
21.00 «НЯНЯ СПЕШИТ НА ПОМОЩЬ». «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»
22.00 «ДОМ-2. НОВАЯ ЛЮБОВЬ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
23.30 Х/Ф «НОЧЬ ЖИВЫХ ПРИДУРКОВ».

Тивиком

07.00 МУЗЫКАЛЬНЫЙ КАНАЛ
07.20 ПОГОДА
07.25 «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
07.30 М/С «ДЕТЕНЬШИ ДЖУНГЛЕЙ»
07.55 М/С «ГАРГУЛЫ»
08.20 М/С «ЧТО С ЭНДИ?»
09.00 «РАДИ СМЕХА»
09.20 Т/С «ТРОЕ СВЕРХУ»
09.45 Т/С «ОЧЕВИДЕЦ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
010.30 НОВОСТИ «24». ПОГОДА
11.00 «ЧАС СУДА». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
12.00 «ЧАС СУДА»
13.00 «ЖИТЬ ВКУСНО»
13.30 НОВОСТИ «24». ПОГОДА
14.00 «ДЕНЬГИ ПО ВЫЗОВУ»
15.00 Т/С «ДРУЗЬЯ»
16.00 М/С «ТРИКОФИНЬ»
16.30 «РАДИ СМЕХА»
17.00 Т/С «ТРОЕ СВЕРХУ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
17.30 Т/С «БРАТЬЯ ПО-РАЗНОМУ»
18.00 «НЕВЕРОЯТНЫЕ ИСТОРИИ»
19.00 «ЗВАННЫЙ УЖИН». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
ПОГОДА
20.00 «НАШ ГОРОД». «ЕСТЬ РАЗГОВОР»
20.30 НОВОСТИ «24». ПОГОДА
21.00 Т/С «ТРОЕ СВЕРХУ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
21.30 Т/С «БРАТЬЯ ПО-РАЗНОМУ»
22.00 Т/С «СОЛДАТЫ-10»
23.00 «ЧАСТНЫЕ ИСТОРИИ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
00.00 «НАШ ГОРОД». «ЕСТЬ РАЗГОВОР»
00.30 НОВОСТИ «24». ПОГОДА
01.00 «МИСТЕР БИЧ»
01.15 Т/С «ДРУЗЬЯ»
01.50 «ДЕНЬГИ ПО ВЫЗОВУ»

ОТС - БАЙКАЛ

06.00 Т/С «БАНДА БЫСТРОГО ДЬЯВОЛА»
06.45 М/Ф «ОБЕЗЬЯНКИ И ГРАБИТЕЛИ»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЬЯ»
07.30 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
08.00 Т/С «ПЯТЬ ВЕЛИКОЛЕПНЫХ»

09.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.28 «НАСТРОЕНИЕ»
09.30 Т/С «КАДЕТСТВО»
10.30 Х/Ф «БОЛЬШОЙ КАЛИБР»
12.30 СНИМИТЕ ЭТО НЕМЕДЛЕННО.
13.30 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЬЯ»
14.00 М/С «СМЕШАРИКИ»
14.05 М/С «ВОКРУГ СВЕТА ЗА 80 СНОВ»
14.30 М/С «САМУРАЙ ИКС»
15.00 М/С «ГОДЗИЛЛА»
15.30 М/С «ТОМ И ДЖЕРРИ»
16.00 Т/С «КОМИССАР РЕКС»
17.00 Т/С «ПЯТЬ ВЕЛИКОЛЕПНЫХ»
18.00 Т/С «ЗАЧАРОВАННЫЕ»
19.00 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
19.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ. ПОГОДА
19.58 «НАСТРОЕНИЕ»
20.00 Т/С «КАДЕТСТВО»
22.00 Х/Ф «СЛУШАТЕЛЬ»
00.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
01.00 00.28 «НАСТРОЕНИЕ»
02.00 00.30 ДЕТАЛИ
01.30 Т/С «МЕРТВАЯ ЗОНА»
02.15 Т/С «НОВАЯ ЖАННА Д'АРК»
03.45 Т/С «ДОРОГАЯ, Я УМЕНЬШИЛ ДЕТЕЙ»
05.05 МУЗЫКА НА СТС-БАЙКАЛ

ДТВ

09.30 М/Ф
11.00 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
11.25, 18.30 «КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ». ЭЛЕМ КЛИМОВ
11.55 «НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА»
12.00 ТЕЛЕМАГАЗИН
12.25 «КАРДАННЫЙ ВАЛ»
12.50 Х/Ф «ИНТУИЦИЯ»
15.00 Т/С «РЫЦАРЬ ДОРОГ»
16.00 Т/С «КРУТОЙ УОКЕР»
17.00 «КАЛАМБУР»
17.30 М/Ф
19.00 Х/Ф «КОНТРОЛЬНАЯ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ»
20.50 «НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА»
21.00 «ФАБРИКА СМЕХА»
22.00 Т/С «РЫЦАРЬ ДОРОГ»
22.55 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
23.25 «КАЛАМБУР»
00.30 «ОСТОРОЖНО, АФЕРА!»
01.00 Т/С «С.5.1. МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ ЛАС-ВЕГАС»
02.00 Т/С «ЛАС-ВЕГАС»
03.00 «КАРДАННЫЙ ВАЛ»
03.25 «КАПРИЗ»
04.15 «В ЗАСАДЕ»
04.35 МУЗЫКА НА ДТВ

07.20 «ПОГОДА»
07.25 «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
07.30 «НАШ ГОРОД». «ЕСТЬ РАЗГОВОР»
07.55 «НЕФОРМАТ»
08.20 М/С «ЧТО С ЭНДИ?»
08.40 «РАДИ СМЕХА»
09.00 «НАШ ГОРОД». «ЕСТЬ РАЗГОВОР»
09.25 Т/С «СОЛДАТЫ-10». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
10.30 НОВОСТИ «24». ПОГОДА
11.00 «ЧАС СУДА». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
12.00 «ЧАС СУДА»
13.00 «ЖИТЬ ВКУСНО»
13.30 НОВОСТИ «24». ПОГОДА
14.00 «ДЕНЬГИ ПО ВЫЗОВУ»
15.00 Т/С «ДРУЗЬЯ»
16.00 М/С «ТРИКОФИНЬ»
16.30 «РАДИ СМЕХА»
17.00 Т/С «ТРОЕ СВЕРХУ»
17.30 Т/С «БРАТЬЯ ПО-РАЗНОМУ»
18.00 Т/С «СОЛДАТЫ-10»
19.00 «ЗВАННЫЙ УЖИН». ПОГОДА. «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»

20.00 «НАШ ГОРОД». «ЕСТЬ РАЗГОВОР»
20.30 НОВОСТИ «24». ПОГОДА
21.00 Т/С «ТРОЕ СВЕРХУ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
21.30 Т/С «БРАТЬЯ ПО-РАЗНОМУ»
22.00 Т/С «СОЛДАТЫ-10»
23.00 «НЕВЕРОЯТНОЕ КОСМИЧЕСКОЕ НАДУВАТЕЛЬНОСТЬ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
00.00 «НАШ ГОРОД». «ЕСТЬ РАЗГОВОР»
00.30 НОВОСТИ «24». ПОГОДА
01.00 «МИСТЕР БИЧ»
02.01.15 «ДРУЗЬЯ»
03.0 01.50 «ДЕНЬГИ ПО ВЫЗОВУ»

ОТС - БАЙКАЛ

06.00 Т/С «БАНДА БЫСТРОГО ДЬЯВОЛА»
06.45 М/Ф «КАК ОБЕЗЬЯНКИ ОБЕДАЛИ»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЬЯ»
07.30 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
08.00 Т/С «ПЯТЬ ВЕЛИКОЛЕПНЫХ»
09.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.28 «НАСТРОЕНИЕ»
09.30 Т/С «КАДЕТСТВО»
11.30 Х/Ф «МАМА И ПАПА СПАСАЮТ МИР»
13.30 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЬЯ»

14.00 М/С «СМЕШАРИКИ»
14.05 М/С «ВОКРУГ СВЕТА ЗА 80 СНОВ»
14.30 М/С «САМУРАЙ ИКС»
15.00 М/С «ГОДЗИЛЛА»
15.30 М/С «ТОМ И ДЖЕРРИ»
16.00 Т/С «КОМИССАР РЕКС»
17.00 Т/С «ПЯТЬ ВЕЛИКОЛЕПНЫХ»
18.00 Т/С «ЗАЧАРОВАННЫЕ»
19.00 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
19.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ. ПОГОДА
19.58 «НАСТРОЕНИЕ»
20.00 Т/С «ВСЕ СМЕШАЛОСЬ В ДОМЕ...»
22.00 Х/Ф «СЕМЕЙКА АДДАМС»
00.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ. ПОГОДА
00.28 «НАСТРОЕНИЕ»
00.30 ДЕТАЛИ
01.30 Т/С «ГОСПИТАЛЬ «КОРОЛЕВСТВО»»
02.15 Т/С «НОВАЯ ЖАННА Д'АРК»
03.45 Т/С «ДОРОГАЯ, Я УМЕНЬШИЛ ДЕТЕЙ»
05.05 МУЗЫКА НА СТС-БАЙКАЛ

ДТВ

09.30 М/Ф 10.55 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
11.30, 18.30 «КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ». ГРИГОРИЙ ЧУХРАЙ
11.55 «НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА»
12.00 ТЕЛЕМАГАЗИН
12.30 «КАРДАННЫЙ ВАЛ»
12.55 Х/Ф «ОГУСТОШАЮЩИЙ»
15.00 Т/С «РЫЦАРЬ ДОРОГ»
16.00 Т/С «КРУТОЙ УОКЕР»
17.00 «КАЛАМБУР»
17.30 М/Ф
19.00 Х/Ф «ГДЕ 042?»
20.50 «НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА»
21.00 «ФАБРИКА СМЕХА»
22.00 Т/С «РЫЦАРЬ ДОРОГ»
22.55 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
23.25 «КАЛАМБУР»
00.30 «ОСТОРОЖНО, АФЕРА!»
01.00 Т/С «С.5.1. МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ ЛАС-ВЕГАС»
02.00 Т/С «ЛАС-ВЕГАС»
03.00 «КАРДАННЫЙ ВАЛ»
03.30 «ДЕВУШКИ В БКИНИ»
04.00 Т/С «СТРОГО НА ЮГ»
04.55 Х/Ф «КОНТРОЛЬНАЯ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ»
06.05 «ФАБРИКА СМЕХА»
06.50 КАК ХОРОШО БЫТЬ ЗВЕЗДОЙ

Среда, 1

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00 НОВОСТИ
10.05 «МАЛАХОВ +»
11.10 Т/С «СЕСТРЫ ПО КРОВИ»
12.10 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ»
13.00 НОВОСТИ
13.05 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 ДРУГИЕ НОВОСТИ
15.30 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
16.00 НОВОСТИ
16.20 «ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ»
17.00 Т/С «ЛЮБОВЬ КАК ЛЮБОВЬ»
18.00 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
19.00 НОВОСТИ
19.20 Т/С «ПЯТЬ МИНУТ ДО МЕТРО»
20.10 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
21.00 Т/С «СЕСТРЫ ПО КРОВИ»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ»
00.10 «ИГОРЬ ТАЛКОВ. НИКТО НЕ ХОТЕЛ УБИВАТЬ»
01.20 НОЧНЫЕ НОВОСТИ
01.30 «НА НОЧЬ ГЛЯДЯ»
02.20 Х/Ф «ГЛАВНЫЙ ПОДОЗРЕВАЕМЫЙ»
04.30 Т/С «МЕРТВАЯ ЗОНА»
09.00 «КОРОЛИ СМЕХА». ЮРИЙ НИКУЛИН. 1 Ч.

Четверг, 2

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00 НОВОСТИ
10.05 «МАЛАХОВ +»
11.10 Т/С «СЕСТРЫ ПО КРОВИ»
12.10 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ»
13.00 НОВОСТИ
13.05 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 ДРУГИЕ НОВОСТИ
15.30 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
16.00 НОВОСТИ
16.20 «ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ»
17.00 Т/С «ЛЮБОВЬ КАК ЛЮБОВЬ»
18.00 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
19.00 НОВОСТИ
19.20 Т/С «ПЯТЬ МИНУТ ДО МЕТРО»
20.10 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
21.00 Т/С «СЕСТРЫ ПО КРОВИ»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ»
00.10 «ЧЕЛОВЕК И ЗАКОН»
01.30 «СУДИТЕ САМИ»
02.20 Х/Ф «ГЛАВНЫЙ ПОДОЗРЕВАЕМЫЙ»
04.30 Т/С «МЕРТВАЯ ЗОНА»
05.10 «КОРОЛИ СМЕХА». ЮРИЙ НИКУЛИН

Пятница, 3

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00 НОВОСТИ
10.05 «МАЛАХОВ +»
11.10 Т/С «СЕСТРЫ ПО КРОВИ»
12.10 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ»
13.00 НОВОСТИ
13.05 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 ДРУГИЕ НОВОСТИ
15.30 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
16.00 НОВОСТИ
16.20 «ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ»
17.00 Т/С «ЛЮБОВЬ КАК ЛЮБОВЬ»

14.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.00 ВЕСТИ
КАНАЛ БГТРК
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
КАНАЛ РТР
15.40 «СУД ИДЕТ»
17.00 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
17.40 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
18.00 ВЕСТИ

КАНАЛ БГТРК
18.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
КАНАЛ РТР
18.40 Т/С «ОБРЕЧЕННАЯ СТАТЬ ЗВЕЗДОЙ»
19.40 Т/С «ВОЛНИЦА»
20.40 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
21.00 ВЕСТИ
КАНАЛ БГТРК
21.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
КАНАЛ РТР
22.05 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
22.15 «ОПЕРА. ХРОНИКИ УБОЙНОГО ОТДЕЛА».

НТВ

07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
10.05 «НАШЕ ВСЕ!»
11.00 «СЕГОДНЯ»
11.20 «ОСОБО ОПАСНЫ»
11.55 Т/С «ВСЕ ВКЛЮЧЕНО»
12.55 «ДВЕ ПРАВДЫ»
14.00 «СЕГОДНЯ»
14.30 Т/С «АВТОНОМКА»
15.30 Т/С «СИНДИКАТ»
16.30 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
17.00 «СЕГОДНЯ»
17.20 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
КАНАЛ БГТРК
19.35 «ГУЛАМТА»
КАНАЛ НТВ
20.00 «СЕГОДНЯ»
20.40 Т/С «АВТОНОМКА»
21.45 Т/С «СИНДИКАТ»
22.45 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»

23.00 «СЕГОДНЯ»
23.40 Т/С «ЖИЗНЬ И СМЕРТЬ ЛЕНЬКИ ПАНТЕЛЕВА»
01.35 «ВСЕ СРАЗУ!»
02.05 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
04.00 «КРИМИНАЛЬНАЯ РОССИЯ»
04.25 «КОМА: ЭТО ПРАВДА»
05.10 Т/С «ВЕРНИКА МАРС-2»
05.55 Т/С «ЛЮБОВЬ ВДОВЦА-2»
06.35 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»

Ариг Ус

07.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
07.25 «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»
07.30 «С УТРА ПОЛЕЗНО»
08.15 «ЖИЗНЬ С «УЮТОМ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
08.25 «ГЛОБАЛЬНЫЕ НОВОСТИ»
08.30 М/С «ДИКАЯ СЕМЕЙКА ТОРНБЕРРИ»
08.55 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
09.20 МАМИНА АЗБУКА
09.35 НАШИ ПЕСНИ. «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
10.00 Т/С «ЗАМУЖ ЗА МИЛЛИОНЕРА»
11.00 «ГОЛЫЕ СТЕНЫ»
12.00 «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
13.00 «ЖИЗНЬ, ПОЛНАЯ РАДОСТИ»
13.30 М/С «ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ»
14.00 «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»
14.05 «ЛЮБОВЬ И ТАЙНЫ САНСЕТ-БИЧ»
15.05 «ДЕНЬГИ НА ПРОВОДЕ»
15.40 «МАЛЕНЬКИЙ НИККИ». «ЖИЗНЬ С «УЮТОМ»
18.00 ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО
18.30 М/Ф «ЗНАКИ ЗОДИАКИ». «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»
18.45 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
19.00 «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ». «ЖИЗНЬ С «УЮТОМ»
20.00 «БУДНИ»
20.25 «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»
20.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА. «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
21.00 «ВСЕ ТАЙНЫ «ДОМА-2». «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»
22.00 «ДОМ-2. ОСЕНЬ = ЛЮБОВЬ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
23.30 Х/Ф «КРОКОДИЛ ДАНДИ В ЛОС-АНДЖЕЛЕСЕ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ

22.45 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ
23.00 «СЕГОДНЯ»
23.40 «К БАРЬЕРУ!»
00.50 Т/С «ЖИЗНЬ И СМЕРТЬ ЛЕНЬКИ ПАНТЕЛЕВА»
02.50 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
04.40 «КОМА: ЭТО ПРАВДА»
05.10 Т/С «ВЕРНИКА МАРС-2»
05.55 Т/С «ЛЮБОВЬ ВДОВЦА-2»

Ариг Ус

07.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
07.30 «С УТРА ПОЛЕЗНО»
08.15 «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
08.25 «ГЛОБАЛЬНЫЕ НОВОСТИ»
08.30 «ЖИЗНЬ С «УЮТОМ»
08.35 М/С «ДИКАЯ СЕМЕЙКА ТОРНБЕРРИ»
08.55 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
09.20 ВАШИ ДЕНЬГИ
09.35 НАШИ ПЕСНИ
10.00 Т/С «ЗАМУЖ ЗА МИЛЛИОНЕРА»
11.00 НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ
12.00 «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
13.00 «ЖИЗНЬ, ПОЛНАЯ РАДОСТИ»
13.30 М/С «ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ»
14.00 «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»
14.05 «ЛЮБОВЬ И ТАЙНЫ САНСЕТ-БИЧ»
15.00 «ДЕНЬГИ НА ПРОВОДЕ»
15.55 Х/Ф «КРОКОДИЛ ДАНДИ В ЛОС-АНДЖЕЛЕСЕ». «ЖИЗНЬ С «УЮТОМ»
18.00 ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО
18.30 М/Ф «ЗНАКИ ЗОДИАКИ». «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»
18.45 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
19.00 «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ». «ЖИЗНЬ С «УЮТОМ»
20.00 «БУДНИ»
20.25 «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»
20.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА. «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
21.00 «КЛУБ БЫВШИХ ЖЕН». «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»
22.00 «ДОМ-2. ОСЕНЬ = ЛЮБОВЬ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
23.30 Х/Ф «ДЖИННА ВЫЗЫВАЛИ?»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ

18.00 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
19.00 НОВОСТИ
19.20 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
20.00 ПОЛЕ ЧУДЕС
21.00 Т/С «СЕСТРЫ ПО КРОВИ»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.25 «САМИ ВЕСЕЛЫЙ КОНЦЕРТ»
00.50 Х/Ф «СТЕПФОРДСКИЕ ЖЕНЫ»
02.40 Х/Ф «ДИКИЕ ШТУЧКИ»
04.40 Х/Ф «ГОРЕЦ. ПОСЛЕДНЕЕ ИЗМЕРЕНИЕ»

РОССИЯ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ»
КАНАЛ БГТРК
07.45, 08.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
08.15, 09.15 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
09.45 «ГУЛАМТА»
10.05 МУНХЭЗУЛА
10.25 ПРОГРАММА МОНГОЛЬСКОГО ТЕЛЕВИДЕНИЯ
КАНАЛ РТР
10.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
11.00, 12.50 «ОПЕРА. ХРОНИКИ УБОЙНОГО ОТДЕЛА». «ЧАСТНЫЙ СЛУЧАЙ»
12.00 ВЕСТИ
КАНАЛ БГТРК
13.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
КАНАЛ РТР

10.45 «МУСУЛЬМАНЕ»
11.00 «ОПЕРА. ХРОНИКИ УБОЙНОГО ОТДЕЛА». «ШАНТАЖ»
12.00 ВЕСТИ
КАНАЛ БГТРК
12.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
КАНАЛ РТР
12.50 «ОПЕРА. ХРОНИКИ УБОЙНОГО ОТДЕЛА». «ЧЕРНАЯ МЕТКА»
13.50 Х/Ф «ХА»
14.00 «ГОРОДОК». ДАЙДЖЕСТ
14.30 «ВСЯ РОССИЯ»
14.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.00 ВЕСТИ
КАНАЛ БГТРК
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
КАНАЛ РТР
15.40 «СУД ИДЕТ»
17.00 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
17.40 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ

Тивиком

07.00 МУЗЫКАЛЬНЫЙ КАНАЛ
07.20 «ПОГОДА»
07.25 «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
07.30 «НАШ ГОРОД». «ЕСТЬ РАЗГОВОР»
07.55 М/С «ГАРГУЛЬИ»
08.20 М/С «ЧТО С ЭНДИ?»
08.40 «РАДИ СМЕХА»
09.00 «НАШ ГОРОД». «ЕСТЬ РАЗГОВОР»
09.25 Т/С «СОЛДАТЫ-10». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
10.30 НОВОСТИ «24». ПОГОДА
11.00 «ЧАС СУДА». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
12.00 «ЧАС СУДА»
13.00 «ЖИТЬ ВКУСНО»
13.30 НОВОСТИ «24». ПОГОДА
14.00 «ДЕНЬГИ ПО ВЫЗОВУ»
15.00 Т/С «ДРУЗЬЯ»
16.00 М/С «ТРИФОНИИ»
16.30 «РАДИ СМЕХА»
17.00 Т/С «ТРОЕ СВЕРХУ»
17.30 Т/С «БРАТЯ ПО-РАЗНОМУ»
18.00 Т/С «СОЛДАТЫ-10»
19.00 «ЗВАННЫЙ УЖИН». ПОГОДА. «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
20.00, 00.00 ЭКСПЕРТИЗА
20.30 НОВОСТИ «24». ПОГОДА
21.00 Т/С «ТРОЕ СВЕРХУ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
21.30 Т/С «БРАТЯ ПО-РАЗНОМУ»
22.00 Т/С «СОЛДАТЫ-10»
23.00 «КРАСАВИЦЫ И УМНИКИ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ». ПОГОДА
00.30 НОВОСТИ «24»
01.00 «МИСТЕР БИЧ»
01.15 Т/С «ДРУЗЬЯ»
01.50 «ДЕНЬГИ ПО ВЫЗОВУ»
06.00 Т/С «БАНДА БЫСТРОГО ДЬЯВОЛА»
06.45 М/Ф «КАРАНДАШ И КЛЯКСА - ВЕСЕЛЫЕ СОХОТНИКИ»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЬЯ»
07.30 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
08.00 Т/С «ПЕТЯ ВЕЛИКОЛЕПНЫЙ»
09.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.28 «НАСТРОЕНИЕ»
09.30 Т/С «ВСЕ СМЕШАЛОСЬ В ДОМЕ...»
11.30 Х/Ф «СЕМЕЙКА АДДАМС»

Тивиком

07.00 МУЗЫКАЛЬНЫЙ КАНАЛ
07.20 «ПОГОДА»
07.25 «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
07.30 «НАШ ГОРОД». ЭКСПЕРТИЗА
07.55 М/С «ГАРГУЛЬИ»
08.20 М/С «ЧТО С ЭНДИ?»
08.40 «РАДИ СМЕХА»
09.30 Т/С «СОЛДАТЫ-10». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
10.30 НОВОСТИ «24». ПОГОДА
11.00 «ЧАС СУДА». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
12.00 «ЧАС СУДА»
13.00 «ЖИТЬ ВКУСНО»
13.30 НОВОСТИ «24». ПОГОДА
14.00 «ДЕНЬГИ ПО ВЫЗОВУ»
15.00 Т/С «ДРУЗЬЯ»
16.00 М/С «ТРИФОНИИ»
16.30 «РАДИ СМЕХА»
17.00 Т/С «ТРОЕ СВЕРХУ»
17.30 Т/С «БРАТЯ ПО-РАЗНОМУ»
18.00 Т/С «СОЛДАТЫ-10»
19.00 «ЗВАННЫЙ УЖИН». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
ПОГОДА
20.00 «НАШ ГОРОД»
20.25 «РАДАР-СПОРТ»
21.00 Т/С «ТРОЕ СВЕРХУ»
21.30 Т/С «БРАТЯ ПО-РАЗНОМУ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
22.00 Т/С «СОЛДАТЫ-10»
23.00 «СУПЕРНЯЯ». «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
00.00 НОВОСТИ «24». ПОГОДА
01.00 «МИСТЕР БИЧ»
01.15 Т/С «ДРУЗЬЯ»
01.50 «ДЕНЬГИ ПО ВЫЗОВУ»
06.00 Т/С «БАНДА БЫСТРОГО ДЬЯВОЛА»
06.45 М/Ф «КТО ПЕРВЫЙ?»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЬЯ»
07.30 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
08.00 Т/С «ПЕТЯ ВЕЛИКОЛЕПНЫЙ»
09.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.28 «НАСТРОЕНИЕ»
09.30 Т/С «ВСЕ СМЕШАЛОСЬ В ДОМЕ...»
10.30 Х/Ф «КОРОТКОЕ ДЫХАНИЕ»
12.30 Т/С «НЕ РОДИСЬ КРАСИВОЙ»

СТС - БАЙКАЛ

06.00 Т/С «БАНДА БЫСТРОГО ДЬЯВОЛА»
06.45 М/Ф «КТО ПЕРВЫЙ?»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЬЯ»
07.30 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
08.00 Т/С «ПЕТЯ ВЕЛИКОЛЕПНЫЙ»
09.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.28 «НАСТРОЕНИЕ»
09.30 Т/С «ВСЕ СМЕШАЛОСЬ В ДОМЕ...»
10.30 Х/Ф «КОРОТКОЕ ДЫХАНИЕ»
12.30 Т/С «НЕ РОДИСЬ КРАСИВОЙ»

13.30 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЬЯ»
14.00 М/С «СМЕШАРИКИ»
14.05 М/С «ВОКРУГ СВЕТА ЗА 80 СНОВ»
14.30 М/С «САМУРАЙ ИКС»
15.00 М/С «ГОДЗИЛЛА»
15.30 М/С «ТОМ И ДЖЕРРИ»
16.00 Т/С «КОМИССАР РЕКС»
17.00 Т/С «ПЕТЯ ВЕЛИКОЛЕПНЫЙ»
18.00 Т/С «ЗАЧАРОВАННЫЕ»
19.00 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
19.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ. ПОГОДА
19.58 «НАСТРОЕНИЕ»
20.00 Т/С «ВСЕ СМЕШАЛОСЬ В ДОМЕ...»
21.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
21.30 Х/Ф «КОРОТКОЕ ДЫХАНИЕ»
23.30 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
00.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ. ПОГОДА
00.28 «НАСТРОЕНИЕ»
00.30 ДЕТАЛИ
01.30 Т/С «ГОСПИТАЛЬ «КОРОЛЕВСТВО»
02.15 Т/С «НОВАЯ ЖАННА Д'АРК»
03.45 Т/С «ДОРОГАЯ, Я УМЕНЬШИЛ ДЕТЕЙ»

ДТВ

09.30 М/Ф
10.55, 22.55 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
11.30, 18.25 «КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ». ГЕННАДИЙ БЕЛОВ
11.55 «НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА»
12.00 ТЕЛЕМАГАЗИН
12.30 «КАРДАННЫЙ ВАЛ +»
12.55 Х/Ф «ЗАТЕРЯННЫЕ В АНТАРКТИДЕ»
15.00 Т/С «РЫЦАРЬ ДОРОГ»
16.00 Т/С «ДЕТЕКТИВ НЭШ БРИДЖЕС»
17.00 «КАЛАМБУР»
17.30 М/Ф
18.55 Х/Ф «ВЫЙТИ ЗАМУЖ ЗА КАПИТАНА»
21.00 «ЧЕМПИОНАТ АНЕКДОТОВ»
22.00 Т/С «РЫЦАРЬ ДОРОГ»
23.25 «КАЛАМБУР»
00.30 «ОСТОРОЖНО, АФЕРА!»
01.00 Т/С «С.С.1. МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ ЛАС-ВЕГАС»
02.00 Т/С «ЛАС-ВЕГАС»
03.00 «КАРДАННЫЙ ВАЛ +»
03.30 «ДЕВУШКИ В БИКИНИ»
04.00 Т/С «СТРОГО НА ЮГ»
04.55 НОЧНОЙ КЛУБ
05.55 Х/Ф «ГДЕ 042?»
07.05 КАК ХОРОШО БЫТЬ ЗВЕЗДОЙ
07.50 «ДЕНЬГИ С НЕБА»
08.00 МУЗЫКА НА ДТВ

13.30 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЬЯ»
14.00 М/С «СМЕШАРИКИ»
14.05 М/С «ВОКРУГ СВЕТА ЗА 80 СНОВ»
14.30 М/С «САМУРАЙ ИКС»
15.00 М/С «ГОДЗИЛЛА»
15.30 М/С «ТОМ И ДЖЕРРИ»
16.00 Т/С «КОМИССАР РЕКС»
17.00 Т/С «ПЕТЯ ВЕЛИКОЛЕПНЫЙ»
18.00 Т/С «ЗАЧАРОВАННЫЕ»
19.00 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
19.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ. ПОГОДА
19.58 «НАСТРОЕНИЕ»
20.00 Т/С «ВСЕ СМЕШАЛОСЬ В ДОМЕ...»
21.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
21.30 Х/Ф «КОРОТКОЕ ДЫХАНИЕ»
23.30 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
00.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ. ПОГОДА
00.28 «НАСТРОЕНИЕ»
00.30 ДЕТАЛИ
01.00 Т/С «ГОСПИТАЛЬ «КОРОЛЕВСТВО»
02.20 Т/С «НОВАЯ ЖАННА Д'АРК»
03.50 Т/С «ДОРОГАЯ, Я УМЕНЬШИЛ ДЕТЕЙ»

ДТВ

10.55 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
11.30, 18.25 «КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ». СТАНИСЛАВ ЖУК
11.55 «НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА»
12.00 ТЕЛЕМАГАЗИН
12.30 «КАРДАННЫЙ ВАЛ +»
12.55 Х/Ф «ЗАТЕРЯННЫЕ В АНТАРКТИДЕ»
15.00 Т/С «РЫЦАРЬ ДОРОГ»
16.00 Т/С «ДЕТЕКТИВ НЭШ БРИДЖЕС»
17.00 «КАЛАМБУР»
17.30 М/Ф
18.55 Х/Ф «ВСЕГО ОДНА НОЧЬ»
20.55 «НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА»
21.00 ШОУ РЕКОРДОВ ГИННЕССА»
22.00 Т/С «РЫЦАРЬ ДОРОГ»
22.55 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
23.25 «КАЛАМБУР»
00.00 «ОСТОРОЖНО, АФЕРА!»
01.00 Т/С «С.С.1. МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ ЛАС-ВЕГАС»
02.00 Т/С «ЛАС-ВЕГАС»
03.00 «КАРДАННЫЙ ВАЛ +»
03.30 «ДЕВУШКИ В БИКИНИ»
04.00 Т/С «СТРОГО НА ЮГ»
04.55 НОЧНОЙ КЛУБ
05.55 Х/Ф «ВЫЙТИ ЗАМУЖ ЗА КАПИТАНА»
07.20 КАК ХОРОШО БЫТЬ ЗВЕЗДОЙ
07.45 «В ЗАСАДЕ»

Я бы назвал Есугея СЫНДУЕВА человеком, в известном смысле, парадоксальным, непредсказуемым. Богатый внутренний мир поэта, совсем нехарактерный для агинца горячий темперамент, огромная энергетика требуют своего самовыражения. Видимо, в такие моменты Есугею тесно в рамках поэзии, и он смело устремляется в другие области искусства.

Мы помним, как стремительно ворвался в бурятскую поэзию Есугей Сындуев, встав сразу же в ряд самых маститых.

Я не буду останавливаться на биографии поэта, тем более она хорошо известна любителям поэзии. Просто добавлю несколько штрихов. Он является выходцем из улуса Тугчин (ныне русский лад его часто называют Тогчин) из степной Аги. Происходит он из древнего монгольского народа - олонских хамниганов, из среды которых вышло много выдающихся бурятских деятелей. Скорее всего, улус Есугея носит родовое имя его предков. Ведь тугчины (как утверждают некоторые исследователи, они происходят от знаменосцев Чингисхана) оставили свое имя на обширных пространствах Евразии, куда ступали копыта монгольских коней.

А вырос Есугей в Прибайкалье. Поэтому неудивительно, что он свои стихи пишет на русском. Стихи он начал писать очень рано. И в 10-летнем возрасте отправлял их в «Пионерскую правду».

Он относится к редкому племени поэтов, исповедующих философскую лирику. В русской поэзии это направление идет от Тредиаковского. Вершиной этого жанра является великий русский поэт Тютчев, у кого монгольские корни.

Учитель Есугея, руководитель поэтического семинара на Высших литературных курсах Юрий Кузнецов, тоже относился к этой касте избранных.

Как ни странно, первые поэтические сборники Есугея Сындуева увидели свет довольно поздно. Первый его сборник «Затянувшееся мгновение» увидел свет в 1987 году. Его выпустило издательство «Священный Байкал». В этом же издательстве выходит следующий сборник Есугея Сындуева (1987 г.) «Под Вечным Синим Небом».

Тут, думаю, очень уместно привести стихотворение Есугея Сындуева «Мать - лебедь». Мать - лебедь является тотемом хори-бурятов и хонгодоров, образующих наряду с булагатами и эхиритами костяк бурятской нации.

МАТЬ - ЛЕБЕДЬ

Лебедь в синеве,
Птицы белые в синеве.
Манит, как лебедей,
Вечно Синего Неба высь,
Манит к себе людей,
Что от Лебедей родились.
Лебедь белая, говорят,
Прародительница бурят.
Брызгаю молоко -
Лебеди вновь летят

ных затруднений не смог ее издать в Улан-Удэ.

Помог счастливый случай. В 2000-м году я был на юбилее Сергея Есенина (105-летие со дня его рождения). Читал свои стихи. Мои стихи понравились искушенной публике и Оргкомитету Есенинского Фонда. Мне предложили издать сборник стихов. Поскольку сроки поджимали, я предложил Фонду Сергея Есенина издать вместо сборника драматическую поэму «Легенда о хонгодорах». В издании книги, помимо Фонда С.Есенина, большую

помощь оказал депутат Госдумы Бато Семенов, который всегда поддерживал и поддерживает меня.

Должен сказать, что в написании поэмы большую, неоценимую помощь оказал шаман из хонгодоров Семен Тулутеевич Баиров, избавивший поэму от многих непростительных ошибок. Такова вкратце история написания этой поэмы, которая разошлась в Рязани, Москве, Иркутской области, Усть-Орде и Бурятии.

Поэма Есугея Сындуева «Ле-

Личность

«БРЫЗГАЮ МОЛОКО - ЛЕБЕДИ ВНОВЬ ЛЕТЯТ...»

Лебеди высоко,
Провожает полет их
Долгий мой взгляд.
Нежат в лучах бока
Белоснежные облака.
С неба к земле летит
Стая белых лебедей,
Крыльями оградят людей.
Может, Лебедь - она
(как знать?)
Всем живущим на свете
мать.

Брызгаю молоко -
Лебеди вновь летят
Лебеди высоко,
Провожает полет их
Долгий мой взгляд.

Всероссийскую известность Есугею Сындуеву принесла его поэма «Легенда о хонгодорах». Я задаю вопрос поэту:
- Есугей! Ты как-то стремительно ворвался в ряды самых выдающихся поэтов Бурятии. Расскажи, пожалуйста, вкратце, как ты шел к своей поэме «Легенда о хонгодорах»?

История эта, в самом деле, интересная. В 1989 году наш известный композитор Анатолий Андреев предложил одному молодому, подающему надежды поэту написать поэтическое либретто к задуманной им опере «Легенда о хонгодорах» по роману Африкана Бальбурава «Поющие стрелы».

Дело затянулось. И в 1996 году Минкультуры РФ предложило мне написать поэму на эту тему. Я написал эту поэму, но в силу понятных финансо-

помощь оказал депутат Госдумы Бато Семенов, который всегда поддерживал и поддерживает меня.

Должен сказать, что в написании поэмы большую, неоценимую помощь оказал шаман из хонгодоров Семен Тулутеевич Баиров, избавивший поэму от многих непростительных ошибок. Такова вкратце история написания этой поэмы, которая разошлась в Рязани, Москве, Иркутской области, Усть-Орде и Бурятии.

Поэма Есугея Сындуева «Ле-

ям, все еще бытующим в бурятском народе. Я считаю, что в хонгодорах ярко выражены наиболее импонирующие мне черты нашего народа. И после этой поэмы многие мои закаменские и тункинские друзья стали называть меня «почетным хонгодором». Отсюда пошла путаница в отношении моего происхождения.

Не зря говорят, что талантливый человек талантлив во многих областях. Искусство кино давно привлекало Есугея Сындуева своим синтетическим

характером. Он считает, что в Бурятии развиты все виды искусств и литература, которые позволяют создавать в республике полнометражные художественные фильмы. Язык кино достоин миллионам. Это очень важно в эпоху перемен.

Я спрашиваю у Е.Сындуева:
- Есугей, вот ты создал Артстудию «Хунну-фильм». Каковы планы, связанные с «Хунну-фильмом»?

- У «Хунну-фильма» большой портфель проектов. У нас богатый материал для создания цикла документальных фильмов об этнической Бурятии, включая Агу и Усть-Орду, являющимися двумя крыльями нашего народа. Хотим поставить фильм на современную молодежную тему. Вкратце, это - история любви русского и бурятки, так сказать, «Вест - Сайдская история по - улан-удэнски». Свои молодые жизни они приносят на алтарь большой Любви.

- Любители поэзии и наши читатели хотят знать, над чем ты сейчас работаешь?

- Пишу стихи. Собираюсь выпустить большую книгу, где соберу свои поэзию, прозу и драматургию.

Философской лирике Есугея Сындуева близка поэзия великих поэтов Танской эпохи Ли Бо и Ду Фу.

Свой небольшой очерк хочу завершить стихотворением Есугея Сындуева «Морин-Хуристка»:

Зачарован я красавицей
играющей,
Так играли в самой древней
старине.

В пальцах тоненьких
Смычок зажат порхающий
И скользкий

по тоскующей струне.
Морин-хур ведет мелодию
старинную,
Стонут нервы звучных струн
волосных,

И зовет, зовет в седую
и полынную
и обычаев иных.

Чем протяжней этот зов,
Чем нота длительней,
Тем печальнее ловлю я
каждый звук,
Чем пронзительней печаль,
Тем выразительней
Каждый фест
Текущих с плеч
Девичьих рук.

Бато-Доржо СОДНОМОВ.

ДҮРБЭН ШУГАМ ДҮРИМУҮД

Цыбикжап НАЙДАНОВ

Буул сагаан үбгэд бүхэн
Булгадаа адли байха аргагүй.
Үлүү харадаг зарим нэгэн
Үлэн шанартай байжа магадгүй.

Туйлай бэрхэшээл дабажа гарагша
Туһа хүргэжэнь дамжаггүй.
Таалуулжа, эрхэлжэ ходо ябагша
Ташаа туланги байжа магадгүй!

Эсэн бодолто үүдэ татабал,
Сээртэй үгэ саража мордодог.
Мундуу тэнэг боогоно алхабал,
Мухар бодолоор мүшхэжэ зобоодог.

Амандаа шэбшүүртэй мяхаар жүрөөдэжэн
Ара долоотор шагаажа буудаба.
Инзагандаа яарахан эмэ гүрөөнэн
Иргашанай гарые шуһаараа будаба.

Бэлээр олодон жаргал, ута наһагүй
Бэлшээрин хошор - дураншэнги амгагүй.
Оёортон хүртээр, бодожо үзэхэ хэрэгтэй
Ородосын найгаар олодон байхдаа хэшэгтэй.

Ула доогуур гулдага хорон могойһоо
Урал, аманай хараал үгэ муухай бшуу!
Улин татажа хусадаг нохойтой
Уйлан нагад гэгэхэ тухайсуу.

Тухаараа өөрыгөө магтааша
Туулган хүндэ ашаан,
Туһа хүргэхөө забдааша
Тулиһан сагта аршаан.

Уран үгын дуушан
Ухаан, бодолой ендэр,
Уулын суурьян буушан
Улаан шуһанай мундэр.

Элдэб арга мэхээр баяжахан
Энхэ жаргалай зөөри бэшэ.
Угаа ехээр бүдүүрэн марьяажахан
Ута наһанай нөөсэ бэшэ.

Уһан хэды тунгалагшые наа,
Уларил хүйгэндэ мүльһэн болодог.
Ухаан хэды сэсэншые бол,
Ужаг архиншан мунхаг олодог.

Хара сагааниие нэгэ тогоондо худхажархёдо,
Хамагнаа сэсэндэ бээз найрхадаг мундуу,
Халбага соогоо хатуу, зөөлнине ухажархёдо,
Хазыхынаа урахаана хайратай, угаашые намдуу.

Ухибүүн багадаа наадажа тэнжэһэн,
Үетэн нүхэдни холодон мордоно.
Үбсүү ёборжо байдалаа шэнжэһэн
Өөрымни ээлжээн үзэлдэ ороно.

Хэлэ амаяа хадханаана,
Хэды унда шудханаана,
Хэлэхэ хүнине олоогүйб,
Хэншые өөрөө голоогүйб.

Хэды самса хэлэгжэ,
Хэрэгһээ гаргажа халганаана

Тоолоһон үбгэниие золгоогүйб
Толгой һонор болгоогүйб.

Холуур тойрон гороолжо,
Хобой замаар хатараагүйб.
Түрэл хэлэм жороолжо,
Түүхэлэн хөөржэ хашараагүйб.

Зөөрийн хойноһоо зүдхэжэ,
Зүрхээз юундэ мартанаб даа?
Зүрхэн шэнги зөөридэ
Зүг бүхэндэ зальбарнаб!

АРХИИН АРБАН ГУРБАН

1. Аласайнгаа харгын жолооо
Алдажа яахадаа тулинабши?
Архиин арбан гурбые
Амандаа юундэ уянабши?
2. Ханшар соогоо унтуулаад,
Хараал эдһинээ дараарай!
Хара архида шудхуулаад,
Харайжа гарахадань баряарай!
3. Эрижэ абаһанаа мэлзэдэг,
Эдижэ садахадаа галзуурдаг.
Нюуртаа зузаан архатан
Нютаг бүхэндэ зайгуултадаг.
4. Ажалайм салин мунгэн.
Абажа байхдаа хүнгэн.
Нөөсэлхыншые аргагүй.
Нүхэднишые гарзагүй.
5. Залгидаг архин хатууда
Залуу нүхэдэй һогтууда.
Урал, аманы шулгархай,

6. Балгадаг архиин хатууда
Баабай, эжын һогтууда,
Гутахаһаа байха
Гуйбалзажа байха.
7. Урда зүгэй һалхин
Уулын модо найгуула.
Уунхай һогтуу һамган
Улад зониие гайхуула.
8. Гэшхэжэ ябадаг газарын
Гэдэргэ, урагшаа долгила.
Гэртээ орохо шадалын
Гэшхүүр, боогоһоо һолжорно.
9. Дүүрэн духаряа барюулахдам,
Дули болоод хүнтэрнэ.
һолонго зураад харуулахдам,
һохор мэтэ үнгэрнэ.
10. Орожо ерэхэдэм архитай
Озохо, таалахаар забдааша,
Ошоһон хойном гарзатай
Олиг мундуу халаабши.
11. Ганса аяга сай уугаад,
Гаража ошохо забдаба.
Ганса аяга архи тудхаад,
«Гарга үшөө» - ганирба.
12. Ууһан архин халажа,
Уураг тархин бусалба.
Ухаан, бодолын һамаржа,
Уураг, манаар хубсалба.
13. Архи уужа һогтоһондоо
Айлаар зайжа зүүхэйлнэ,
Эрэ, эмзэе холбоһондоо
Эшэхэ нюургүй түүхээрнэ.

Шэнжэлэл, шүүмжэлэл

ТОХЁОЛГОН - эртэ урда сагай буряадуудай ханамжа, бодом-жоор мүшэдэй болон бусад тэнгэрийн зүйлнүүдэй бэе бээдэ дүтэлхэдэ, хуйлган, барагар, шуургатай уларил байгаалида тогтодог гэжэ тоолодог байгаа. Хэрбээ жэл соо нимэ ушарнууд оло дахин тохёоодобол, тэрээн бүхэн өөрын ямар нэгэ удхатай байхан юм («Буряад зоной урданай нуудал байдалай тайлбари толи», Улаан-Үдэ, 2004 он).

ПАПАНСАГ - юумэнэй нэрэ. «Парпагар» гээн үгэһөө эхитэй.

XX зуун жэлэй литература хадаа хүн түрэлтэнэй оюун ухаан бодолай янза түхэнүүдэй залан шууд байгууламжа болон гэжэ хэлэмээр байна (онсолходо, экзистенциальна, диалогическа, шажан мүргэлэй, мифологическа, политизированнэ гэжэ мэтэ). Эдэ бүгэдэ, нэн түрүүн, уран зохёолшодой хараа бодол соо бээлээ, гол удхаяа олодог гэшэ.

Цыдып Балданович Цырендоржиев - онсо өөрын хараа бодолтой, арга шадабаритай буряад литературы шэнжэлэлгын гурбадахи долгиной бэлгитэй түлөөлгшэ мүн. «Тохёолгон», «Папансаг» гэжэ хоёр туужа соогоо энэ автор экзистенциальна уналгын ойлгосые оруулжа шадаа, тиигэжэ хүн түрэлтэнэй моральна уналгы дүүрэн хэмжээгээр харуулжа шадаа гэжэ хэлэхэ бүри мүнэн эрхэтэйбди.

Филологин эрдэмэй доктор Саян Жимбиевич Балдановай ханамжаар, «Цыдып Цырендоржиевай туужа буряад литературыа детективнэ жанр хүгжөөнэ. Тэрээн соонь эхэ зохидоор үнгэрхэн саг болон мүнөө үе, криминальна үйл хэрэг болон мүнөө хахын дэлгүүрэй харилсаанууд тааралдуулагдаа. Манай литературыа иимэ хурса сюжеттэй зохёолнууд ехэшы олон бэшэ...»

«Тохёолгон» гэжэ туужа соо литературыа ходо шахуу хэрэглэгдэдэг үйл хэрэг - хүнэй баяжахын тулада эрмэлээл хэрэглэгдэнэ, гол геройнуудые моралин талаһаа таарашагүй юумэ хэхиен «идхана» гэжэ хэлэмээр байна. Хүниие хороолог, илангаяа монгол хэлтэ фольклорто, мүн литературады хэрэглэгдэдэггүй шахуу үйл - түрэлхидөө алагатай ушарнабди. Энэ ушарта Даширабдан Батожабайн «Төөригдэнэн хуби заяан» гэжэ романай гол герой Аламжые дурдажа боломоор байгаа. Гэбшы энэ үйл хэрэгтэ, тэрэ аффектэ байгаа гэжэ онсолоё.

Туужын гол герой Дандарай эсэгэ Самбад эрхэтэнэй дайнай үедэ харгы дээрэ гаража, тэндэ ошоһон, гараһан зоние тоножо, дүтхнөө зондо барагаар байлгын эрхим, хайн үндэнэ нуури табижа шадаһан байгаа. Тиихэдэ өөрынгөө ерээдүйе, хүбүүнэйнгээ, хамганайнгаа ерээдүйе эрид муу болгоно гэжэ туужа сооһоо ойлгонобди. Нүүдэндэ Самбад Сэжэмаагай түрэлхидые алана. Харин тэдэ яһала баян, гирганса басагандаа айхабтар дуратай зон байгаа гэжэ тэмдэглэе.

«Нууһаншанин байхан үндэр, тэгшэ, гоё бээтэй Самбадһаа хээлитэй болошоод байхадаа, яатараа улаа нэм даа? Баабай эжы хоёртоёо хөөрлөөд туршаха гэхэдэнэ, одоо ухаа мэдээ алдаа бээлэй. Түрэл гэрһэн нанмуула болоод байхадаа, Сэжэмаа яаха байгаа? Самбадай гэгтэ тэрэ муу муухай хэрэг хэе гээд дурадахадаан, энээндэнэ хайшаагаар хандаха байһанаа тодорүүлжа ядан, яһалал бодоод

үзөө, иишэньшы, тиишэньшые табин, ханаа үнөөндэ абтаа, һэшхэлээ хэрюулхэ, түрэнэн эхэ, эсэгэмни гүб даа гээд арсаха һэдэлгэ гаргаа. Теэд эдэ бүгэдэнһөө хуби заяанайнгаа сэхэ дулдыдаха байһан хадан юм гү - зүрхэ сэхьхэлээрээ ехээр ханаагаа зобоошыгү бээ аал даа...» («Тохёолгон», «Байгал» сэтгүүл, № 5-6, 1996-1997 онууд).

Энэ хуби уншаад байхадаа, гол геройнуудай моральна уналгын хэр гүнзэгы байһаниие ойлгожо, хайн байхын, гэдэхээ сэдхалан байхын тулада юушые хэхэ байна даа гэжэ тобшолнобди.

ЗАНШАЛТА БОЛОН ЗАНШАЛТА БЭШЭ ЦЫДЫП ЦЫРЕНДОРЖИЕВАЙ ЗОХЁОЛНУУД

Тиигээд эндэ экзистенциализм гэшэ юун бэ гэжэ тобшохонооршые һаа, харуулаха ёһотойбди гэжэ хананаб. Тэрэ хадаа зуун табин жэлэй саана датска пастор, философ Сёрен Кьеркегорэй хүдэлмэринүүд соо анха түрүүшынхие эхие абажа, тэрэ саһаа хойшо дэлхэй дээгүүр үргэнөөр тараһан байха юм.

«Хэрбээ манай бэшэһэн литературна хүдэлмэринүүд соо аймхай, нула, зарим ушарта муу зоние харуулнат гэжэ гэмнээ һаань, юун гэжэ харюусаха байнабди гэхэдэ, тэдэ зоний тиимэ аймхай, нула, муу байһаниинь энэ гэмнэлгын шалтаган болоогүй байна. Хэрбээ Эмиль Золя мэтээр тэдэ зон угайнгаа ёһоор, эсбестын, тойроһон оршоной, органическа болон психическэ байдалаараа нимэнүүд байжа болоо, байгаа гээ һааннай, гэмнэгшэднай ханаагаа амаржа, иигэжэ хэлэхэ нэн: «Бидэнэр иимэбди, яахыншы аргагүй!»

Гэбшые экзистенциалист, аймхай амитание зураглан бэшэхэдэ, аймхай хүн аймхай байһанайнгаа түлөө өөрөө ээмтэй, тиимэһээ харюусалгатай, тэрэ аймхай зүрхэтэй, уушхатай, уураг тархитай хадаа аймхай байнагүй ха юм гэнэ. Тэрэ хадаа физиологическа байгууламжаараа бэшэ, харин өөрыгөө аймхай амитан болгодог шуу. Илангаяа хэһэн хэрэгүүдээрээ...

Аймхай темперамент гэжэ байдаггүй. Тэрэ хадаа нула, нервическэ, эдэбхитэй бэшэ, эдэбхитэй байдаг. Гэбшые нула хүн заал һаа, аймхай байдаггүй. Юуб гэхэдэ, аймхай ябадал хадаа өөрынгөө хэрэгүүдһээ арсаһанһаа гү, али ямар нэгэ хубиһаань арсажа сугариһанһаань гарана ха юм. Тиимэһээ хүн гэшэ иимэ юумэ хэһэнэ мэдэржэ, аймшагтай айдаһа мэдэрнэ, юуб гэхэдэ, аймхай байһанаа ойлгоно бшуу. Тиимэһээ аймхайгаар гү, али герой боложо түрэдэг байһабди гэжэ ханана.

«Эрхэ сүлөөгэй харгынууд» гэжэ ном соо бэшгэдэнэй ёһоор нула зоние хайшан гээд герой болгохо болоно? Энэ ханамжа анхарал хандуулаар бэшэ болоно. Юуб гэхэдэ, хүн хадаа герой болон түрэнэ гэжэ тоолодог зон иигэжэ асууһан байна бшуу. Тиигэжэ хүн түрэлтэн тон нимээр бодохо дуратай нэн. Юуцдэб гэхэдэ, тон иимэ юм һаань, аймхай түрөө хадаа юушые хубилгажа бирахагүйт. Хэрбээ герой боложо түрөө һаа, тиигээдэ бүхы наһан

соогоо герой зандаа, халташые хубилангүй ябахат!

Аймхай хүн өөрыгөө аймхай болгоно, герой хүн өөрөө герой болоно гэжэ экзистенциализм батална. Тиимэһээ аймхай ябадал гаргаһан хүн аймхай бэшэ болохо арга боломжотой, харин герой бэшэ болохо юрэндэгтэй.

Экзистенциализм хадаа хүниие пессимис гү, али хайн талаһаа ганса харана бэшэ, тиимэһээ экзистенциализм хадаа оптимистическэ хургаал болоно. Юуб гэхэдэ, хүнэй хуби заяан өөр соонь байна бшуу.

Иимэ талаар абаад харахада, хүнэй аюул ухаан бодолай шэжэ, шанар, түхэл, маяг уран хайханай литературыа бодото бээлээ олодог. Тиимэһээ экзистенциальна философиин эгээл бодотоор, элээр зохёохы ажалдан тодорһон зоний нэрэнүүдые эндэ дурдаха хэрэгтэй гэжэ ханана.

Тиигэбэл, С.Кьеркегор, Ф.Тютчев, Л.Толстой, Ф.Достоевский, А.Шопенгауэр, Ф.Ницше, Ф.Кафка, А.Белый, Л.Андреев, В.Маяковский, М.Цветаева, О.Мандельштам, А.Платонов, М.Горький, Ф.Сологуб, Ж.П.Сартр, А.Камю, И.Бунин, В.Набоков, Г.Иванов, Ю.Мамлеев болон бусадыешы нэрлэхээр байгаа.

Цыдып Цырендоржиев өөрынгөө бодомжонуудта айхабтар бээ баринги, аскетичнэ байха юм. Хүнэй мэдэрлэнүүд зарим зохёолнуудтань бодото хайдалһаа хажуу тээхитэй холбоотой мэтэ, тон иимэл аргаар хаража үзэгдэнэ, харуулагдаа. «Тохёолгоной» болон «Папансагай» поэтика, тэрэнэй хаража, гаргажа байһан зүйльнь хүниие тойроһон оршон гансаараа бэшэ, мүн философско болон шажан мүргэлэй ойлгосонууд тойронхой.

«Би», хүнэһэн, Бурхан, саг, ниигэм, газар, зүйл, нүгшэлгэ, карма гэхэ мэтэ тэрэ тойроһон зүйлнүүд соо байна. Гол геройнуудай хэһэн ябадалнуудые ойлгоходо, туһалха ханаашалгануудые бидэнэр француз философ Ж.П.Сартрай «Экзистенциализм хадаа гуманизм мүн» гэжэ хүдэлмэри соо олонобди.

Философско болон шажан мүргэлэй хэмжүүрнүүд «Би» гэшын Цыдып Цырендоржиевай уран хайханай оршондо хандасые тодорхойлодог байна. Автортай хамтаран зохёолнуудыень уншалга, тэрэнтэй хамта мэдэрлэг, авторай түбие ойлгон абалга, тэрэнэй философско хэлые, өөрын код

ойлгонгүй аргагүй болоно.

«Иихэдээ ямар амитан гэшэбиб? Сухал дундаа юушые хэхэ шолмо гэшэ гүб? Ай, бурхан! Хүниие хороожорхёод, хүнэй ами таһалжархёод, ханаа амарханаар нүхэ малтажа булажархёод, гэртээ оронхой амаржа хэбтэхэш гэжэ бүри һаа хэлээ һаань, иимэ юумэ ухаандаашые оруулахагүй, гомдохо байгаалби. Баабайн ходо хэлэдэгые ногтуу хүнэй хии шашаан гэжэ ханадаг байһамни, тон буруу болоно гү? «Хүниие алаха гэшэшнэ нохойн наадан юм даа, хүбүүми, өөрыгөө абархын гү, али баяжахын, хайнаар ажаһуудаг болохын тулада

мэдэрэлгэтэй тааралдана. Тиигэжэ хүнэй ажаһуулгы шэнээр ойлголгын шэнэ философиин урасхалай бии болоһые Сёрен Кьеркегор сонсохо, үнгэрхэн зуун жэлэй ба мүнөөнэй зуун жэлэй эхинэй хүнэй хараа бодолнууды болон мэдэрлэнүүдые тодорхойлоһон байха юм.

Эдэб түбинүүдтэ ажаһуудаг зоний хараа бодолнууд болон мэдэрлэнүүд ади байжа болохо. Цыдып Цырендоржиевай поэтикийн гол удха ба тэрэнэй шалтагануудтай экзистенциализмын суртал тон ади, этигэлэй болон «Би» гэшын ба шажан мүргэлэй хоорондохы харилсаануудые уран зохёолшын харуулалга тухай би түрүүшынхие эндэ хэлэбэб. Тиихэдэ нэн түрүүн «Тохёолгон» болон «Папансаг» гэжэ туужанууды шэнжэлһэмнай ойлгосотой гэжэ ханана.

Хүн гэшэ ажабайдалай, ажамидаларай бүхы асуудалнуудта, таабаринуудта харюу абажа шадахагүй тула хуби заяан гэхэн ойлгосые гансал өөрөө этигэн абаха болоно. «Библи» соо зураглагдаһан зобоошод болон буддизмын «Джатаканыудай» психоаналитическэ болон каноническа хараа суртал соо хэлэгдэшэ шэнгээр...

Дээрэ дурсагдаһан хоёр туужын гол геройнуудай образой семантика иимэл болоно бшуу. Тиигэжэ тэдэнэр хүнгэн бэшэ зам гаталга, оюун бодолай болбосорол туйлана. Нэгэ ушарта - хоёр үе ба тэдэнэй бии болгоһон эрыюулгэ руу оруулагдаһад, нүгөөдэдэнэ, «Папансагай» эдир геройнуудай психологи ба дотоодын оршоло.

Тиигэжэ фольклорно болон литературна хөөрлэдэгшэтэй авторай харилсаануудые тодорхойлон харуула. Мэдэгдээгүй, мэдэрэгдээгүй юумэнтэй «хөөрлэдэхэдөө», харюу абаха байһандаа халташые этигэнгүй, тэрэндэ хандаха баатай болоһониинь эли. Энээнэ баталхын тулада, «Папансагай» гол геройн хирэ, хирэ түбиһөө холо болоһон мэтэ байдагы ханана.

«Тохёолгоной» болон «Папансагай» гол темэ соо Лев Шестовой экзистенциальна «абьян» дууджа болохо. Үбшэнэй болон зоболонгой урдаһаа хэды эсэргүүсэшые, тэмсэшые һаа, хүн гэшэ хуби загһанай жэншэдгүй, фатальна багһанай «шэмээгүйтэй», зайлашгүй байлгатайн ори гансаараа заабол үлэнэ ха юм.

Зоболон ба зайлашагүй байһаниинь мэдэрлэг энэ наһанай жэншэдгүй зүйл, тиихэдэ политигуудай зондо үгэжэл байдаг найдабаринуудта харша юумэн болоно.

Хүнэй зоболон хадаа тэрэнэй зэмнэ түлөө хэлээлтэ бэшэ, харин тэрэнэй ажамидалгын үндэнэн гэхэн юрэ бусын метафизическэ хуули ба ухаанай арга боломжонуудта нэгэ бага голонгёор авторай хандаһа - эдэ бүгэдые абажа, Цыдып Цырендоржиевай бодолнууд хубин ниидэсые харадаа тогтоож, авторай бодолнууд экзистенциализмын бодомжонуудтай тааралдана гэхэн тобшолол хэмээр.

Баир ШИРАПОВ, БОИН-ой аспирант, «Хэжэнгэ» хониной редактор.

(Үргэлжэлэлын хожом гараха).

Зоболго хадаа хүнэй наһанай заатагүй ушарха ёһотой ушар, тэрэнэй эгээл дээдын дүй дүршэлэй харагдаса боложо, «Бурхантай харгдаса ябадал», хүзэгтэй, мүргэлтэй тодорхой уулзалгада эрмэллэл болон эдэ бүгэдын туйлагдахагүй байһаниинь Цыдып Цырендоржиевай поэтикийн онсо, ходо дабтагдадаг удха мүн. Гадна хайнаар харахада, шалтаганиинь байшана.

Манай Буряад орондой бэлиг талаантай хүнүүд олон. Тэднэй нэгэн хадаа Александр Лыгденов болохоорол болоно. Сэдхэл зүрхэнэйнгөө ульһые уянгада, инаг дуранда зорюулһан залуу уран зохёолшын зохёолнуудын олоной анхарал татадаг болонхой. Юундэ энэ авторые шэлэжэ абаабиди гэхэдэ, «Морин хуур» гэхэн расказуудайн суглуулбари уншахадам, зүрхэ сэдхэлһем долоогоһон, нанаан бодоһем хүлгөөһэн байна.

Шэнжэлэл, шүүмжэлэл

Авто-гуурһанһаатнай Алтан дүһалжа байг лэ. Ажалша зохёолшоднай Арадаа баясажа байг лэ. Тэрэнэй «Тарбаган», «Морин хуур», «Үншэн» болон бусад расказууд 20-ёод онһоо

уһан дээрһээ түймэр эдихэ, түүхээ алдаһан хүниие тэмээн дээрһээ нохой зууха» гэхэн сээсэн үгөөр эхилнэ.

Статья соогоо Сагаатай нютагайхиной урдын бууса тухай бэшэхээрээ, хүн хүйһөөрөө

Бабуевнагай, мүнхэ дурасхаалда зорюулһан байна. Магад, эдэ расказууд соо оруулагдаһан һайхан сэдхэлтэй, ёһо заншалаа сахин, ерээдүйн үетэндэ дамжуулан, Александр Галсан-Нимаевич түрэнһэн һайхан эжынгээ һанал бодоһые, ажабайдалайн хэлтэрхэе харуулжашье болоо. Хүнэй хуби заяан, ажабайдал

Морин хуурай аялга зэдэлһээр

И.Калашниковай нэрэмжэтэ шанда хүртэһэн уран зохёолшо Александр Лыгденовэй зохёохы ажал ябуулга тухай

хургаалнуудта хандаһан лэ байха юм. Энэ үшөө нэгэ онсо шэнжэнь болоно. Мүнөөнэй орёо сагай асуудалнуудта зоной дунда угайнгаа заншалнуудые мэдэхэ хүн бодомжолон, харюу үгжэ шадаха гэжэ бүхы ханаагаараа оролдоно.

«Үншэн» гэжэ расказай уда. Зохёолшын ехэнхи расказуудын олонийтын удхатай, гэрбэшье бултадаа юрын ушарһаа үндэлһэлһэн, хүлгөөтэ ажабайдалай гүн сооһоо үргэн далайса абанан байха юм. «Үншэн» гэжэ расказай уда хараад үзэхэдэ, хахад үдэрэй туршада хуби зонойнгоо ямарар шийдхэгдэхье хүлэжэ хууһан Сэндэмэ эмгэйн ори ганса хүбүүн Пүнсэгын эхээ тоохоёо, харахаа болонһон байна. Тиймэһээ хүбхэгэр зузаан мүнгэнэй хойноһоо аяар хольн Камчатка ошоод байхадаа, эжынгээ үтэлһэн зоной байшанда ошохомни, гэрээ яхатнайб гэжэ телеграмма элгээхэдэнь: «Зүб шийдээш!» - гэжэ харюу ерэнһэн байгаа. Нютагтаа амар байһан эжынгээ гэрые худалдажа, городонгоо байшанда харуулан болон орхин байгаа. Пүнсэг хара архиншан, залуу зайраншые бэшэ, мүнгэнэй хойноһоо толгойгоо эрьешһэн хүн тула эжыдээ хайраггүйгөөр хандана.

Энэ расказ уншаһан хүн ямаршые ушарта эхэ эсгээе, Сэндэмэ эмгэйн хуурида өөрынгөө эхые ханаад үзбэл, нимэ эхээр сэдхэл зүрхынь тулажа, зобоожо байхагүй һэн гэжэ ханамаар. Иигэжэл гүнзгы расказуудаараа А.Лыгденов хүнэй сэдхэлэй хүбшэргэе хүдэлгэжэ шадаха бэлигтэй прозаик байһанаа харуулана.

А.Лыгденов расказ соогоо арадайнгаа абдарһаа ехэ олон аман үгэ, хургаал, заншал хэрэглэжэ, уншагшадта тэрэнээ һонирхолтой болгоно гэжэ бодоноб:

«Залуугай жаргалые жаргал гэжэ бү бодо»;

«Бээрээ үтэлхөө бү ай, сэдхэлээрээ үтэлхөө ай»;

«Эхын ханаан үридөө, үрийн ханаан шулуунда»;

«Үншэн үрөөһэн гээшэ манай яһатанда оройдоомые байгаагүй»;

«Угаа уһанда хаяхагүй».

Эдэмнай бидэндэ бултанай хургаалай үгэнүүд болоно гэжэ мэдэмээр.

«Үншэн» гэжэ А.Лыгденовэй зохёол мүнөө үе сагай хэрзэгы шэрүүн үзэгдэл харуулан зохёол болоно. Тэрэ хадаа ехэнхидэ мүнөөнэй буряад литературна хэлээр бэшэгдэжэ, мүнөө сагайнгаа амисхалые бээдээ шэнгээнхэй, тийхэдээ уран зохёолшо буряад хэлэнһингээ баялигые тон наринаар болон зүбөөр хэрэглэнэ. Эгээл тиймэһээ уран зохёолшын расказайнгаа эхиндэ табиһан ажабайдалай асуудалда уншагшад харюу бэдэрхэл бээ гэжэ бодомжолхоор.

эхилээ, манай уран зохёолдо тогтонихон заншалай гурим алдаагүй, даһан шэнгишые һаа, бэшэгдэһэн маягаараа тон ондоо, шэнэ шата, шэнэ арга боломжо буряад уран зохёолой саашаа хүгжэхэ замда нээжэ үгэнэ. Энэ мүнөө орёо сагай асуудалнуудта угайнгаа заншалнуудые мэдэхэ хүн лэ тодохожо, харюу болгон үгжэ шадаха байха. Тиймэ тула А.Лыгденовэй алишые зохёолнуудые, мүн зураглалнуудые уншажа байхада, арадайнгаа түүхэ заншала хандаһан байха юм. «Угайнгаа заншал хэрэгээ!» гэхэн урлалтай «Саарһан дээрэ

«Орон түрын үнэр баян үндэлһэ яһатанай бүлэ соо буряад арадайнгаа үндэрэй гэрэлтэй, үнгэ һайхангай мүншэн шэнги тодохонор тодоржо байхын тула бидэ угайнгаа һайн һайхан заншалнуудые баримталан, алишые талаараа хүгжэхэ ёһотойбди».

нэрэтэй, саһан дээрэ мүртэй байял» гэжэ статьянь уншажа үзөөд, А.Лыгденов арадайнгаа ёһо заншал, хургаалнуудые домоглон дэлгэрүүлхые урлагша гэжэ хэлэжэ боломоор. Энэ ханама-статья соогоо унаган буряад хэлээ нэрэгээхэ, хүгжөөхэ тухай бэшэнэ.

«Алтан хараасгай - бурханай шубуун» гэхэн зураглал соогоо уран зохёолшо буряад арадай алтан хараасгайе - бурханай шубуун зол жаргал асардаг, тиймэ тулань хото хорёодо шабар байрынь харажархихадаа, манай элинсэгүүдэй ехэ баярладаг байһан тухай харуулана. Энэ шубууе хюдажа, уурхайнь эбдэжэ огто болохогүй гэхэн угай хургаал эли тодоор энэ зураглал соогоо харуулан байна.

«Тохорюунууд бусаба гү?» гэхэн уран зохёолшын уянгата дэбтэрһээ би иигэжэ ойлгожэ абанан байнаб. Буряад зон эртэ урда саһаа нааша ехэ нягта наринаар байгаалидаа хандадаг байгаа. Тээд юундэ Буряад ороноймнай «Улаан дэбтэр» зузаан лэ болоноб. Энээн тухай ангуушад хаа-яашые һаа, бодоод байһай гэжэ зохёолшон хануулан, арадайнгаа сээсэн үгэдэ хандажа, хүн зоной бодомжолжо, ябадалаа ойлгожо ябахынь урлална гэжэ ханамаб. Энэ расказ соогоо ан амитадые, шубуу шонхорнуудые хамгаалга, ерээдүйнгөө үри хүүгэдэ, аша гушанартаа харуулжа шадаха гэжэ һаа, газар дайдаа гам хайраггүйгөөр онгилхоёо, хорошороор бузарлахаа, хагда боого галдахаяа саашанхи бодолтойгоор ябуулха ёһотой, тийхэдэ тала дайдамнай тамир тэнхээгээ абаха, амитад олошорхо гэжэ ойлгохоор.

«Сагаатай нютагай бууса-нууд» гэхэн «хаанаһаа ерээ, хайшаа зоринһон, хаана хүрэхэ хэн гээшэбта» гэхэн асуудалтай статьягаа «угаа алдаһан хүниие

тоонто нютагай хурьһэтэ газартай холбоотой гэжэ харуулана.

«Орон түрын үнэр баян үндэлһэ яһатанай бүлэ соо буряад арадайнгаа үндэрэй гэрэлтэй, үнгэ һайхангай мүншэн шэнги тодохонор тодоржо байхын тула бидэ угайнгаа һайн һайхан заншалнуудые баримталан, алишые талаараа хүгжэхэ ёһотойбди», - гэжэ поэт Булад Жанчипов «Бодолой тэжээл хаанаһааб?» гэхэн статьяда бэшэһэн байна. Энэ хэлэһениень бэлүүлэн, А.Лыгденов бүхы зохёолнууд соогоо үбгэ эсгэнэрэйнгээ булад мэтэ дундаршагүй мэргэн ёһо заншалнуудые баримталан, ажабайдалай орёо асуудалнуудые шийдэхые урлална. («Буряад үнэн»)

Иигэжэ ёһо заншалаа нэрэгээхы үедэ А.Лыгденов өөрынгөө зохёолнууд соогоо эдэлүүлһэн арадай заншал, хургаалнуудаараа ургажа ябаһан улаан бургаһаад шэнги бидэндэ ехэ холын үбгэ эсгын булад мэтэ дундаршагүй ёһо заншалнуудые мэдүүлнэ.

Буряад зон эртэ саһаа хойшо өөрын баян түүхэтэй, уянгата һайхан түрэл хэлэтэй, һайн һайхан ёһо заншалаар баян арад. Харин мүнөө уг гарбалаа, ёһо заншалаа тоохогүй хүнүүд олон байна гэжэ хэлэхээр. Ажабайдалаймнай бүхы дутуу дунданууд буряад арадайнгаа үри бээе хүмүүжүүлхэ талаар аргагүй сээсэн хургаалтай ёһо заншалнуудаа, дүй дүршэлнүүдээ алдаһан ябадалһаа эхилнэ гэжэ ханамаб.

«Зүрхэн шулуун» гэжэ расказ соо залуу наһан, түрүүшын дуран, залуугай алдуу эндүү, он жэлүүдэй үнгэрхэдэ, хэһэн алдуу тухайгаа шаналал, гэмшэл, дахинаа бусалтагүйгөөр, һөөргөө тэхэрхэгүйгөөр зурын ошоһон хани халуун түрүүшын дуран тухай хэлэгдэнэ.

Тус расказые уран зохёолшо зүжэг болгожо бэшээ. Энэнь Буряад драмын театрта табигдахаяа бэлдэгдэжэ байна.

Юундэб гэхэдэ, эдэ гурбан эхэнэрнүүд бултадаал түрэл тоонтоёо хүндэлэн, шүтэн ябаһан, үхибүүдээ энхэрэн, үргэн табиһан юрын буряад эхэнэрнүүд. Хэрбээ Долсон хүгшэнэй зээ хүбүүн Мүнхэ Баатараараа омогорхон, Гэнсэн хадын үбэртэ хони харюулан үнгэрэн ошоһон наһая ханан, дурсан, һайхан мэдэрэлдэ абтан хуугаа һаань, городой табадахи дабхарай байра соо гансаардан хууһан Сэндэмэ эмгэй наһатайшуулай байрада ошохоёо, юумэ тухээржэ, бээе зһэшөөд, үүдэнэй хонхын жэнгирхые хүлээн, зүрхөө үбдэн хууна. Харин Дулма эмгэй эрээгшэ үнээтээ үхэһэн тугалайн ойро хюоулан нүдэнһөөнь нөлбоһо дуһалуулан байна... Иимэл даа, энэ дэлхэйн жама ёһо, хүнэй хуби заяан, ажабайдал.

Автор «Морин-хуур» гэжэ номоо эжынгээ, Дулма-Ханда

тухай эдэ зохёолнууд соо үнэншэмэ тодоор, уран гоёор бэшэгдэнхэй. Мүнөө үедэ хүн түрэлтэнэй урда табигдаһан гол зорилгонууд болохо байгааи хамгаалга, уг гарбалайнгаа сахижа ябаһан ёһо заншалые саашадань зүбөөр сахин, үри хүүгэдтээ дамжуулан хүргэлгэ Александр Лыгденовэй расказууд соо ялас гэмээр харуулагдана. Эдэл расказуудые мүнөө үедэ хургуулин этнопедагогикын (ёһо заншалай) хэшээлнүүдтэ хэрэглэн үзэхэдэ, ехэ таатай гэжэ ханамаб. Мүн буряад литература экологи хоёроор интегированнэ хэшээлнүүдые үнгэрэгдэдэ хэрэглэмээр расказууд баһал байна.

«Морин хуур» гэжэ номтой танилсаад байхадаа, номой автор буряад угсаата зоноо ехэл хүндэдэг, ёһо заншалнуудые мэдэдэг, эхэ эсгынгээ, элинсэг хулинсагайнгаа угай хургаал заабаринуудые сахин ябадаг, нютаг зондоо хүндэтэйгөөр хандадаг, түрэл тоонтотойо хүйһөөрөө холбоотой хүн гэжэ ойлгохоор. Тийхэдэ энэ хүн байгаалидаа мээхэй сээсэн, байгаалин жама ёһые эбдэнгүй, дуран ябадаг ха гэжэ ойлгохоор.

Хэн бэ, энэ уужам дэлгэр сэдхэлтэй, хүнды сээжэ сооһоонь дууһаһагүй мүнхын аршаан мэтэ сээсн һонин зугаа дэлгэн дуһалуулан, ерээдүйн үетэндэ хургаал заабари болгон, һонин зохёолнуудаа бэлэглэн, түрэл арадайнгаа сэгэшэгүй баялигай абдар ханзые уудалан ябаһан хүн! Залуу үетэндэ, хургуулин хургаалда Александр Лыгденовэй расказуудые, шүдлүүдые уншахынь дурадаха байнаб.

Ехэнхи расказуудын олонийтын удхатай гэрбэшье, бултадаа юрын ушарһаа үндэлһэлһэн байгуулгатай. Александр Лыгденовэй расказууд уран зохёолой заншалта гурим алдаагүй, бэшэгдэһэн маягаараа шэнэ арга боломжонуудые буряад уран зохёолой саашаа хүгжэхэ замда нээжэ үгэнэ гэхэдэ, алдуу болохогүй.

Мэри ХАМГУШКЕЕВА,
 филологийн эрдэмэй кандидат, БГУ-гай доцент,
 РФ-гэй дээдэ хургуулин хүндэтэ хүдэлмэрлэгшэ,
 Россия Уран зохёолшодой холбооний гэшүүн.

(Үргэлжэлэһын хожом гараха).

(Продолжение. Начало в предыдущих номерах).

ПРАКТИЧЕСКИЕ СОВЕТЫ ВЕЛИКОЙ ВАНГИ

АРТРИТ.

Взять 20 корневищ (в виде комочка) растения дряквы (*Susclamen neapolitanum Ten*) и сварить в 10 л воды. Когда отвар остынет, отлить от общего количества 1 л, а в оставшейся жидкости делать утром и вечером ванну. Рекомендуется такая очередность: держать в жидкости по полчаса сначала ноги, затем руки. После окончания процедуры трижды облить голову отваром, который вы заранее отделили. Отвар можно использовать несколько раз.

АСТМА (у детей, начальная стадия).

Несколько таблеток аспирина истолочь в порошок, который затем хорошенько смешать с небольшим количеством чистого свиного жира. 10 дней прикладывать к груди больного ребёнка тряпицу, на которую нанесена смесь.

АСТМА (у детей).

40 высушенных листьев мать-и-мачехи (*Tussilag farfara*) залить 500 г ракии (домашняя водка) и оставить на ночь. В первый вечер несколько листов кладётся на спину (между лопатками). На следующий вечер на грудь. Так нужно чередовать листья, пока они не кончатся.

АСТМА.

40 головок семенного лука залить кипятком и подождать, пока они не станут мягкими. Затем воду слить и потушить лук в пол-литре оливкового масла. Тушить до готовности, после чего размять до консистенции пюре. Принимать утром натощак и вечером по одной столовой ложке.

БЕССОННИЦА (у детей).

1. Килограмм речного песка прокипятить в сосуде с большим количеством воды. Когда вода остынет, облить этой водой больного ребёнка.

2. Больного ребёнка укутать в полотно, пропитанное утренней росой, и оставить так на полчаса-час, пока полотно не высохнет.

БЕССОННИЦА (у взрослых).

Страдающим бессонницей Ванга рекомендует спать на подушке, набитой семеном или высушенным хмелем. Перед сном хорошо принимать по одной столовой ложке мёда.

БЕСПОКОЙНЫЙ СОН (у детей).

Рано поутру, когда на траве выпадает роса, расстелить на лугу чистую белую простыню и хорошенько пропитать её росой. Затем укутать в неё ребёнка. Пусть поспит час-полтора, пока простыня не высохнет на нём.

БОЛИ В СПИНЕ.

1. Взять кусок чистого белого полотна, размером метр на метр, и нанести на него 100 г ружейного масла. Три вечера подряд прикладывать к спине.

2. Смазать спину мёдом. Отрывистыми движениями, напояющимися отдирание кожи от костей, промассажировать спину. Повторить процедуру на следующий день и так до полного исчезновения боли.

БОЛЬ В СПИНЕ И ПРАВОЙ ЛОПАТКЕ.

Ванга считала, что эта боль возникает в результате какого-то более раннего падения. Она советовала освежать зайца (кролика), посыпать его шкуру с внутренней стороны красным перцем и окропить подсолнечным маслом, а затем приложить к спине больного.

БОЛЬ В ПРЕДПЛЕЧЬЕ (острая).

1. Взять два пакетика ладана (около 40-50 г) и растворить в 50 г яблочного уксуса. Нанести смесь на шерстяную тряпочку и три вечера подряд прикладывать к больному месту.

2. Пропитать шерстяную тряпочку бензином, приложить к больному месту, а сверху прижать разогретую (но так, что-

бы можно было терпеть) медную тарелочку или пластину. Так три вечера подряд.

БОЛЬ В ГРУДИ (застарелая).

Ванга считала, что в таких случаях воспалена лёгочная оболочка. Она рекомендовала делать компресс из теста, замешанного на домашнем квасе, с добавлением 100 г уксуса, 100 г подсолнечного масла, 100 г вина. Такой компресс прикладывать к больному месту.

БОЛЬ В НОГАХ.

В большом сосуде прокипятить связку клевера (*Trifolium pratense L.*). Когда отвар остынет, процедить, добавить одну столовую ложку керосина. Три-четыре вечера подряд делать ванночки.

БОЛЬ В ПОЯСНИЦЕ.

Взять старую турецкую черепицу и хорошенюко истолочь в порошок, затем просеять через сито. Добавить три взбитых белка, 20 г измельчённого ладана и чайную чашку виноградной водки. Всё это хорошенюко перемешать. Нанести смесь на льняное полотно и обмотать поясницу на ночь.

БОЛЬНЫЕ ДЁСНЫ.

1. Нескольким раз в день полоскать рот отваром из чабера (*Santureja montana*), в который добавлена щепотка квасцов.

2. Больному рекомендуется дважды в месяц жевать по одному часу смолу белой сосны (*Pinus silvestris L.*).

БОЛЬНЫЕ ПОЧКИ.

1. Целую неделю больному следует принимать отвар из тыквенных семечек. Кроме того, несколько дней подряд на ночь делать компресс на почки. Раствор компресса: толчёное льняное семя (приблизительно 100 г) в небольшом количестве воды.

2. Раз в неделю больному следует есть только варёную пшеницу, заливая её водой, в которой варились зерно.

3. Взять большой корень ежевики и варить в 5 л воды, пока вода не выкипит наполовину. Принимать отвар три раза в день по 100 г.

4. Гончарную глину залить яблочным уксусом и хорошенюко замесить. Смесь нанести на кусок материи и вечером приложить к пояснице, на область почек.

БОРОДАВКИ.

Место, где прежде всего появилась бородавка, хорошенюко прижечь раскалённым прутом, после чего сразу же сделать горячую ванночку.

БРОНХИТ (у детей).

1. На свином жире пожарить два яйца и хорошенюко посолить. Когда яичница остынет, приложить её к груди ребёнка на ночь.

2. Взять головку красного лука, очистить от шелухи и сделать посередине углубление. Насыпать туда кристаллизованного сахара (небестшекер).

3. (Начальная стадия.) Однократно дать выпить ребёнку чайную ложку касторового масла.

БРОНХИТ.

Два-три листа мать-и-мачехи сварить в пол-литре свежего молока. Прибавить небольшое количество (на кончике ножа) свежего, свиного жира. Принимать вечером перед сном по одной кофейной чашке.

ВОСПАЛЕНИЕ ГОРЛА.

Два раза в день делать полоскание следующим раствором: в кофейной чашке воды растворить щепотку нашатыря.

ВОСПАЛЁННАЯ КОЖА (на лице).

К больным местам прикладывать мох, снятый с камней, которые омываются проточной водой.

ВОСПАЛЁННЫЙ ЛИЦЕВОЙ НЕРВ.

Раскалить на углях металлическую иглу. Лёгким прикосновением к коже (укальзыванием) обработать всё лицо, сначала здоровую половину, потом больную. Лёгкие ожоги быстро проходят, не оставляя следов.

ВЫСОКОЕ КРОВЯНОЕ ДАВЛЕНИЕ.

Надно чашки насыпать столовую ложку кукурузной муки и залить горячей водой доверху, оставить на ночь. Утром выпить воду, стараясь не всколыхнуть со дна осадок.

ВЫПАДЕНИЕ ВОЛОС.

1. Вымытые волосы обдать водой, в которой варились плоть (*Hedera helix L.*).

2. Вымыть волосы, причём вместо мыла использовать медицинскую глину. После этого в течение месяца натирать оголённые места толчеными дольками лимона.

В.БЕЛЯВСКАЯ.

(Продолжение следует).

(Продолжение. Начало в предыдущих номерах).

ДЫХАНИЕ И ПРИЯТНЫЕ ВОСПОМИНАНИЯ

Если у вас головная боль и тяжесть в затылке - это часто связано с повышенным давлением. И врачи в таких случаях назначают всем известное и безобидное лекарство папазол.

Но есть и специальное дыхание, которое снижает давление.

Как же нужно дышать, чтобы снизить давление?

Нужно закрыть глаза и очень ярко вспомнить те места природы, где вам

щей. Часто это приводит к расстройству желудка.

Что в этом случае назначают врачи? Обычно - очень действенные лекарства: левомицетин, сульфгин, фталазол.

Но не многие, наверное, знают, что если одновременно с приемом этих лекарств

СОВЕТЫ ДОКТОРА ПОПОВА

было приятно находиться.

Вспомнили? Прохлада, тенистые деревья, журчит вода, поют птицы, вас обдувает легкий ветерок.

Вдохните этот чистый и прохладный воздух. Вдохните и впитайте каждой клеточкой тела. А теперь выдохните. Выдохните грязь, недомогание, болезни, слабость, ощущение жара, старость и слабость. И снова вдохните и впитайте свежесть и прохладу. Сделайте так несколько раз, не больше десяти. И вы почувствуете, что головная боль пройдет, а давление снизится.

ЛЕД ОТ ГИПЕРТОНИИ

Вот о каком методе лечения гипертонии рассказал мне норвежский врач. Он заверил меня, что это лечение дает очень хорошие результаты.

Нужно заморозить обычную воду, взять два небольших кусочка льда (величиной со среднюю монету) и положить их справа и слева от седьмого шейного позвонка. Когда наклоните голову, этот позвонок выпирает больше других. В народе это место называют холкой.

Лед вскоре растает, а тело под ним охладится. Влажные места нужно насухо вытереть, смазать камфорным маслом и сделать легкий массаж. Холод сменится теплом, головная боль уйдет и артериальное давление нормализуется.

Эту процедуру нужно делать не чаще одного раза в два-три дня.

КАГОР ДЛЯ ГИПОТОНИКОВ

При низкой облачности некоторые люди испытывают головную боль и головокружение, что может быть связано с понижением артериального давления.

Существует древний народный и очень действенный способ поднять пониженное давление.

Все знают, что такое кагор? Это сладкое вино.

Попробуйте выпить две столовые ложки кагора три раза в день, как лекарство. Можно попробовать это вино в течение двух-трех дней, чтобы давление стабилизировалось и стало нормальным.

Я думаю, этот старинный метод лечения вам понравится.

ОЧИЩАЮЩЕЕ МАСЛО

Некоторые мои корреспонденты пишут, что их беспокоит неприятный запах и вкус во рту.

Бывает, что это связано не только с заболеванием ротовой полости рта, но и с зашлакованностью всего организма.

Чтобы избавиться от этого неприятного вкуса и запаха, попробуйте это несложное средство.

Возьмите в рот 1 столовую ложку любого растительного масла и в течение 10 минут очень тщательно полощите рот этим маслом.

После десятиминутного полоскания масло нужно просто выплюнуть. Вы увидите, что очистит вашу ротовую полость, оно станет белого цвета.

ЧУДЕСНАЯ СЫВОРОТКА

Судя по письмам, некоторых из вас беспокоят проблемы с кишечником: дисбактериоз, боли, нерегулярный стул.

А ведь существует очень хорошее лекарство, которое довольно просто приготовить.

Многие из вас готовили творог из кефира. Знаете, конечно, как это делается: нужно поставить кефир в горячую воду, и через какое-то время кефир разделится на творог и сыворотку.

Так вот именно сыворотка и является тем прекрасным средством, которое нормализует флору и работу кишечника.

Нужно утром натощак выпивать стакан сыворотки, причём теплой сыворотки, и очень быстро и естественно флора кишечника нормализуется.

Ваше состояние улучшится, наладится пищеварение, и вы почувствуете заметное облегчение.

ЖИВОТ РАСТРОИЛСЯ

Лето, осень. Много фруктов и ово-

съесть 1 чайную ложку меда особенно майского меда, то эффект лекарства усиливается. Причем в несколько раз.

Попробуйте вместе с известными лекарствами принять этот проверенный веками продукт - мед. Добавьте к классическому лечению народное лечение. Увидите - результат наступит намного быстрее. Попробуйте, я уверен, что это вам поможет.

Об одном лишь помните: при пониженной кислотности заливаете мед теплой водой, а при повышенной - холодной.

ЛЕКАРСТВО, КОТОРОЕ РАСТЕТ У ДОРОГИ

Причины расстройства желудка могут быть совершенно разные: и инфекция, и смена питания (в летние месяцы в рационе больше фруктов и овощей), и аллергия, и эмоциональные перегрузки. Врачи назначают в этих случаях проверенные препараты.

Но в народной медицине, как известно, тоже существуют хорошо проверенные средства, помогающие при расстройстве желудка.

Одно из них - подорожник. Только не листья подорожника, а его семена. Их нужно сорвать, хорошо помыть и жевать. По одному стебельку с семенами 3 раза в день.

Будет очень хорошо, если вы добавите и чуть-чуть цикория. Цикорий - это растение с голубыми цветами, которое тоже растет на обочине дорог. Если жевать по 2-3 цветка 2-3 раза в день, то расстройство пройдет. Все будет в порядке.

ТМИН-ВРАЧЕВАТЕЛЬ

Когда нас беспокоят желудочные боли, мы чаще всего принимаем широко известные препараты, в частности нош-пу.

Но немногие знают, что от температуры воды, которой мы заливаете эти препараты, зависит скорость их воздействия. Если заливаете холодной водой, то действие будет замедленным, а если теплой или слегка горячей, то препарат начнет действовать намного быстрее.

Но в народной медицине существует и другое прекрасное и проверенное средство, которое помогает при болях в желудке. Его очень часто применяют в странах Балтии. Это - тмин.

Нужно взять чайную ложку тмина, заварить кипятком, дать настояться и пить. Получается очень приятный напиток, который можно применять и для профилактики, если боли возникают периодически. Настой тмина уменьшает боли, снимает спазм и нормализует работу желудочно-кишечного тракта. Пейте тмин на здоровье!

КАРТОФЕЛЬНЫЙ СОК УСПЯЯЕТ ЯЗВУ ЖЕЛУДКА

Весной, к сожалению, нередко случается обострение язвенной болезни желудка.

Лекарства сейчас дорогие и полезно вспомнить народные проверенные и безопасные средства лечения этой неприятной болезни.

Одно из этих средств - картофельный сок.

Как его получить? Ну это очень просто. Нужно натереть сырую картошку и выжать из нее сок. Достаточно всего треть стакана. Принимать картофельный сок за 15-20 минут до еды.

Для усиления эффекта можно добавить в сок одну-две капли новокаина. Только предварительно посоветуйтесь с врачом и выясните, нет ли у вас аллергии на новокаин.

Принимать картофельный сок до еды нужно в течение 10-15 дней, и боли полностью пройдут. Чтобы закрепить положительный результат, лучше принимать сок еще 3-4 дня после исчезновения болей. И это простое средство обязательно вам поможет.

Из книги
«Советы доктора Попова».
(Продолжение следует).

Достоверный Геше Джамьян КЕНЦЕ

ЛО ЧЖОНГ

с разъяснениями практики Белой Тары

(Продолжение. Начало в предыдущих номерах).

Но если случилось так, что вы обрели человеческое рождение, то вы не только испытываете страдание, как и всякое живое существо, но также имеете шанс это страдание осознать, то есть понять, что, обретя это тело, вы одновременно получили полный набор всех человеческих страданий в виде рождения, болезни, старости и смерти. Вы можете не только их испытывать, но и осознавать: не хочется болеть, стариться, умирать и так далее. И это приводит вас к полному осознанию страдания. Но если мы, продолжая рассуждение далее, обратимся к Источнику страдания, то окажется, что даже человеку трудно самостоятельно подойти к анализу тех причин, которые приводят к состоянию страдания. И никто в мире не был способен объяснить Источник страдания во всей полноте, кроме Просветленного Будды.

У всех людей одна и та же человеческая природа, но не все одинаково аналитически подходят к этой человеческой природе. Вот почему люди, испытывая страдания и сталкиваясь с невозможностью объяснить весь комплекс страдания вплоть до источника страдания, пришли к необходимости признания некоего «Создателя». «Создатель» присутствует и в индуизме, и в других религиях. Поскольку анализ самого факта существования страдания и всего, связанного с ним, в том числе и источника происхождения страдания, - это вещь трудная, наличие «Создателя» могло ответить на многие вопросы. «Создатель» присутствует во многих учениях в Индии, например, в шиваизме, а также в учениях и религиях других регионов. Признают христиане Создателя?

ИЗ ЗАЛА: Да!
 РИНПОЧЕ: Если исходить из несложного рассуждения, то признание Создателя приведет к простому вопросу: «Почему тогда Создатель, кроме людей, создал различных других живых существ, которые выглядят столь странно, и почему тогда Он не создал всех людьми, причем людьми красивыми, богатыми, здоровыми и так далее? Какой смысл Создатель столько трудиться над своими созданиями, чтобы создать их несовершенными?» Даже если мы не будем подходить аналитически к этой проблеме, а просто посмотрим вокруг, мы можем задать себе этот вопрос. Мы видим своими глазами несовершенство творений Создателя. Мы воочию видим, что мы все разные по красоте, по здоровью, по интеллекту, по богатству, и происходит это благодаря карме. Кто является Создателем в христианстве?

ИЗ ЗАЛА: Бог-Отец.
 РИНПОЧЕ: И у Бога-Отца нет места рождения?

ИЗ ЗАЛА: У него нет места рождения.
 РИНПОЧЕ: Ну хорошо! До того, как Бог-Отец появился, что-то было?

ИЗ ЗАЛА: Бог-Отец изначален.
 РИНПОЧЕ: Хорошо! Значит, у Отца, у Создателя, была и есть сила для создания мира и всех живых существ. Это так?

ИЗ ЗАЛА: Да.
 РИНПОЧЕ: Следовательно, это просветленное существо? Будда тоже. Но если Он просветленное существо, то как Он им стал? Как Он прошел свой путь к Просветлению?

ИЗ ЗАЛА: Он всегда был таким, Он изначален.

РИНПОЧЕ: Ладно, я не хочу затевать диспут на эту тему. Вернемся в русло нашего разговора. Речь идет просто о Просветленном существе и о том, как оно

становится Просветленным. Это очень важный вопрос для всех нас. Например, если мы говорим о Просветленном существе, которое мы называем Буддой, то мы отмечаем, что вначале он был таким же человеком, как и мы.

В буддийском представлении Просветленное существо развивается как раз от исходной точки обычного человека, у которого базовые аффекты в виде страсти, гнева и неведения присутствуют в том или ином объеме, в соответствии с кармой. И для того, чтобы достичь Просветления, этот человек занимается уменьшением этих аффектов. Именно этот путь, путь сознательного уменьшения аффектов, и приводит его к полному Просветлению. Приводит к тому, что его сознание целиком очищается от аффектов, и тогда мы можем называть его Просветленным человеком.

Поэтому мы обращаемся к третьей Истине Святого - Истине о прекращении страдания.

ИСТИНА О ПРЕКРАЩЕНИИ СТРАДАНИЯ

Истина о прекращении страдания кратко формулируется как Прекращение. При этом имеется в виду прекращение страдания, связанного с аффективными состояниями. Для того, чтобы прекратить страдание, связанное с аффективными состояниями, и существует Путь. Под Истиной прекращения страдания мы имеем в виду избавление от грубой части аффективных состояний и достижение состояния, которое мы называем Путем Святого или Уровнем Святого. Когда мы избавляемся от этой грубой части (примерно половины) аффектов, начинается Путь Святого.

В рассмотрении Истины о прекращении страдания тоже присутствует четыре аспекта. А именно:

1. Прекращение.
2. Успокоение.
3. Наивысшее состояние (состояние блаженства).
4. Отречение.

1. Прекращением называется тот момент, когда, проходя по Пути и достигая Уровня Святого, вы избавляетесь от грубых аффектов, которые заключаются в ложном воззрении и сомнении. В сомнении и ложном воззрении относительно связи поступков и результатов (то есть кармы), наличия будущей жизни. Четырех Истин и так далее. Именно это состояние, достигаемое при отходе от грубых аффектов - ложных взглядов и сомнений, и называется Прекращением. Оно-то и является точкой отсчета на Пути Святого.

В понятие «прекращение» включается не только внешнее, видимое прекращение аффективных состояний, но и искоренение их в своем потоке сознания. То есть прекращается сама возможность возвращаться к этим грубым аффективным состояниям. Вслед за этим наступает состояние успокоения.

2. Наступает успокоение от страданий. Успокоение - это второй аспект рассмотрения Истины о прекращении страдания. Успокоение от страдания, возникающее от грубых аффективных состояний. Например, если вы избавились от состояния гнева, то все ваши мучения и страдания, возникающие от подобных гневных состояний, прекращаются, вы успокаиваетесь.

3. Третий аспект Истины о прекращении страданий связан с Высшим успокоением, то есть с состоянием блаженства, которое следует за успокоением и появляется только при наличии первых двух состояний. Состояние блаженства - это очень хорошее состояние, оно связано с тем, что испытываемое ранее грубое аффективное состояние уже никогда не возникает в потоке сознания.

4. Четвертый аспект Истины о прекращении страдания - это Отречение. Отречение, оно же уход от страдания, оно же Нирвана. Мы употребляем это слово и в другом контексте, когда, стремясь встать на позицию буддийского мировоззрения, мы отходим от всех наших желаний, страстей и приобретаем некоторое состояние удовлетворения. Так вот, в высшем смысле это состояние Отречения рассматривается как уход от страдания и присутствует уже как аспект Истины о прекращении страдания.

Подготовила Т.ДАШЕВА.

(Продолжение следует).

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ
 КОММЕНТАРИЙ
 ДОКТОРА
 К.Г.ЮНГА

(Продолжение. Начало в предыдущих номерах).

ТИБЕТСКАЯ КНИГА МЕРТВЫХ

Бардо Тхёдол

Насколько нам известно, в наше время среди южных буддистов нет таких йогов, якобы существовавших во времена Буддагхоши, которым бы удалось успешно применить эти практики. И, судя по всему, только лишь среди северных буддистов (как и у индусов) такая йога, согласно достоверным свидетельствам хорошо осведомленных тибетцев и индийцев, сохранилась в качестве прикладной науки вплоть до наших дней, порождая современных святых, малая часть которых считается достойными называться совершенными святыми, или архатами.

Поскольку вопрос о том, какое толкование доктрины перерождения следует считать правильным у народов Востока, поддерживающих эту доктрину, остается открытым, приходится признать, что ответ на него в высшей степени неоднозначен.

Соответственно, в данном разделе мы попытаемся подвергнуть обе интерпретации тщательному анализу, и, если это возможно, прийти к здравому заключению, чтобы изучающий мог правильно разобраться в важнейшем учении, лежащем в основе «Бардо Тхёдол». При этом, как нам представляется, желательнее воспользоваться данными западной науки, имеющими отношение к указанной проблеме.

По нашим сведениям, посвященные, придерживающиеся эзотерической интерпретации, неизменно следуют указанию Будды, содержащемуся в «Калама Сутта» из «Ангуттара Никая», а также в индуистских трудах по йоге. Он учил, что не следует признавать истинность доктрины, пока она не будет проверена и истинность ее будет доказана, пусть даже такая доктрина «записана в Писаниях». Поэтому посвященные считают, что священные тексты, будь они написаны на пали, санскрите, тибетском или других языках, не представляют собой истины в последней инстанции и вполне могут излагать эту или другие доктрины ошибочно или искаженно.

Эзотерическая интерпретация состоит в том, что человеческий поток сознания, то есть человеческое жизненное течение, не только может, но очень часто совершает перевоплощение в низших существах непосредственно после пребывания в человеческой форме. Эту интерпретацию признают все буддисты, как северной, так и южной школ, равно как и индуисты. Ссылаясь на священные книги, они неизменно рассматривают ее как неопровержимую. Их толкование, основанное на авторитете письменных источников и на непроверенных теориях не посвященных в учения йоги гуру и священнослужителей, которые считают буквально толкуемые письменные источники непогрешимыми, в настоящее время считается ортодоксальным. Вне всякого сомнения, «Бардо Тхёдол», если читать его буквально, передает эзотерическую интерпретацию, однако ей можно противопоставить интерпретацию эзотерическую. При этом мы будем опираться на авторитетное мнение различных философов, как индуистских, так и буддийских, от которых редактор получил следующее разъяснение.

Человеческая форма (но не божественная природа в человеке) - это непосредственный результат развития наиболее примитивных форм жизни, направляемого постоянно растущим и постоянно изменяющимся течением жизни, при этом сознание, которое образно можно назвать семенем жизненной силы, связанное с каждым чувствующим существом или влияющее на него, по своей сути имеет психический характер. В качестве такового, оно является развивающимся принципом, принципом непрерывности, принципом, способным приобрести зна-

ние и понимание собственной природы, принципом, чья нормальная цель - Просветление. Физическое семя растительного или животного организма - даже семя человека - способно воспроизводить только подобный же организм; и если то, что образно можно назвать психическим семенем жизненного потока (и что увидеть нельзя) принадлежит человеческому существу, то оно не может возродиться в теле, чуждом его развившимся характеристикам, не может влиять на него, не может быть с ним связано, как в этом мире, в Бардо, так и в любой сфере или мире сансарического существования. Это закон природы, управляющий проявлением жизни, такой же неизбежный, как закон кармы, который приводит его в действие.

Таким образом, невозможно, чтобы человеческий жизненный поток вошел в физическую форму собаки, птицы, насекомого или червя, поскольку это было бы, скажем, то же самое, что переместить воду озера Мичиган во впадину, занимаемую водами озера Килларни, или, как сказали бы индусы, как поместить в русло Ганга воды Индийского океана.

Если речь идет о различных видах цветущих растений, яблок, овощей, пшеницы или животных, выведенных в результате селекции, то, конечно, при отсутствии должного ухода за ними, они могут начать проявлять признаки вырождения. Однако в течение нашего периода эволюции, по крайней мере, насколько позволяют судить данные науки, ни одно цветущее растение не выродилось настолько, чтобы превратиться в яблоко или в зерновую культуру, также ни один вид животного не превратился в другой, и, вырождаясь, человек может превратиться лишь в дикаря, но никак не в животное или растение. Что касается невидимых человеческому глазу процессов, влияющих на жизненный поток, то здесь эзотерические учения совпадают с учениями древнегреческих и древнеегипетских мистиков, утверждавших, что «Как внизу, так и вверху». Это говорит о существовании одного гармоничного кармического закона, управляющего с непоколебимой и беспристрастной справедливостью как видимой, так и невидимой деятельностью природы.

Отсюда следует вывод, который делают восточные сторонники эзотерической интерпретации: Прогресс, движение вперед, или регресс, движение назад - вот альтернативы, существующие внутри сансары. Третьего - неизменного нейтрального состояния бездеятельности - не дано. В пределах любой из сфер существования и прогресс, и регресс могут заставить жизненный поток преодолеть границу этой сферы только лишь поэтапно. Как движение вперед, так и движение назад - это временные процессы: проходит вечность, прежде чем огненный туман превратится в затвердевшую планету. Просветленный - это редкий плод неизвестных мириад воплощений; и человек, высшее из животных существ, не может за один раз стать самым низшим из животных существ, какими бы чудовищными ни были его грехи.

Перевод с тибетского на английский Казы Дава-Самдупа. Перевод на русский А.Боченкова. Редактор Д-р Ивенсу-Вентц.

(Продолжение следует).

На 2 персоны • Приготовление: 75 мин • 407 ккал

200 г говяжьей вырезки, 30 г топленого масла, томатное пюре по вкусу, 1 головка репчатого лука, 2 яйца, 200 г свежих грибов, пшеничные сухари, немного пшеничной муки, 1 морковь, корень петрушки,

ЗРАЗЫ ИЗ ГОВЯДИНЫ

перец и соль по вкусу, свежая зелень: укроп, петрушка, бульон.

Для приготовления фарша очистите и нашинкуйте репчатый лук, спассеруйте его на топленом масле, смешайте с пшеничными сухарями, сваренными вкрутую и мелко порезанными яйцами и с обжаренными свежими грибами, рубленой зеленью петрушки и укропа. Все тщательно перемешайте.

Возьмите говяжью вырезку, помойте, нарежьте и отбейте.

Выложите на готовые отбитые фарш, завернув его в мясо в виде маленьких колбасок. Каждую колбаску перевяжите нитками, посолите, поперчите и

обжарьте до образования румяной корочки и тушите в бульоне. Через час достаньте зразы из бульона и удалите нитки.

В бульон, где тушилось мясо, добавьте по вкусу томатное пюре, нашинкованный корень петрушки, морковь, пассерованную муку и держите на огне 15-20 минут, затем процедите. Залейте этим соусом зразы и тушите в плотно закрытой посуде до готовности.

При подаче на стол зразы полейте соусом.

Совет: обязательно тушите мясо, плотно закрыв посуду крышкой, так вы сохраните не только его вкус, но и аромат.

КРАБОВЫЙ САЛАТ С ГРИБАМИ

На 8 персон • Приготовление: 45 мин • 389 ккал

800 г шампиньонов, 1 банка черных маслин без косточек, 1 банка кукурузы, 300 г крабовых палочек, 0,5 стакана риса, 30 г оливкового масла, свежая зелень, 1 головка репчатого лука, соль и перец по вкусу.

Рис тщательно промойте, отварите в подсоленной воде до готовности. Очень важно, чтобы он не разварился. Снимите с огня, еще раз промойте под проточной водой, дайте ей стечь.

Свежие грибы очистите, промойте и нарежьте тонкой соломкой. Отварите до готовности, откиньте грибы на дуршлаг, дайте воде стечь. Репчатый лук мелко нашинкуйте.

Возьмите консервированные маслины, аккуратно слейте жидкость, обсушите плоды на бумажном полотенце и нарежьте каждую острым ножом на три части.

Крабовые палочки очистите и нарежьте небольшими кусочками, примерно по 5-6 мм каждый.

Возьмите глубокую салатницу, выложите в нее заранее подготовленные продукты: отварные грибы, рис, нарезанные маслины, репчатый лук и крабовые палочки.

Добавьте консервированную сладкую кукурузу.

Все тщательно перемешайте, посолите и поперчите по вкусу, полейте оливковым маслом. Перед подачей на стол украсьте

готовый салат мелко порезанной свежей зеленью: петрушкой, кинзой, укропом.

Совет: для приготовления этого салата вместо крабовых палочек можно использовать также отварных кальмаров.

На 8 персон • Приготовление: 50 мин • 394 ккал

2 стакана обезжиренного молока, 100 г сливочного масла, 0,5 стакана пшеничной муки высшего сорта, 5 стол. ложек тертого сыра, 5 яиц, мускатный орех, соль и перец по вкусу.

Пшеничную муку спассеруйте на сливочном масле, осторожно, чтобы не образовались комочки, затем разведите кипящим молоком, приправьте солью, перцем, мускатным орехом, все перемешайте, поставьте на огонь и доведите до кипения.

Возьмите сырые яйца, помойте их под струей проточной воды, разбейте, аккуратно отделите желтки от белков. Белки ненадолго поставьте в холодильник, а затем взбейте их бленде-

СЫРНОЕ СУФЛЕ ПО-ФРАНЦУЗСКИ

ром или венчиком до образования плотной однородной массы.

Снимите готовую смесь с огня, добавьте тертый сыр, желтки, перемешайте и в последний момент очень осторожно введи-

те белки, предварительно взбитые в густую однородную массу.

После этого снова аккуратно перемешайте все и разложите в смазанные и посыпанные изнутри мукой формочки или керамические горшочки.

Суфле поставьте в хорошо разогретую духовку и выпекайте до образования румяной корочки при температуре 200-250°C в течение примерно 10-15 минут.

Перед подачей на стол дайте слегка остыть, из формочек блюдо можно не доставать.

Совет: если вы хотите выложить суфле на тарелки, подержите формочки буквально пару минут в холодной воде.

МЕНЮ ЗДОРОВЬЯ

ИММУНИТЕТ В ВАШЕЙ ТАРЕЛКЕ

Когда вокруг все чихают и кашляют — поневоле начнешь мечтать о надежной защите. Что бы такое выпить или съесть, чтобы не заболеть? Предлагаем вам разработать свой антипростудный рацион.

Многие вещества и продукты, их содержащие, укрепляют иммунитет и помогают организму противостоять инфекции. Эффект и механизм действия у них разный, так что они хорошо дополняют, но не заменяют друг друга. Так, калифорнийские ученые предлагают, чтобы не заболеть, каждый день на ночь выпить стакан кефира, а в России пить чай с калиной красной...

не знает, что там на самом деле с витамином А. Потому рекомендуем получать этот важнейший витамин зимой из рыбьего жира и печени или хотя бы покупать в аптеке. Он не только защитит от инфекции и поможет бороться с той, которую вы уже подхватили, но и вернет леденую красоту коже и волосам.

БЕТА-КАРОТИН И К'

Вот он как раз из морковки и вообще из овощей, фруктов, зелени. Он может превратиться в организм в ценный витамин А, если добавить к овощам сметанки или масла. Но и сам по себе бета-каротин, даже ни во что не превращаясь, тоже укрепляет иммунитет. Поэтому специалисты советуют получать в достаточном количестве и то, и другое: и «животный» витамин А, и растительный «провитамин» бета-каротин (то, что в морковке и тыкве), и всю команду его родственников-каротиноидов, которых ученые уже насчитали несколько сотен. Для этого нужно есть много разных овощей и фруктов, часть которых должна быть зеленого цвета, часть — оранжевого и желтого. Кстати, в «продвинутых» витаминных формулах обязательно есть и витамин А, и бета-каротин.

ЗАЩИТНИК ЦИНК

Подобно витамину С, цинк — «скорая помощь» при первых признаках гриппа. Если вы начнете глотать аптечный цинк с витамином С в тот же день, когда почувствовали себя плохо, — они помогут не заболеть или хотя бы сведут болезнь к минимуму.

Для самых занятых, которым когда валяться в постели, это лучший вариант, чем лекарства, снимающие симптомы простуды. Цинк укрепляет организм и помогает сопротивляться болезни естественным способом.

Разумнее, конечно, есть продукты, богатые цинком, в течение всего сезона простуд.

Традиционно считается, что лучший его источник — морепродукты. Если есть их хотя бы 1-2 раза в неделю, то ваш иммунитет будет на высоком уровне. Говядина и печень тоже богаты цинком. Тарелка хорошо разваренного горохового супа или лобio с чесноком тоже подойдут. Бобовые — проверенный источник этого полезного минерала, точно так же, как орехи и тыквенные семечки.

Стилист советует:

ПОМНИТЕ О ТИПЕ ВАШЕГО ЛИЦА

Выбирайте стрижку в зависимости от формы своего лица. И тогда вы можете подчеркнуть красивые линии или, наоборот, завуалировать недостатки.

• Овальному лицу подходит практически все: короткий ежик или градуированные волосы до пояса, волнистые или гладкие, распущенные или зачесанные назад. Главное, чтобы стрижка соответствовала типу ваших волос.

• Женщине с круглым лицом мягкие контуры можно подчеркнуть кудряшками или крупными локонами, падающими на щеки. Асимметричная стрижка сужает лицо. Челка должна быть прореженной, иначе она будет делать лицо невыгодно широким.

• Впечатление от угловатого лица можно усилить угловатым же контуром стрижки, а смягчить — локонами и бахромой. Пре-

красно подойдут ступенчатые и асимметричные стрижки, которые отвлекут внимание от чересчур резких очертаний лица.

• Если у вас треугольное лицо, а его черты мягкие и закругленные, их гармонично дополнят пышные волосы, стрижки бахромой. Если же чертам свойственна угловатость, то стрижка должна быть геометрически четкой. Если же вам хочется «спрятать» природную форму, надо внести побольше пышности на уровне подбородка.

• Продолговатые лица обычно имеют форму скул, которая выглядит элегантно даже со спортивной короткой стрижкой. Но лучше всего вам подойдет градуированная волнистая стрижка. Не забудьте и о челке.

При длинных волосах ее отсутствие зрительно удлинит лицо и делает его слишком худым.

«Добрые советы».

Полосу подготовила Дулма ГУРОДАРМАЕВА.

ҮЛЗЫТЭЙ БЭЛЭГ

Наяхан манай танил найзманай намда бэлэг болгон монголшуудай сагаан эдээнэй дээжэ болохо нэгэ хүнгэн сагаан амхартатай унда асараа нэн. Амхартань ехэл нонин, хоморой, гүн удхатай үгэнүүдээр саархан дээрэ бэшээтэй байба.

Тон дээдэ таладань Агууехэ XIV Далай лама багшын айладхана үрээл үгэнүүдээр эхилхэндэнь ехэл нонирхон уншаа, сээжэдээ бэлэйб.

Иймэ үгэнүүдээр Далай лама багшманай хүн зоной ами наһа, энхэ зүүрые хамгаалжа ябаһанаа банана, дурдана ха гээд мэдэхээр байна.

Архи, тамхинай хороной хойшолол гэжшэ хүнэй бзе маабадта аргагүй тон муу, харша байдаг тула архи бү уугты, тамхи «тарья» бү татагы гэнэн хургаал, нангин заабари, энхэрэл оролдолго айладхана гээд ойлгохоор.

XIV Далай багшын айладхал аурдаа:

- Монгол аха, дүүтэн!
Архияа бага уужа,
Айрагаа тааваар уугты.

Монгол орондо буйлуулагдадаг «Айраг» нэрэтэй (0,5л) гүүнэй айраг (сэгээ) аргагүй хүнэй бээд ехэ тунатай хоол болоно. Энээн соо уураг, тоһон, витамин А, С, В₁, В₂, В₁₂, витамин Е байха. Гүүнэй айраг уушханай, шэхэнэй, мэдэрлэлэй ядархада, шуһанай бага, эльгэ, хотын үбшэнүүдые аргаахада ехэ тунатай гээдэг. Эртэ урда саһаа дамжан ерэнэн технологор Монголоо үйлэдбэридэг.

Хүнэнэ хоолой комбинадай хүсөөр бүтэдэг хоол. Саашань үргэлжэлүүлэн бэшэхэдэ, амхартын этикеткэ (хаяг)

дээрэнэ хүмүүжүүлгэ болбосоролтой нягта холбоотой, бага үхибүүдтэ зоржуулан зугаатай ярья, шог шүлэг-тоо үгтэһэн байна. Энээнине нонирхон уншаад дурдаханаб.

- Дэмбээ, сайн байна уу?

- Табан манан таагаа.

- Зургаа зоомол.

- Дооло домбоо.

- Найман найз аа.

Дэмбээ манан хө...

Энэ хаяг - этикеткэ дээрэ яагаад айрагаа ууха ёһотойб гэнэн зүбшөөл үгтэнэ: айраг (сэгээгээ) аалихан амаржа хуугаад, хүжюу энээдэтэй, зугаалжа уухада, ехэл тунатай юм гэнэ.

Хамта хуугаад, хүндэтэ уншагшад, айраг (сэгээгээ) ууял даа.

Дулма ДАРИЖАПОВА.

ЮРӨӨГЭЙ ЧОЙДОН ДАРЖААЛИНГ ДАСАН

Нэгэ мянга найман зуун арбан нэгэн ондо Нютаг манай Юрөөдэ эгээн түрүүшын Чойдон Даржаалинг багашаг дасан баригдажа мандасан. Удангүй Арьяа Баалын сүмэ хажуудань баригдасан. Удаан олон жэлнүүдтэ Чойдон Даржаалинг заахан дасанда Улад зон олоороо ябажа мүргэлөө хэжэ, Хэрэг зориггоо, санасан бодолоо бэелүүлжэ, Ябадаг үе саг байсан даа. 1875-1900 гаран онуудаар Юрөө дасангай шэрээтын уялгы Шүхэйн Шагжи ламхай дүүргэжэ байсан. Шэрээтээр Шагжи ламхай байха үедөө Шэнээр томо дасан барюулжа гэжэ шиидэсэн. Ехэ барилга хэхэдэ, ехэ усан хэрэгтэй. Дасан баригдаха газар шадар Дундахан усатай нэгэ худаг байсан. Энэ худагай усаар барилгын ажалье хангахань бэрхэтэй. Ташар сууринай баруун хойно налайжа суусан, Тахилтай Хонгор уулада шэрээтэ лама гаража, Табан хоног үдэр сүнигүй уншалга хэжэ, Тахижа, Хонгор Эжыгээс уса эрихэдэнь, Ташарай эхинэй булагай усан дэлбэржэ, Ташар руу багахан горхон боложо урдасан. Уруудам руу урагшаа горхон урдасаар, Уншэн Толгойн урда хаягаар зүүлжээ Дасан баригдаха газар хүржэ, Барилгада хэрэглэхэ усан бии болосон. Чойдон Даржаалинг гол дасангай баригдажа дүүрэхэдэ, Дары хойно хойносоонь гол дасангаа тойруулжа, Диваажан, Хангалын, Жансаран, Ламба Жүдэ сүмэнүүдые, Дуйнхар, Майдари, Шойрын дугануудые, Дасанаас зүүн хойшоо Нарастын Адагта Мааниин субаргые Хори гаран жэлнүүдтэ сааталгүйгөөр Барюулжа, бултынь арамнайлуулжа мандуулсан түүхэтэй Энэ дэмбэрэлтэ барилгада Шагжа ламхай Уран гартан, эрхим хитад дархашуулые Урижа асарсан байха юм. Дасан, дугануудай барилгада эхинээсэн Дүүрэтэрнь ехэ тусалсан Борьёлтон угсаатанай Баян Бальчин гулваа мүнгэ алтаар, адагууса малаар, Барилгада модо, шулуу бэлдэхэ, зөөхэ улаагаар, Бүхэ шамбай, ажалша бэрхэ хүнүүдээр Бүрин түгэс хангасан габьяатай. Тэрэ үеын архитектурын сүүлэй заабаряар Тон гоёор дасан, дуган, сүмэнүүд баригдажа, олоороо Ташар сууринай зүүн хотогорто яларан толороо. Чойдон Даржаалинг ехэ гол дасан, Арбаад сүмэ дугануудые барюулжа дүүргүүлээд, Арамнайлажа бултынь мүргэлдэ бэлдээд, Аяар холын Санкт-Петербург зорижо, Эзэн хаание бэээрнь золгожо, Олоор дасан сүмэнүүдые барюулсанаа мэдүүлжэ, Дасан, сүмэ, дугануудаа нээхые зүбшөөл гуйжа, Нэгэ мянга юсэн зуун дүрбэн оной нажар Шүхэйн ламхай ошожо ерэсэн намтартай. Анхаралтайгаар Эзэн хаан гуйлтынь шагнажа, Абажа ошосон мэдүүлгэ-дэбтэртэйнь танилсажа, Энэ хэгдэсэн ажалын дээрэ сэгнэжэ, Дасан дугануудые нээхые зүбшөөсөн. Шэрээтэ ламхайн нангин хүсэлые мэдэржэ, Зорисон зориггоо хүсэлдүүлсэнэйнь түлөө Алтан медаль үбсүүндэнь яларуулсан. Аяар тэрэ сагта буулгуулсан дүрэ-зурагын Санкт-Петербург 1904 он гэжэ гаршатай Аша басагандань мүнөө болотор хадагалаатай. Совет засагай шажан мүргэл хориходо, Хурал, мүргэлөө үнгэргэжэ байдаг. Сүзэгшэ зоной дасан дугануудые Сандаргажа хаясаниинь харамтай. Залуу үбгэнгүй нютагай зон Задарагдасан дасан сүмэнүүдэй суурин дээрэ Дуган шэнээр бариха хүсэлтэй. Мүнөө үедэ 13-дахи хамба ламаар байсан Лайдапов Намжилын субарган баригдажа арамнайлагдаа. Хамба лама Дамба Аюшеевэй зарлигаар Хамаг Ташарай айланууд ээлжээгээр Үдэр бүри субаргандаа ошожо, зальбаржа мүргөөд, Үлзэгтэй зула бадараажа байха уялгатайбди. Хамба лама Аюшеевэй зарлиг-заабари дүүргэжэ, Тасалдуулангүйгөөр Ташарай зон татар, ород, буряадгүй Тахижа субаргаа, мүргэжэ, зулаа бадараанабди. Ум маани бад май хум!

Ким БУДАЕВ,
ажалай ба дайнай ветеран.

XVII ЖАРАНАЙ ГАЛ УЛААН НОХОЙ ЖЭЛ

НАМАРАЙ НҮҮЛ ШАРА НОХОЙ НАРА

Буряад литэ	8	9	11	12	13	14	15
Европын литэ	30	31	1	2	3	4	5
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабаа Һара понед.	Мягмар Марс вторник	Лагба Меркури среда	Лүрбэ Юпитер четверге	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббото	Нима Наран воскр.
Үнгэ Үдэр	хара Луу	харагшан Могой	хүхэ Морин	хүхэгшэн Хонин	улаан Бишэн	улаагшан Тахяа	шара Нохой
Мэнгэ	8 улаан	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан	5 шара	4 ногоон	3 хүхэ
Һуудал	гал	шорой	түмэр	огторгой	уһан	уула	модон

Гарагай 2-то шэнын 8 (октябрийн 30). Отошо бурханай үдэр. Мүн Дабаажинин барилдалгатай, ехэ бүтээлэй үдэр.

Хара Луу, 8 улаан мэнгын, галда һуудалтай үдэр.

Энэ үдэр бурханда тон найнаар мүргэхэ, зальбаржа, бисалгал хэхэ, хубсаһа оёхо, гэр бариха, даллага абаха, хэшэг дуудаха, түмэр хайлуулха, дасан, субарга, сэргэ, бурхан арамнайлаха, буян хэхэ, хажуу тээшэнэ юумэ үгэхэ, дайсание ба ада шүдхэр номгодохо, эм найруулха, ута наһанай түлөө, мүн амгалан байдалай түлөө ном уншуулха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, андалдаа хэхэ мэтэ үйлэнүүдтэ хайн.

Гэбэ яабашые энэ үдэр шэнэ хубсаһа үмдэхэ, хүүргэ бариха, шуһа ханаха, төөнэхэ мэтын үйлэнүүд хорюултай.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, наһан ута болохо.

Гарагай 3-да шэнын 9 (октябрийн 31).

Харагшан Могой, 8 сагаан мэнгын, шоройдо һуудалтай үдэр.

Хутагын хурса үдэр.

Бурханда мүргэхэ, бурхадта, ехэ сахюусадта, лусуудта үргэл үргэхэ, үбшэ аргалха, эльбэ дараха, сан табиха мэтын үйлэнүүдтэ хайн.

Зүгөөр эм найруулха, хутага бүлюудэхэ мэтын үйлэнүүдтэ муу.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, үбшэн хүрэхэ.

Гарагай 4-дэ шэнын 11 (ноябрийн 1). Энэ һарада шэнын 10 үгы, забһарлаба.

Хүхэ Морин, 7 улаан мэнгын, түмэртэ һуудалтай үдэр.

Бурханда мүргэхэ, зальбаржа, Наранда, һарада, бусад юртэмснүүдтэ шүтэхэ, бисалгал хэхэ, гэргэй һуури табиха, наада зугаа

эрхилхэ, тараг бэрхэхэ, айраг халааха, замда гараха, бүлэдөө даллага абаха, зурхай шудалха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, модо сабшаха, тэнгэри тахиха мэтын үйлэнүүдтэ хайн.

Гэхэ зуура мал үүсэхэ, үхибүү хүлдэ оруулха, бага хүүгэдые гэрһээ холо эльгээхэ мэтын үйлэнүүдые тэбшэхээр.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, бэсын юрэнхы тамир хайжарха.

Гарагай 5-да шэнын 12 (ноябрийн 2).

Хүхэгшэн Хонин, 6 сагаан мэнгын, огторгойдо һуудалтай үдэр.

Тэрсүүд тэмдэгтэй, тон муу үдэр байна.

Иймэ үдэр ямаршые хайн үйлэ эрхилжэ болохогүй.

Онсолбол, шэнэ гэр барья һаа, эээдын һалаха, һандарха аюултай; бэри буулгаа һаа, нүхэрһөө һалажа ошохын шалтагаа бээдэрхэ; дасан (дуган) барья һаа, лама хубаргууд тэндэ тогтохогүй; замда гараа һаа, хулгайшад, дээрмэшэд дайралдаха; үрэнэ тарихал, юуншые ургангүй хатаха; мал адууһа сутлуулаа һаа, зөөри болохогүй; хэшэг дуудабал, даллага абабал, юуншые байхагүй, хэшэгтэй бурхан ерэхэггүй. Тиимэһээ эдэ бүгэдэ үйлэнүүдые тэбшэхэ шухала.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, үбшэн хүрэхэ.

Гарагай 6-да шэнын 13 (ноябрийн 3).

Улаан Бишэн, 5 шара мэнгын, уһанда һуудалтай үдэр.

Ехэ бүтээлэй, Баасаннамдуу барилдалгатай, тон хайн үдэр гэжэ заагданхай.

Эдэбхитэйгээр бурханда мүргэхэ, бурхан, үндэр сахюуса, тэнгэри, лусууд тахиха, бисалгал үйлэдэхэ, дасан (дуган), мүргэл шүтэнэй бусад зүйлнүүдые шэнээр бодхоохо, тэдэниие

арамнайлаха, ута наһанай ном уншуулха, даллага абаха, бурханай ном оршуулха, номлол хэхэ, үри зээлиез бусааха, эм найруулха, үрэнэ тариха, һэеы гэр бүрихэ, түмэрөөр уранай бүтээл хэхэ мэтын үйлэнүүдтэ хайн.

Харин худалдаа наймаа эрхилхэ, ехэ уһа гаталха, загана бариха, һубаг татаха, хубсаһа эсхэхэ, оёхо мэтын үйлэнүүдые хорихоор.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, эд зөөри арьбажаха, мал үгэхэ.

Гарагай 7-до шэнын 14 (ноябрийн 4).

Улаагшан Тахяа, 4 ногоон мэнгын, хада уулада һуудалтай үдэр.

Бурханда мүргэхэ, бурхан, сахюуса, лусууд тахиха, лун абаха, эм найруулха, шуһа ханаха, төөнэхэ, гэргэй һуури табиха, һэеы гэр бүрихэ, мори, сар һургаха, дасан (дуган), мүргэл шүтэнэй бусад зүйлнүүдые арамнайлаха, ута наһанай ном уншуулха, даллага абаха мэтын үйлэнүүдтэ хайн.

Харин үгэлгэ үгэхэ, шэнэ газарта бууса түхээрхэ, нүүхэ, үрэнэ тариха мэтын үйлэнүүдые тэбшэхэ гэнэ.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, эд зөөри арьбажаха, мал үгэхэ.

Гарагай 1-дэ шэнын 15 (ноябрийн 5). Дүйсэн үдэр.

Шара Нохой, 3 хүхэ мэнгын, модондо һуудалтай үдэр.

Бурханда мүргэхэ, зальбаржа, дасан (дуган), мүргэл шүтэнэй бусад зүйлнүүдые арамнайлаха, уранай зүйлнүүдые хэжэ һураха, ута наһанай ном уншуулха, даллага абаха мэтын үйлэнүүдтэ хайн.

Гэхын хажуугаар замда гараха, нүүхэ, хубсаһа эсхэхэ мэтын үйлэнүүд хорюултай.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абахые хойшолуулбал, дээрэ.

Хайрата эжы, дайнай ба ажалай ветеран, Эхэ-герой
ЦЫДЕНДОРЖИЕВА
Цыбжит Балдановнагай
наһа бараһан ушараар Бальжинимаева Намжилама
Нанзатовнада «Буряад үнэн» Хэблэлэй байшангай коллектив
гүнзэгы шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ.

(Түгэсхэл, Эхининь 6-дахи нурта).

Буряадай Үндэһэтэнэй 1-дэхи лицей-интернадай 50 жэлэй ойдо

ЭРДЭМ ҺУРАЛСАЛАЙ ЭРХИМ ГУЛАМТА

Һургуулин байра байдал улам тааруу зохиод боложо байнхай. Хүүгэдэй бэеын тамир сахиха ажал эршэмтэйгээр хэгдэнэ. 1-8 классууд табан үдэр һурадаг болоо. Дежурство хүнгэдөө, угааха, аршаха ажал үсөөн болгодоо. Һургуулин үүдэ, сонхонууд хэлгэгдээ, хуушарһан шалаа ламинадаар хушажа, сэбэр болгодоо.

Душ болоод, бээ хорихо түхээрлэгнүүд тодогдоо, илангаяа басагата аятай болоо гээд тэмдэглэе.

Юрэнхы дээрнэ хэлэхэдэ, хүүгэдэ олон юумэн хэрэгтэй бэшэ. Үхибүүд сэбэр, дулаан садхалан, сэдхэл тэниюн байха ёһотой юм. Энэ «дүрбэн зөөлэниие» нэгдэхэ лицей-интернатта жэншэдгүй сахидагди гэхэ байнабди. Һургуулине болбосон түхэлтэй болгохо, байра байдалынь бури аятай, таарамжатай болгохо хэрэгые директор

Үшөө нэгэ манай Һургуулин омогорхол гэхэдэ, манай «Гуяа» лагерь байна даа. 1957 ондо Ивалгын аймагай Хүхэдэй нуурай эрьедэ (оз.Карасиное) анха тогтоһон юм. Тэрэ гэгэһнээ хойшо ЛТО-нууд нэгэ бии боложо, нэгэ үгы боложо байгша, тийхэднэ манай лагерь байһан заадаа юм. Энэ 50 жэлэй хутасаа соо үхибүүдэй үе бүхэн огородто, саадта, барилгада хүдэлхэдөө, хубитаяа оруулһан, үхибүүн наһанаймнай жаргал гэжэ сэдхэхэдэ хадагалжа ябадаг найшаалтай юм даа. Бүхы наһараа лагериин эхилхэ, һалбарха, хүгжэхэ сагта шадал хүсээ үгэһэн Дансаран Чой-бонович Сандановые һанан һанан, баяраар дурдадагди.

Хүүгэдэй баһа нэгэ омогорхол боложо байһан «Эрмэлзэл» газетэ юм. Табан жэл соо ганса республикын бэшэ, Россин эрхим хэблэлэй зүйл гэлсэдэг болонхой - Бүхэроссин конкурсно 2 дугаар лауреат болонхой (2005, 2006 онууд).

Саашадаа үхибүүдэй бээ даагаад, һайн наһаагаараа һураха арга боломжо олгохо гэжэ оролдодог байнабди. Хүн бүхэн рейтингтэй байха ёһотой юм, тэрээн соонь: а) академическэ успеваемости; б) портфолио (олимпиаданууд, конкурснууд, интеллектуальна нааданууд, нэрэ солын рейтинг, сертификатууд г.м.). Тоошолон хэлэхэдэ, лицейдэ эрдэм болбосоролой зүргэ (траектория) байха зэрэгтэй: профиль, элективүүд, факультативүүд,

олимпиаданууд интеллектуальна нааданууд, элдэб курснууд, индивидуальна программанууд г.м. һара болоод лэ академическэ успеваемостиин рейтинг гаргагдажа байдаг юм, хахад жэл болоод лэ дүн хэгдэжэ байха. Дэмы бэшэ олимпиада, конкурснуудта илагшад олошонхой. Энэ жэлдэ табяад хүнэй 8-ниинь медальнуудта хүртөө һэн, хамта дээрээ 100-аад абанхай юм.

Баир Баторович Жалсанов улам эршэтэйгээр ябуулхаар хараа бодолтой байһанаа мэдүүлнэ.

Д-Н.Ц.ДОРЖИЕВ, нэгдэхэ интернат-Һургуулин эхин һуури табилсагшадэй нэгэн.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: эхин классуудай багша Валентина Цырендашиевна Нимацыренова; буряад хэлэнэй багша Цыбигма Владимировна Лубсанова. Авторай фото.

Открылся Клуб любителей животных «АЗИЯ»

Для всех, кто содержит у себя дома или на подворье породных и беспородных собак, кошек, птиц, рыбок, декоративных грызунов, экзотических питомцев и просто домашних животных, - в Клубе «Азия» вы сможете:
1. Получить помощь и консультацию у истинных профессионалов: практикующих ветеринарных хирургов (к.в.н., д.б.н.); ветеринарных врачей (к.в.н., д.б.н.); кинологов; фелинологов.
2. Приобретать ветеринарные препараты по цене, гораздо ниже розничной.
3. Принимать участие в:
а) выставке породных собак всех уровней;
б) конкурсах на самую оригинальную беспородную

собаку; на самую бесподобную кошку; на самую «Золотую рыбку»; в конкурсе «Мисс и мистер экзотика».
4. Владельцам промышленных животных поможем создать свой банк данных по видам и породам для обмена и продажи.
Клуб «Азия» расположен по ул.Пушкина, 8, за главным корпусом БГСХА, в помещении ветеринарной клиники, аудитория № 15.
Понедельник
Среда с 17 до 19 часов
Пятница
В Клубе производится запись на выставки и конкурсы.
Тел.: 483750, 483533, 671905, 442760, 6377601, 679402, 619667.

Амаршалга

Хүндэтэ Пүрбэ-Доржи Дабаевич Гармаевые - наһанайнгаа нүхэрые, абаяа, үбгэн абаяа түрэнөөр 60 наһанайн ойгоор үнэн зүрхэнһөө амаршалнабди.

Үгын зөөлэнөөр сэдхэлээ баясуулжа,
Үглөө бүри нара хаража,
Үдэр бүри жаргал үзэжэ,
Буянгаа эдлэжэ, багашуулаа тойруулжа,
Сээжэ һонор, сэдхэл арюун,
Ута наһатай, удаан жаргалтай
Ажаһуухатнай болтогой!

Наһанай хани Радна-Ханда Гомбожаповна, үхибүүдын Солбон, Байгалма, Норжима, бэринь Светлана, хүрэгэниинь Доржи, аша эзэнэр Богдан, Дарима, Номто.

Һанамжа

Арад зондоо туһалхые оролдоё...

«Һайн хүн тухай домог» соогоо Доржо Жалсанов «Дүхэрнэ», 10.08.2006 г.) иитгэжэ бэшэһэн байна.

«Хэн нэгэнэй миний һонирхол дэмжэжэ, «Дүхэрнэ» сониндоо Дондиг Уртюбаев тухай бэшэ һань, ургажа ябаһан залуушууд ехэ хэрэгтэй һургаал болохо нэн...»

Доржо Жалсанов ажал хүдэлмэри гээшые тон һайнаар мэдэхэ энэ хүн тухай тон зүбөөр бэшэһэн байна.

Манай Ага нотагта Баргажанай гү, али Хурамхаанай гү, Уртюбаев гэжэ хүн аймагай зургаанда 40-өөд онуудай үеэр хүдэлһэн байха.

Би мүнөө Ага нотагай Дагбаин тухай хөөрэхэ наһаатайб. 1946 ондо Агын округой партийна комитеттэ хүдэлжэ байхадаа, депутат болоо һааб даа. Энэ хүмнай агынхидтаа тон ехээр туһалаа: Москваһаа комисси асаржа, округ соогоо интернат-Һургуулинуудые нээлгээ. Тэрэ интернатта А.Д. Шагдаров һуража, доктор, профессор болоод, монгол болон буряад арадтаа эрдэмтэдые бэлдэлсэнэ.

Леонид Васильевич Потаповай багхан үхибүүн байхадаа, дайнай үедэ эхэтээ Хурамхаан ерэхэднэ, Һургуулида оруулжа, гэр байра үгэжэ, тон ехээр тэрэ айлда хурамхаанайхид туһалһан байгаа. Энэнь хожомоо тон ехэ туһа болоо: Леонид Васильевич томо болоходоо, эрдэм Һургуулигай, мэргэжэлтэй болоод, мүнөө болоходо, Буряад Республикын Президент болотороо ургаа.

Би эндэ хэлэхэе һананаб: «Арад зондоо туһалха хэрэгтэй».

Бабу-Доржи БАТОВЕВ.

ҺЭЕЫ ГЭР

Эртэ үглөөнэй нара утган толорһон
Эхын сагаан һүндэл ади
Элинсэг хулинсагайм тэнжэн үрэгжэһэн
Эшэгы сагаан һэеы гэр.

Мүнгэн шэнги һаруулхан
алтан наранай элшэ тодоһон
Монгол туургага арадайм
амар мэндээр утгагша
Мундарга уулын
мүнхэ саһан мэтэ
Мүнхэ хүхэ тэнгэриһээ заяатай
сагаан сэсэг мэтэ һалбарһан һэеы гэр.

Наян үнгын жэмэстэ модоор бүрхөөгдэһэн
Наян Наваа тахилгатай уулынгаа хормойдо
Нара, нара шэнгээр мүнхэжэжэ һууһан
Нангин тэнгэриин Хонгоодор утганай һэеы сагаан гэр.

Таабай төөбиин хэтын юрөөлые шагнажа,
Табан хушуун малай шэмэ шэнгээһэн,
Түгдэршэгүй мүнгэн сэргынгээ хажууда
Түрэл буряад зонойм һэеы сагаан гэр.

Хандажап ЦЫРЕНОВ.

Захаминай аймаг.
Енгорбой нотаг.

Вусович и К тел.: 211495; 214095; Факс 211995; ул. Ленина, 35
разработка и производство рекламы
ПЕЧАТИ И ШТАМПЫ
СКОРОСТНАЯ ЛЕТ ТИПОГРАФИЯ
ЛАЗЕРНАЯ ГРАВИРОВКА
Заказы принимаем: 9-17; перерыв 12-13; выходные: суббота, воскресенье

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Генеральна директор - ахамад редактор
А.А.АНГАРХАЕВ.
Редактор Г.Х.ДАШЕЕВА.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: И.М.ЕГОРОВ, С.Г.ЕФИМОВ, И.Б.ДАГБАЕВ, В.Б.ПРОКОПЬЕВ, М.В.КАЛАШНИКОВ (Буряад Республикын Правительство), Ф.П.БОТОВЕВА, Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Т.В.САМБЯЛОВА (Генеральна директорэй 1-дэхи орлогшо), Д.Б.ГУРОДАРМАЕВА (редакторай орлогшо), Т.Б.БЫРГЕНОВА (хариусалгата секретарь), В.Г.ГОМБОЕВА, Н.Д.БАДМАРИНЧИНОВ, Б.В.БАЛДАНОВ, А.А.ФАДЕЕВА, В.Д.ДАМДИНОВА.

Манай адрес:
670000, Улаан-Үдэ хото,
Каландаршвиллин үйлэс, 23,
Хэблэлэй байшан
"Буряад үнэн".
E-mail:
unep@mail.ru

Газетэ хэблэлэй 4
хуудһан хэмжээтэй.
Индекс 73877.
Хамтын хэһэг - 32800.
Хэблэлдэ
тушаагдаһан сар - 17.00.

"Республиканска типографи" гэгһэн
ОАО-до бэлэн диапозитивүүдһээ
газетэ 6010 хэһэгээр хэблэгдээ.
Директорэйнь телефон: 21-40-45.

Б-0165-дахы номертойгоор
бүрндхэлдэ абтанхай.

Хэблэлэй байшанай телефонууд: генеральна директорэй-ахамад редакторай - 21-50-96, приемный - 21-54-54 (факс), ген. директорэй 1-дэхи орлогшо - ахамад редакторай орлогшын - 21-68-08, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-64-36, 21-33-61, секретариатай - 21-60-21; таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86; соёлой болон түүхын - 21-54-93; «Морин хуур», «Вершины» журналнуудай редакци - 21-55-97; залуушуулай, оюутдай ажабайдалай болон олонийтын хүдэлмэриин, «Одон» журналай редакци - 21-54-93; мэдээсэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламн - 21-62-62, коммерческэ ажалай - 21-55-97, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерийн - 21-23-67.

Редакцида ороһон материалнууд
шүүмжээгдээгүй, мүн авторнуудтань
бусаагдадаггүй.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нотагай нэрэнүүдэй
бэшэлые хазагайрууһан ушарта авторнуудын харюусалгатай.
Редакциин һанамжа авторайхитай ади бэшэ байжа магад.